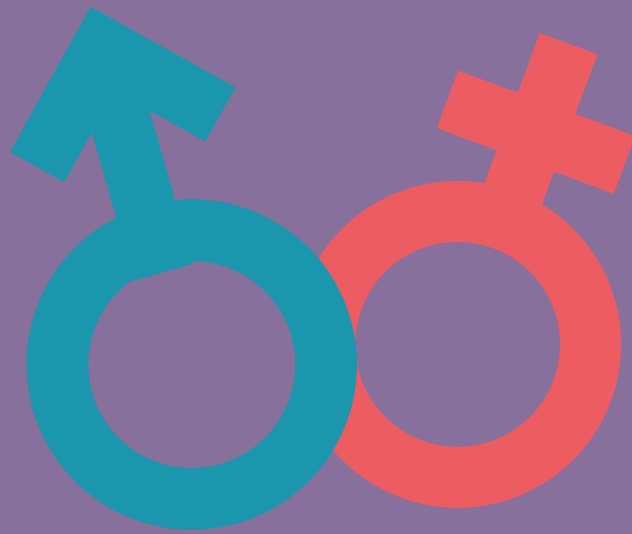

Gender and Political Participation in Myanmar

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မ ရေးရာနှင့်
နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

Gender and Political Participation in Myanmar

Contents

1. Introduction	1
2. Why gender equality in political participation matters	2
3. Women's and men's level of participation in Myanmar politics	3
3a) Overview of Political Bodies and Actors in Myanmar	3
3b) Women's and men's statistical representation in Myanmar politics	4
3c) Women's and men's active participation in Myanmar politics	5
4. Factors that shape women's and men's opportunities to participate in Myanmar politics	7
4a) Age, education, labour force participation, ethnicity, religion, occupational background, rural-urban differences	7
4b) Family connection to politics	8
4c) Background in politics or public life	9
4d) Cultural and social norms and attitudes	9
4e) Financial barriers to becoming a leader	11
4f) Institutional factors	12
5. The role of political parties and other governance institutions in promoting or limiting gender equality in political participation	12
6. Costs and benefits of running for election and being a leader	16
7. Conclusions	18
8. Key Recommendations	20
References	22

Abbreviations Used in This Report

10 HHs	=	10 household heads
100 HHs	=	100 household heads
ANP	=	Arakan National Party
CBO	=	Community-Based Organisation
CC	=	Central Committee
CEC	=	Central Executive Committee
CNLD	=	Chin National League for Democracy
EAOs	=	Ethnic Armed Organisations
EMReF	=	Enlightened Myanmar Research Foundation
FGD	=	Focus Group Discussions
GoM	=	Government of Myanmar
KSDP	=	Kachin State Democracy Party
LNDP	=	Lisu National Development Party
MNP	=	Mon National Party
MSDP	=	Myanmar Sustainable Development Plan, 2018-30
NCDDP	=	National Community Driven Development Project
NLD	=	National League for Democracy
PNO	=	Pa-O National Organisation
SAZ	=	Self-Administered Zone
SNLD	=	Shan Nationalities League for Democracy
TEC	=	Township Executive Committee
TNP	=	Ta'Ang National Party
USDP	=	Union Solidarity and Development Party
W/VTAs	=	Ward/Village Tract Administrators

1. Introduction

This synthesis report presents key findings from a three-year research project conducted by Enlightened Myanmar Research Foundation (EMReF), examining gender and political participation in Myanmar.^a Specifically, this synthesis report covers:

- Why gender equality in political participation matters (Section 2)
- Women's and men's level of participation in politics (Section 3)
- Factors that shape women's and men's opportunities to participate in politics (Section 4)
- The role of political parties and other governance institutions in promoting or limiting gender equality in political participation (Section 5)
- The costs and benefits of running for election and being a leader. (Section 6)
- Conclusions (Section 7)
- Key recommendations for: Myanmar political parties; the Government of Myanmar; international donors, Myanmar civil society organisations, and international development organisations (Section 8)

The information in this report is primarily taken from three EMReF working papers. Working Paper 1 is an in-depth study of how nine major political parties in Myanmar are structured, how they recruit parliamentary candidates, and the consequences this has for the gender equality of political participation in Myanmar. Working Paper 1 also looked at the experiences of women and men as candidates and as MPs.¹ Working Paper 2 examines the gender equality of participation in politics at village tract, ward, and village levels.² Working Paper 3 will be published in December 2020, and will present evidence from a large-scale survey on gender differences in political attitudes and behaviour.³ These working papers are available to download from the EMReF website: <https://www.emref.org/en/publications-reports>

Working Paper 1 is based on a total of 72 interviews conducted in late 2018-early 2019 with i) candidates in Myanmar's 2015 parliamentary elections; and ii) party officials in key decision-making positions – such as Central Executive Committee members or Township Chairpersons. The nine parties included in this study include the six parties that won the most in parliamentary seats in the 2015 election,^b and the most electorally successful parties representing the Kachin, Lisu and Mon ethnic groups.^c Working Paper 2 is based on a total of 98 interviews conducted in late 2019 in Ayeyarwady Region, Mandalay Region, Mon State and southern Shan State, with ward/village tract administrators (W/VTAs), village leaders, 100 household heads (100 HHs), 10 household heads (10 HHs), ward/village elders, and other community leaders; and 99 focus group discussions (FGDs) with local residents. Working Paper 3 will present evidence from a survey of over 2800 people, also conducted in late 2019 in Ayeyarwady Region, Mandalay Region, Mon State and southern Shan State.

^a This report was compiled by Paul Minoletti, with contributions from Aye Lei Tun, Elin Bjarnegård, Michelle Dion, Pausa La Ring, Netina Tan, and Meredith Weiss. The information in this report is primarily drawn from a series of working papers published by EMReF and authored by: Aye Lei Tun, Elin Bjarnegård, Khin Myo Wai, Paul Minoletti, Pausa La Ring, Guillem Riambau and Netina Tan. EMReF and the authors would like to give our thanks to International Development Research Centre for funding all of these papers, and the research project that they came from.

^b I.e. the National League for Democracy (NLD), Union Solidarity and Development Party (USDP), Arakan National Party (ANP), Shan Nationalities League for Democracy (SNLD), Ta'Ang National Party (TNP), and Pa-O National Organisation (PNO)

^c I.e. the Kachin State Democracy Party (KSDP), Lisu National Development Party (LNDP), and Mon National Party (MNP).

2. Why gender equality in political participation matters

It is now 25 years since the UN World Conference on Women was held in Beijing (1995). This meeting of global leaders spurred an unprecedented push for gender equality in a number of areas. Specifically, the conference highlighted women's persistent political underrepresentation as a democratic problem as well as a hurdle for economic and human development. Since this conference, many countries have made concerted efforts to increase the number of women in politics, and for example, the percentage of the world's parliamentarians that are women has more than doubled, from 11% in 1995 to 25% in 2020.⁴

Participating in public life is an aspect of peoples' agency, and therefore the ability (or inability) to participate in politics and governance can directly affect their well-being.⁵ The benefit that participation has on participants' well-being depends heavily on the quality of participation – if participants have the opportunity to actively contribute to discussions and genuinely influence decision-making then their participation is likely to be welfare enhancing, but if 'participation' simply entails attending meetings with no opportunity to influence decisions this is much less likely to be the case. Indeed, if people are required to give up their time for activities such as attending meetings, but are unable to influence the decisions being made, 'participation' may even reduce their welfare.

Research from many countries shows that men and women typically have different priorities for policies and budgeting.⁶ New research on Myanmar shows that it is also the case here.⁷ Female leaders tend to be more responsive than men leaders to the preferences and needs of women.⁸ Therefore, improving the gender equality of participation in governance bodies should typically result in policy-making decisions becoming more equitable, as these governance bodies become less biased towards the needs and preferences of male citizens. One example of this is that among the MPs and candidates interviewed for our study, women were more likely than men to mention gender-based violence and gender equality as issues that ought to be debated more in parliament.⁹

Studies from South Asia have found that making participation in local governance bodies more gender equal can result in these bodies becoming more efficient and effective. For example, village councils in India that are led by women typically provide more public goods, of equal quality, at a lower price than village councils that are led by men.¹⁰ Further, community forestry groups in India and Nepal that have more gender equal participation have increased compliance with the rules created by these groups, and a higher rate of growth of forest cover.¹¹

The value of making political participation in Myanmar more gender equal has been recognised in numerous Government of Myanmar (GoM) policies, including the Myanmar Sustainable Development Plan, 2018-30 (MSDP), which is described by Aung San Suu Kyi as, "...the expression of our national development vision."¹² Strategy 1.5 of the MSDP is to, 'Increase the ability of all people to engage with the government', and specific targets to measure progress in meeting this aspiration include: i) the proportion of seats held by women in union and state/region parliaments; the percentage of candidates for union and state region parliaments that are women; and the percentage of W/VTAs that are women.¹³ This EMReF synthesis report tries to explain why there is currently so much gender inequality in political participation in Myanmar, and what can be done to change that, including making progress towards these MSDP targets.

This report primarily focuses on the gender equality of political participation in Myanmar. However, there are various other personal characteristics that can affect people's opportunities to participate in politics, such as age, socio-economic status, ethnicity, religion and geographical location. These differences are referred to at some places in this report, and in Working Papers 1-3.

3. Women's and men's level of participation in Myanmar politics

3a) Overview of Political Bodies and Actors in Myanmar

Politics is a way of changing people's lives, and democracy is a way of making fair decisions about people's lives. As Aung San made clear, politics is not just government activities, and should not only be something performed by elites: "Politics means your everyday life ... It is how you eat, sleep, work and live, with which politics is concerned."¹⁴ In a democracy, political decisions concern any issue that citizens think is of importance to their lives, and participation of all groups and types of citizens should be promoted to make sure that these decisions by political leaders and political bodies are responsive to citizens' needs and preferences. Political participation includes not just participation in parliaments and party politics, but also civil society activities, community-based organising, participation in meetings, joining demonstrations, voting in elections, and contacting political leaders about issues of interest. Myanmar's Union or National Parliament is collectively referred to as the Pyidaungsu Hluttaw, and is comprised of the Pyithu Hluttaw (lower house) and the Amyotha Hluttaw (upper house). The Pyithu Hluttaw is designed to have 330 MPs that are elected by the people and 110 MPs that are appointed by the military. The Amyotha Hluttaw has 168 elected MPs and 56 MPs that are appointed by the military. Myanmar's State/Region Hluttaws vary dramatically in size, but all also reserve 25% (or slightly more) of seats for military appointees.

Myanmar's subnational administrative structure is comprised of 14 states/regions, 74 districts, 330 townships, and 16,753 wards (urban) and village tracts (rural).¹⁵ Most village tracts are comprised of more than one village, and there are a total of 63,938 villages.¹⁶ All district level officials are unelected, as are most township level officials, including the most powerful leaders. Whereas, the community-level positions of W/VTAs, 100 HH and 10 HH are all elected. Public meetings of some kind were described as occurring in all of the wards and villages covered in our study. In some wards and villages such meetings are only held for organising religious and social occasions (e.g. celebrations for specific religious days, novitiation ceremonies, and/or funerals); whereas in other villages and wards community meetings are also held to discuss local development and service delivery issues.

Despite some limited moves towards decentralisation over the last decade, formal legal, policy-making and budgetary powers in Myanmar remain highly centralised at the union level.¹⁷ However, in practice, decision making at ward/village tract and village level has a large impact on citizens' lives. W/VTAs and 100 HHs are the main elected leaders at community level in the GoM political and administrative system. W/VTAs and 100 HHs act as key interlocutors between ordinary people and higher levels of the state; are actively involved in the provision of local security, basic administration and other public services; and are typically highly trusted by local residents. Much public-service provision in Myanmar is organised and funded either entirely at local levels by local community organisations acting independently from the state, or by these organisations working in conjunction with the state village/village tract/ward and/or township levels. Thus, although the vast majority of GoM's budget is centrally controlled, much of the de facto revenue collection and service delivery is decided at local levels – research suggests that households in Myanmar may contribute twice as much money to non-governmental and semi-governmental service provision, than they pay in formal taxation to GoM.¹⁸ In addition to being a vital political and administrative unit for organising government and non-governmental service provision, wards and villages are also the locus of many social and religious activities, and how these activities are organised has a large impact on residents' lives.

Myanmar's 2008 Constitution guarantees a considerable political role for the Tatmadaw, including: preserving at least 25% of seats in Myanmar's parliaments for military appointees;

the ministers of Home Affairs, Defence, and Border Affairs being appointed by the Tatmadaw rather than by the President; and the Tatmadaw having veto power over constitutional change. As well as its role in politics and as a security actor, the Tatmadaw also has a considerable informal role in Myanmar's economic governance.¹⁹ In some parts of Myanmar, ethnic armed organisations (EAOs) play significant roles as service providers and governance actors, providing services such as education, health, justice, security, mining and forestry management, land registration, and agricultural promotion.²⁰ Militias that are aligned with the Tatmadaw can also play a significant role as governance actors, although the scope of their activities is often narrower than that of EAOs. The presence of Tatmadaw units, EAOs and/or militias can affect local governance arrangements.

International aid to Myanmar is small relative to GoM's own revenues, or to citizens' contributions to their local communities' own provision of goods and services.²¹ Nevertheless, international financial institutions, UN agencies, and international and national NGOs also have roles as political actors in Myanmar.

3b) Women's and men's statistical representation in Myanmar politics

Myanmar's 2015 elections were generally peaceful, and less affected by vote-rigging and corruption than the 2010 elections. However, 500,000 Muslims (most of whom were Rohingya Muslims living in northern Rakhine state) were denied their previous right to vote, and around 500,000 other voters (largely from ethnic minority areas) were not able to vote due to security reasons or electoral authorities not being able to check voter lists.²² Thus, although the election was largely credible and open in most of the country, the opportunity to vote was not universal, and this is set to also be the case in the 2020 elections.

The 2015 elections resulted in women becoming 10.5% of MPs in the Pyidaungsu Hluttaw, up from 4.9% at the end of the previous parliament, and only 2.7% immediately after the 2010 general election in 2010.²³ Across all of the State/Region Hluttaws women became 9.7% of MPs, up from less than 3% in the previous parliament.²⁴ There is considerable variation between different states/regions in the level of women's parliamentary representation – for example, in the Mon State Hluttaw women are nearly 20% of MPs, but in the Chin State, Kayah State and Rakhine State Hluttaws there are no women MPs at all.²⁵ As a result of the 2017 and 2018 by-elections women's representation in the Pyidaungsu Hluttaw fell to 9.9% of MPs (9.7% in the Pyithu Hluttaw and 10.3% in the Amyotha Hluttaw).²⁶

Although barred by the constitution from becoming President, Aung San Suu Kyi operates as the de facto leader of the elected government – the first woman to hold such a powerful position. However, Aung San Suu Kyi is the only female cabinet member at national level, and 13 out of 14 of Myanmar's current state/region Chief Ministers are male.

The proportion of women in Myanmar's 2016-21 parliaments is more than twice as high than at any time in the past.²⁷ However, it is still extremely low by international standards – as of 25th September 2020, the IPU's global database indicates that Myanmar ranks 167 out of 191 countries for the level of women's representation in the national lower house.²⁸ Across Asia, the average proportion of women MPs in the national lower house is 20.1%, i.e. double the level in Myanmar.²⁹ Within ASEAN, only Brunei (9.1%) ranks lower than Myanmar, and some countries are far ahead, e.g. Timor-Leste (40.0%), Philippines (29.5%) and Laos (27.5%).³⁰

The average proportion of candidates that were women across all parties and independents in the 2015 election was around 13%.³¹ Five of the parties studied in Working Paper 1 had above average proportions of female candidates (MNP, LNDP, SNLD, NLD and KSDP), while

four of the parties (TNP, USDP, ANP and PNO) were below average. Women's participation as both total candidates and elected MPs was strikingly low in ANP, PNO and USDP. Preliminary data for the 2020 elections, indicate that the proportion of total candidates that are women has increased slightly, to 15.6%.³² Preliminary data indicate that parties such as SNLD (29%) and NLD (19%) continue to have a higher than average percentage of women MPs; while USDP (10%) and PNO (14%) continue to be below average.³³

Women are under-represented in key decision-making structures within Myanmar's political parties, such as the Central Executive Committee (CEC), Central Committee (CC) and Township Executive Committees (TECs). For example, across the nine parties studied in Working Paper 1, only two parties had over 20% women as CEC members (KSDP and MNP), while two parties had only 5% women on their CEC (ANP and TNP). In all of the parties covered in this paper, the majority of senior CEC positions (e.g. chairperson, vice chairperson, secretary, treasurer) are held by men, and in two parties all of the senior CEC positions are held by men (PNO and USDP). Further, previous research found that only three of the 91 parties that competed in the 2015 election had a woman in any of the most senior positions within the party (e.g. leader, deputy-leader, or chairperson), and only one of these parties won any parliamentary seats in that election – the NLD, which has Aung San Suu Kyi as chairperson.³⁴

The 2012 Ward/Village Tract Administration Law introduced elections for the position of W/ VTA. 100 HHs and 10 HHs are also elected. Despite a gradual increase in the number of female W/VTAs since elections were first held for this position in 2012, women are still less than 1% of W/VTAs across Myanmar.³⁵ No data has been published on the proportion of women and men in the position of 100 HH and 10 HH. However, impressionistic evidence from our fieldwork indicates that a large majority of 100 HHs are men. Men also appear to be the majority of 10 HHs, although women are much more frequently found in this position than as W/VTAs or 100 HHs. Comprehensive data is not available on the proportions of ward/village elders and community-based organisation (CBO) leaders that are female and male. However, impressionistic evidence suggests that there are very few female elders, but quite large numbers of female CBO leaders. Committees at local level tend to be male dominated,³⁶ although an exception to this are the committees created for the National Community Driven Development Project (NCDDP), which have a quota mandating 50:50 female:male representation.

In previous surveys on Myanmar, men are somewhat more likely than women to report attending community meetings.³⁷ Whereas, in our FGD and interview data it was typically suggested that more women than men attend public meetings at ward/village level. More consistently, both survey data and our interview and FGD data find that people aged 18-34 are less likely than people aged 35 and above to attend local meetings.³⁸ Our interview and FGD data indicates that young women are particularly likely to be excluded from participation in local decision making.

The Tatmadaw has appointed only a very small number of women as MPs, and the top positions within the Tatmadaw are all occupied by men. A small number of women have occupied senior roles in certain EAOs, but senior positions in EAOs and militias also tend to be very male dominated.

3c) Women's and men's active participation in Myanmar politics

In our survey, women reported statistically significantly lower levels of political engagement than men on almost all of our measures, e.g. interest in politics; how often they discuss politics with friends; likelihood to be political party members; likelihood to have contacted local leaders in the last year; and frequency of following news about politics. Men are around twice

as likely as women to report being members of a political party, and to say that they are very interested in politics. The one form of political engagement that does not have a large gender gap is voting – although women are slightly less likely than men to report having voted in the 2015 elections, the gender gap is small and is not statistically significant.

A number of our local interviewees and FGDs said that women tend to speak less than men in public meetings. None of these interviewees or FGDs said that women consistently talk more than men in meetings, although two interviewees said that women might speak more than men for certain topics, such as microfinance and informal moneylenders, and certain social and religious ceremonies. Participants in FGDs with women were more likely than participants in FGDs with men to describe having a lack of agency in meetings, for example saying that:

“In all meetings [in our ward], most of the attendants just simply sit and listen and then they go back home.” (FGD with women aged 35 and above, southern Shan State)

Although large numbers of women attend ward, village tract and village level meetings, they are less likely than men attendees to participate actively in discussions. Leadership positions in most governance bodies at this level are dominated by men. Overall, although some women are able to participate actively in local decision making, women are disproportionately likely to experience the ‘downsides’ of participation (e.g. sacrificing their time to attend meetings), without experiencing the ‘upsides’ (e.g. being able to influence decision making and feeling empowered). This dynamic was summarised by one of our FGD participants:

“During meetings, more women than men attend, but women rarely participate in discussion, only men do. Men have more status and respect than women.” (FGD with men aged 35 and above, Mandalay Region)

Data has not yet been collected on whether the female MPs elected in 2015 have participated more or less actively in parliamentary debate and decision making than their male counterparts. However, evidence from the 2011-16 parliament indicates that at that time women were slightly more likely than their male counterparts to ask ‘starred’ questions in parliament.³⁹ How actively female and male MPs participate in parliamentary decision making in Myanmar, and what issues these female and male MPs prioritise, are important avenues for future research.

4. Factors that shape women's and men's opportunities to participate in Myanmar politics

4a) Age, education, labour force participation, ethnicity, religion, occupational background, rural-urban differences

As noted above, young adults are more likely than older people to be excluded from decision making in Myanmar. The median age of all Pyidaungsu Hluttaw MPs elected in 2015 was 55 years, with minimal gender difference in this.⁴⁰ The median age for local leaders interviewed in our study was fairly similar – 49 years for females and 52 years for males. Therefore, people aged over 55 and over make up more than half of MPs, and people aged 50 and over probably make up around half of local leaders. This compares to people over 50 making up less than 30% of the general population that are old enough to vote (i.e. those that have completed 18 years of age or more).⁴¹ There are also minimum age requirements for certain leadership positions, and for example: Union ministers must have attained at least 40 years of age, Amyotha Hluttaw MPs at least 30 years of age, and Pyithu Hluttaw MPs and W/VTAs at least 25 years of age.⁴²

According to the parliamentary candidates and party officials interviewed for our study, their parties are more likely to want their candidates to be well-educated than to have any other characteristic. In Myanmar's general population, women are more likely than men to hold an undergraduate degree, master's degree, or a PhD.⁴³ Among Myanmar's MPs, women are also disproportionately likely to be highly educated, and for example: 23% of women but only 9% of men elected to the Pyidaungsu Hluttaw in 2015 hold postgraduate degrees; and 11% of women but only 4% of men elected to the State/Region Hluttaws in the same year hold postgraduate degrees.⁴⁴ Given that in Myanmar's general population women are more likely than men to be highly educated, educational attainment should not pose a barrier to women's participation in parliamentary politics. However, women in Myanmar, and especially older women, are more likely than men to have received little or no education⁴⁵ – this can be a barrier to them becoming leaders at local levels, and to actively participate in community meetings.

Only around 10% of women and less than 5% of men elected to the Pyidaungsu Hluttaw in 2015 were not active members of the labour force immediately prior to running for election.⁴⁶ Somewhat similarly, among the local leaders interviewed for this study, 88% were active in the labour force in addition to performing their local leadership role. Both parliamentarians and local leaders have a considerably higher level of labour force participation than Myanmar's general population, suggesting that it is difficult for those that do not perform paid work to become leaders. This is a barrier to women's political participation – 77% of working-age men but only 54% of working-age women are active members of the labour force.⁴⁷

The sectors of employment that MPs are drawn from are not very representative of the population as a whole, and for example only around 15% of male MPs and 5% of female MPs come from an agricultural background, compared to 50% of women and 53% of men in Myanmar's labour force.⁴⁸ Whereas, the local leaders interviewed for this study had occupational backgrounds that were much more representative of the general population, with 54% employed in agriculture, and many of the others working in other common sectors of employment such as wholesale and retail trade, accommodation and food services, and manufacturing.

Our interview data suggests that public participation in local decision making tends to be

more frequent and meaningful in rural than urban areas. For example, 100 HHs in rural areas are more likely than 100 HHs in urban areas to say that holding public meetings was one of the primary ways in which they made decisions for the community. Similarly, nationwide surveys conducted in 2014 and 2016 found that rural residents were more likely than urban residents to report that they sometimes attend ward/village-tract/community level meetings.⁴⁹

We do not have exact data on the ethnic composition of MPs or for Myanmar's general population, but the proportion of MPs elected in 2015 that are Bamar and non-Bamar appears to roughly correspond to the proportion of the population that is commonly thought to be from Bamar and non-Bamar ethnic groups – i.e. Bamar being around 60-65%. Further, the three ethnic minority groups that probably have a larger population than any others account for the largest shares of non-Bamar MPs, e.g. Shan (6.5% of Pyidaungsu Hluttaw MPs), Rakhine (5.7%), Kayin (4.7%). In terms of religious groups, the Christian minority are overrepresented among the Pyidaungsu Hluttaw MPs, and the share of MPs that are Buddhist roughly corresponds to the share of the general population – i.e. close to 90%. Whereas, there are zero Muslim MPs in the Pyidaungsu Hluttaw or any of the State/Region Hluttaws, despite Muslims making up more than 4% of Myanmar's population.⁵⁰ Further, as noted in Section 3b, in the 2015 elections around 500,000 Muslims were denied their previous right to vote. In the 2015 elections the NLD and other major parties had no Muslim candidates, but for 2020 the NLD has two Muslim candidates running in winnable seats,⁵¹ so we may see a return of Muslim MPs to Myanmar's parliaments for 2021-26. However, parliamentary representation of Muslims is likely to continue to be considerably below their share of the national population.

It is important to note that numerical representation in parliamentary bodies does not automatically entail 'substantive representation', i.e. whether policy making and the style of governance is responsive to the needs and preferences of different groups of people.^d For example, although ethnic Bamar are not overrepresented among MPs, many ethnic minority leaders feel that decision-making within the top-down hierarchical governing party (NLD) is controlled by a small Bamar elite that pays insufficient attention to ethnic minority interests.⁵² One example of how this can affect legislation can perhaps be seen in the 2018 amendment to the Virgin, Fallow and Vacant Land Law, which facilitates land grabbing from farmers throughout Myanmar, but tends to have particularly negative effects on many ethnic minority communities.⁵³ Further, the Tatmadaw continues to wield significant influence over policy-making and implementation in Myanmar, and is widely seen to focus on Buddhist and Bamar interests.⁵⁴

4b) Family connection to politics

Around 60% of the party officials and around 40% of the parliamentary candidates interviewed for this study have at least one family member that had been involved in politics before they chose to enter politics. Female parliamentary candidates and party officials were more likely than their male counterparts to have a family member that had been involved in politics. Having a father that had previously been involved in politics seems to have a strong effect on women's likelihood to become involved in party and parliamentary politics. An extreme example of this in the Myanmar context is Aung San Suu Kyi; it is extremely unlikely that she would have reached her eminent position in Myanmar politics if she were not the daughter of Myanmar independence hero Aung San.⁵⁵ The vast majority of women that have become national presidents/prime ministers or led democratic uprisings in south, south-east and east Asia have been the daughters, wives or sisters of prominent male political leaders that have been assassinated, executed, or imprisoned by political opponents. This phenomenon has occurred in countries as diverse as Bangladesh, India, Indonesia, Myanmar, Pakistan, Philippines, South Korea, Sri Lanka, and Thailand.⁵⁶ Family members' involvement in community activities

^d For example, different ethnic and religious groups, young and old, women and men, rural and urban, rich and poor.

also seems to inspire and facilitate people to participate in leadership at community levels, and female local leaders are much more likely than male local leaders to say that their family member(s) had inspired them to engage in community affairs.

4c) Background in politics or public life

70 of the 72 parliamentary candidates and party officials interviewed for this study had some form of experience in politics or public life prior to their current position, e.g. as members of political parties, candidates in previous elections, participants in major protest movements, members of ethnic armed organisations, members of social or religious groups, and/or as teachers. The likelihood of our local leader interviewees having a background in community leadership varied considerably according to their position. Only 1 out of 23 W/VTAs did not have prior experience in community leadership positions, whereas for more than half of 10 HHs and other community leaders, this was their first community leadership position.⁵⁷

4d) Cultural and social norms and attitudes

There is quite a large body of existing research showing the importance of cultural norms and biases in limiting women's opportunities to participate in politics in Myanmar, highlighting aspects such as:

- Most people in Myanmar prefer male to female political leaders.
- Women have less confidence than men to try to become political leaders.
- Women report lower levels of interest than men in politics, and lower levels of political engagement.
- Cultural norms make it harder for women to travel to remote areas and/or overnight
- Time constraints arising from the expectation that women continue to perform 'their' household chores and childcare responsibilities regardless of their role in the labour force and/or as political leaders.⁵⁸

These existing findings were all supported by our interview, FGD and survey findings, and further, we found that:

- Although most families are supportive of leaders' political activities, when family members do criticise leaders' participation in politics this criticism can be shaped by the gendered roles that males and females are expected to perform within the family. E.g. males tend to face criticism for neglecting their business/income generating activities, whereas women tend to face criticism for neglecting their housework or not spending enough time with their children (see Section 6 for further details).
- Women are commonly considered to be less able than men to act in security roles, due to norms around women being out at night and concerns over their physical safety, and this is a significant barrier to them being chosen in local leadership positions such as W/VTA and 100 HH.
- The language that local female and male leaders use to refer to their role in promoting peace and security differs. When our local leader interviewees were asked to describe their most important role, women were nearly twice as likely as men to say promoting local unity and harmony. Whereas, only male interviewees described their most important

role as being ensuring order/enforcing rules/maintaining local security/drug issues.

- Women face greater time constraints than men to become parliamentarians, party officials or local leaders. However, it is not clear whether women or men face greater time constraints for attending local meetings – men are more likely than women to be busy with paid work or to have migrated away from their community for job opportunities, whereas women are more likely to be time constrained due to the greater level of time that they spend on unpaid domestic work and childcare.⁵⁹
- Among our local leader interviewees there are quite large gender differences in their perceptions of what skills and abilities had helped them to get their leadership position. It can be suggested that these differences frequently arise out of women and men needing to prove they do not belong to a certain stereotype that is associated with being either female or male and which is seen as a barrier to being an effective leader. For example, men in Myanmar are considerably more likely than women to drink alcohol and use drugs,⁶⁰ and to be perceived as corrupt.⁶¹ And, our male interviewees were much more likely than the female interviewees to mention their sobriety or personal integrity as relevant skills or abilities that helped them to get chosen as leaders. Meanwhile, leadership is widely associated with maleness in Myanmar, and women were more likely than men to mention their leadership skills as relevant skills or abilities that helped them to get chosen as leaders.
- Our survey found that around 40% of respondents thought that men make better political leaders than women, with only 9% thinking that women make better political leaders than men. Similarly, around 48% of respondents thought that men make better business leaders than women, with only around 11% thinking that women make better business leaders than men. Although Myanmar people's reported preference for male leadership is similar for the business and political spheres, the percentage of leaders that are women that we actually see in business and politics are extremely different. The World Bank's Enterprise Survey finds that 41% of firms in Myanmar have a woman as the most senior manager – this places Myanmar as the 4th highest out of the 136 countries for which data is available, only behind Thailand (65%), Cambodia (57%) and Lao PDR (43%).⁶² The cultural preference for male business leadership in Myanmar does not translate into highly gender unequal patterns of who becomes business leaders. This suggests that a fairly widespread cultural preference for male political leaders is not one of the most important factors in limiting women's political participation.
- Across all of our survey questions, there were no institutions or authority figures for which men report higher levels of trust than women. Women have statistically significantly higher levels of trust than men in the state/region government, political parties, the civil service, the military, the police, the W/VTAs, and education professionals. Women also report higher levels of trust than men in the national parliament, but this is not statistically significant. Women and men report approximately equal levels of trust in the president.
- In stark contrast to trust in institutions, authority figures, and how the 2015 election was conducted, women report significantly lower levels of trust than men in people from outside their village/ward, people of another religion, and people of another ethnicity. Women are also less likely than men to be comfortable with having someone of another religion as their neighbour. Women also report lower levels of trust than men in other people from their village/ward, albeit that this gender gap is not statistically significant. Across all of our survey questions, there were no groups of non-high-status people for which women report higher levels of trust than men. Our survey results clearly indicate

that men and women have different relationships and attitudes to formal institutions, authority figures as well as to other societal groups. We do not yet understand why this is the case, but intend to investigate these findings further in the forthcoming Working Paper 3.

- Political parties have a key role to play in promoting or limiting women's participation, and most parties have done little to increase women's representation as parliamentary candidates or in senior positions within the party. This issue is explored in more detail in Section 5.

Cultural norms and social attitudes have a powerful effect in shaping which types of people are able to become political leaders. However, these are not fully prescriptive, and some individuals are actively challenging them. For example, one female 10 HH from Mandalay Region described how:

"Some men do not like women to be level with them. However, I can compete with men, am not afraid of anything, and I can go everywhere at any time, even at midnight." (Female, 10 HH, Mandalay Region)

Cultural norms and social attitudes also vary between different places and ethnic groups, and are subject to change over time. Myanmar is experiencing rapid social change, as access to information and communication technologies has dramatically increased, and the economy has expanded and changed in structure. Further, role models can help to change people's perceptions of their ability to participate in politics. Although Aung San Suu Kyi's background is unique and not something that can be emulated by other women, her previous position as the most prominent leader of Myanmar's democracy movement and now the de facto leader of the elected government, has given a number of women the inspiration and confidence to participate in politics. If more women become MPs, local leaders, and senior party officials there will be more female role models for other women and girls to be inspired by, thereby further contributing to making political participation more gender equal.

4e) Financial barriers to becoming a leader

Campaigning for election to parliament is expensive, and this expense may possibly pose a bigger barrier for women than men to run for parliament. However, previous research on Myanmar suggests that differences between parties are more significant than candidates' gender in determining whether financial costs are a major barrier for potential and actual candidates. A few larger and well-established parties such as NLD and USDP are able to provide adequate financial support to candidates, but many smaller parties provide little or no financial support to candidates.⁶³ Some of our interviewees also mentioned that the salary received by MPs is too low, but we do not have any clear evidence on whether this has a differential impact by gender.

Financial cost is generally not a significant barrier for people to get chosen as local leaders – i) none of the 10 HHs, elders or other community leaders interviewed for our study had to spend any money to get their position; ii) only a minority of W/VTAs and a very small minority of 100 HHs had to spend any money to get their position, and those that did spent fairly small amounts. However, as described below in Section 6, being a local leader, and especially a W/VTA, can be expensive, and the knowledge of this is likely to deter some potential candidates. However, again, we do not have any clear evidence on whether this has a differential impact by gender.

4f) Institutional factors

Institutional factors have a considerable negative impact on women's participation in both parliamentary and local politics in Myanmar. The military-drafted 2008 Constitution still reserves a minimum of 25% of seats in all of Myanmar's parliaments for military appointees, and very few military appointees are women. Further, Myanmar uses a first past the post electoral system for its elected MPs, and international comparative evidence demonstrates that this form of electoral system tends to result in fewer female MPs being elected than typically occurs under proportional electoral systems.⁶⁴ At local levels, the electorate for the positions of W/VTAs, 100 HH and 10 HH is comprised of one vote per household – this limits participation in the electoral process, and particularly negatively affects women, as most household heads in Myanmar are men.

Myanmar was under one party rule by the Burma Socialist Program Party from 1962-88, and this regime party was led by a military general (Ne Win), and many of its subordinate political and administrative leaders were also drawn from the military. From 1989-2010, Myanmar was ruled by a military junta. This long-term militarisation of public space tended to reinforce broad cultural concepts of male authority and superiority, to the detriment of women's political participation, and the effects are still felt today.⁶⁵ Further, the long period of military rule resulted in men occupying almost all senior positions in the civil service and in local leadership (such as township administrators and W/VTAs). The existing male dominance of these positions acts as a barrier to women's entry, due to: i) role model effects – women are less likely to have the confidence to try to become something that very few other women are already doing; ii) incumbents will often have some influence over who replaces them, and men's work and social networks are largely comprised of other men.

5. The role of political parties and other governance institutions in promoting or limiting gender equality in political participation

Our survey evidence suggests that men are around 1.5 times more likely than women to report being interested in politics, and around 1.25 times more likely than women to think that they have the ability to participate in politics. The gender gap in people's reported interest in and confidence to participate in politics is much smaller than the gender gap we see in political leadership – for example, men are around 9 times more likely than women to be an MP, and more than 100 times more likely than women to be a W/VTAs. Section 4 described various factors that contribute to the male dominance of political leadership positions in Myanmar, with some of the most important being: women facing greater time constraints than men to become political leaders due to expectations around unpaid domestic work; limitations on women's travel, especially at night time; and certain institutional features and historical legacies of Myanmar's political system that tend to favour male leadership. In this section of the report we discuss another key factor in explaining women's low level of parliamentary representation, which has received relatively little attention in previous research on Myanmar – how political parties operate internally, including how they recruit candidates, and how people are appointed to key 'gatekeeper' positions within the party.⁶⁶

In Myanmar's 2015 elections voters' choice of who to vote for was largely based on their support for a particular party, rather than candidates' gender or other individual characteristics.⁶⁷ Voters' behaviour may change somewhat for the 2020 elections, but most voters are still likely to vote along party lines. This highlights the importance in the Myanmar context of understanding who parties recruit and how they recruit them, if we want to understand the

different opportunities that women and men have to become MPs.

In theory, the 'standard process' used by most parties in our study for nominating candidates to the Pyithu and State/Region Hluttaws in the 2015 election was for the township level party to arrange a candidate election process, after which the nominated candidates would be sent to CC and CEC level for scrutiny and then approval/rejection. However, the extent to which parties followed the 'standard process' in selecting their State/Region and Pyithu Hluttaw candidates varied considerably:

- Interviewees from LNDP, NLD and TNP described their party consistently following the 'standard process'.
- Interviewees from MNP, PNO, SNLD said that when township-level bodies of their party were unable to find enough candidates, they would deviate from the 'standard process' and the central party would appoint candidates instead.
- KSDP was disorganized, which seems to have resulted in the 'standard process' not being followed – instead, direct appointment by the central party and candidates nominating themselves unopposed seem to have been widespread.
- ANP followed the 'standard process' for choosing candidates for State/Region Hluttaw elections, but used a cooperative process between township and central level party for choosing Pyithu Hluttaw candidates.
- USDP interviewees gave highly inconsistent descriptions of the respective roles of township and central level party committees.

For choosing candidates for Amyotha Hluttaw, most parties had to choose candidates for some constituencies that covered more than one Township. Parties differed in how they chose their Amyotha Hluttaw candidates:

- PNO and SNLD had the central-level party lead the candidate selection process.
- In the NLD this process was led by the state/region level party.
- ANP and USDP had cooperative processes between central-level and the relevant townships.
- This issue did not affect MNP, as all of the Amyotha Hluttaw constituencies they competed in were in single townships only.
- For KSDP, LNDP and TNP our research did not collect clear information on how Amyotha Hluttaw candidate selection differed from Pyithu and State/Region Hluttaw candidate selection.

Parties' township chairpersons typically have a key role in the candidate selection process. For most parties, the key body for candidate selection at the township level was the TEC itself. However, this was not the case for NLD and USDP. For the 2015 elections the NLD created a separate committee/selection team in each township, that was described by one of our NLD interviewees as comprising of, '...some TEC members, ordinary members and elder respectable people in the township.' The USDP also had dedicated candidate selection teams at township level, as well as at district and state/region levels.

CECs and TECs have a vital role in candidate selection, and in some parties CCs also play an important role. The low level of female representation in these bodies, especially in key decision-making positions, was described in Section 3. Evidence from other countries shows that when senior positions within parties are primarily held by men, this tends to reproduce male dominance. This sends a symbolic and discouraging signal to women.⁶⁸ Further, people in senior party positions have the most direct say over who it has appointed to positions within the party, and they exert a great deal of influence over policy priorities and internal party culture.⁶⁹ Evidence from various countries and political contexts demonstrates that male gatekeepers will tend not just to select men successors, but that they also tend to protect the existing internal party culture and the existing practices.⁷⁰ Such a status quo benefits insiders who know the rules of the game, but is a barrier newcomers, including women.⁷¹ When there are more women in senior positions, more women tend to be nominated and selected as parliamentary candidates and to senior positions within the party,⁷² and new party priorities may emerge.⁷³

There is not a perfect relationship between i) how parties are organised and how they arranged their candidate selection; and ii) the proportion of female candidates that the party had in the 2015 elections. However, we do see a general pattern – four of the five parties in our study with the highest percentage of female candidates in the 2015 elections had fairly bottom-up candidate selection process (e.g. LNPD, MNP, NLD and SNLD). Party history, and the implications this has for leader's political views and the institutional culture of their parties, also seems to matter. Three of the parties that had both relatively high numbers of female candidates and fairly bottom-up candidate selection processes participated in the 1990 elections, were then pushed underground for most of 1990s and 2000s, and can be categorized as highly pro-democracy in their policy positions (i.e. MNP, NLD and SNLD). Whereas, the two parties in our study that are most closely linked to military organizations and have probably the least democratic outlook of the parties in our study – PNO and USDP^e – had very few female candidates, and very low levels of women's participation in their parties overall.

Cultural differences between ethnic groups may also explain some of the difference in women's representation within parties – for example, Pa'O and Rakhine culture tends to be highly patriarchal,⁷⁴ and the ANP and PNO both have very low levels of female participation. However, such cultural effects do not fully determine women's level of participation, and for example Kachin society has traditionally been highly patriarchal,⁷⁵ but KSDP did not have particularly low levels of female participation either as candidates or within party structures. Overall, parties' histories, political outlook and institutional culture are probably more important for the level of women's political representation than traditional gender relations within the ethnic group(s) that parties represent.

Our research found evidence to suggest that a minority of parties may tend to assign women candidates to constituencies that they have a low probability of winning. This behaviour was reported by an interviewee from USDP, and is supported by statistical evidence showing that women were 6.1% of this party's total candidates in the 2015 election, but only 2.6% of their winning candidates. It can also be noted that PNO appointed only male candidates to the 10 constituencies that are elected from the Pa-O Self-Administered Zone (SAZ), with PNO winning all of these parliamentary seats in both the 2010 and 2015 elections. Whereas, the PNO's only female candidate in the 2015 elections was appointed to a constituency outside of the Pa-O SAZ, and in both 2010 and 2015 PNO failed to win any seats in a constituency outside of their SAZ stronghold.^f However, most parties do not seem to be systematically assigning women to

^e N.b. the PNO is closely connected to the Pa-O National Army/People's Militia Force, and the USDP is closely connected to the Tatmadaw.

^f N.b. although note that for the 2020 election a woman has been selected as PNO candidate for one of the 10 constituencies in the Pa-O SAZ, with Nang Kham Bwar running as PNO's Pyithu Hluttaw candidate for Hopong Township.

less winnable seats – across all parties and independent candidates in the 2015 elections, women were 13.5% of total candidates and 13.6% of successful candidates for the Pyidaungsu Hluttaw.⁷⁶

Only one (male) interviewee thought that their party had an effective policy to increase the number of female candidates in the 2015 election. And, only two interviewees (both male) thought that their party had got the gender balance about right for their list of candidates. Nearly 60% of our interviewees said that their party had some kind of plan or policy to try and raise their number of female candidates for the 2020 election. Interviewees who mentioned such policies typically gave vague answers, or if being specific, mentioned workshops or trainings for potential and actual women candidates. Although workshops and trainings can sometimes be beneficial, their level of impact is variable, and in some cases non-existent. Further, these are often organized and/or financed by external organizations, so tend to involve limited effort or financial contributions by the party. However, for the 2020 election the SNLD, as well as the Chin National League for Democracy (CNLD), adopted a target of having 30% female candidates.⁷⁷ The SNLD almost met their target, with 29% of their candidates for 2020 being women,⁷⁸ compared to 18% in 2015. By adopting a target and working hard to meet it, SNLD have considerably increased their number of women candidates, and this approach is a much stronger attempt at raising women's participation than participating in workshops or trainings. However, less than 10% of CNLD's candidates for 2020 are women,⁷⁹ that highlights that simply having a target is not enough – parties must work hard to make it a reality.

Myanmar's first past the post electoral system means that a quota law requiring that all parties have a minimum percentage of candidates that are women may be ineffective – parties that are not strongly motivated to raise women's participation could simply allocate many of their women candidates to constituencies that they have little or no chance of winning. Other forms of legislative quotas can be considered, such as creating new constituencies that reserve seats for women MPs, but these would require constitutional change. In the absence of such change, Myanmar political parties that are interested in raising women's participation should adopt strong targets for the percentage of their parliamentary candidates that are women – the SNLD in 2020 provides a successful example of a party adopting a target of having 30% women candidates, and successfully increasing their number of women candidates so that they met this target. Parties that win control of the union or state/region governments should appoint women to ministerial positions. Further, mandatory quotas could be beneficially applied to committees at township, ward/village tract, and village levels – this approach has already been demonstrated by the NCDDP program.

6. Costs and benefits of running for election and being a leader

Myanmar spent more than five decades under military rule, experiencing widespread oppression of political opposition and armed conflict, and politics here has long been recognized as a potentially dangerous activity. Some of the party officials and parliamentary candidates interviewed for our study had previously spent considerable time in prison as a result of their political activities. Cultural norms around acceptable behaviour and risk taking for women and men, meant that women, and especially mothers, were discouraged from participating in opposition political activity during the period of military rule.⁸⁰

Most of the parliamentary candidates that were interviewed for our study seemed to think that the personal costs of their political involvement had outweighed the benefits. Candidates from smaller parties were particularly likely to think that the costs of their political participation had outweighed the benefits. All of the parliamentary candidates that described experiencing benefits to their life as a result of the political improvement were those that had been successful in the 2015 election – none of the nine unsuccessful candidates for this study described their political involvement resulting in any improvements in their lives. Among interviewees that described their political involvement as giving benefits, these were largely related to increased self-respect and/or increased respect from others.

A number of female and male parliamentary candidates described sacrificing spending time with their families as a result of their political involvement. Women seem to feel a higher level of guilt than men over this sacrifice. Women politicians are also more dependent than men on support from their families and partners – probably very few women have been able to have a political career without the support of their families, whereas this seems to be possible for at least some men who say that their wives have disapproved, and sometimes for several years. Myanmar's parliaments do not provide any childcare facilities for their MPs or other parliamentary staff, which is a barrier to women with young children becoming MPs.

Around 40% of the local leader interviewees described facing some difficulties or challenges in their home life as a result of their participation in community life. Women were more likely than men to describe facing such challenges or difficulties. Further, there are gender differences in the types of difficulties or challenges mentioned by those that said yes to this question – around 85% of males but only around 45% of females mentioned financial issues/ impact on their business or income; whereas 50% of females but less than 30% of males described having less time for family life, social life or having to work unsociable hours.

Most of the local leader interviewees that mentioned that participation in community life had resulted in them having less time for family life or social life, having to work unsociable hours, and/or a negative impact on their livelihood, spoke of their own feeling of concern or regret over this. However, some local leader interviewees specifically described facing opposition from, or arguing with family members over this issue. The nature of opposition by family members can be shaped by the gendered roles that males and females are expected to perform in the family: four male interviewees specifically described their wife criticising them or arguing with them due them spending too long on community leadership activities at the expense of their business/income-generating activities; but one female interviewee mentioned her family being opposed to her becoming a 10 HH as they thought it would leave her with no time for housework, and another female local leader said that she had been criticised for neglecting her children so she can participate in her voluntary work. Whereas, no female interviewees mentioned family members objecting to them neglecting business/income-generating activities, and no male interviewees mentioned being criticised by family members

for neglecting housework or childcare. In this case, a gendered analysis of what is not mentioned in opposition to political activity is as revealing as what is mentioned.

Quite a few of the parliamentary candidate interviewees mentioned financial difficulties as a result of their choice to become politically active, and campaigning for election to parliament can be expensive (see Section 4e). Many parliamentary candidate interviewees said that their political activities had meant that they could spend less time on personal business/income-generating activities, and were also expected to care for constituents. Some female candidates were clearly dependent on the financial support of husbands and relatives, and this was sometimes mentioned as a prerequisite for their political career. Further, as also noted in Section 4e, some MPs feel that their salary is too low to meet their needs.

Although less than 10% of our local leader interviewees described having to use their own financial resources to get selected for their position, almost half of them said that they had to use their financial resources in their role of being leaders. W/VTAs (more than 60%), followed by 100 HHs (more than 50%) were the types of leader most likely to describe having to use their own financial resources in their role as local leader. Of the interviewees that specified the costs that they face in their role, by far the most common were costs associated with travelling for meetings or other purposes.

More than half of the parliamentary candidates interviewed for our study described facing some form of intimidation or harassment during the 2015 election campaign. We did not observe any gender differences in the likelihood of candidates to experience harassment or abuse, but there do seem to have been differences in the type of harassment experienced, with women being more likely than men to face personal accusations. By 2015 around 22% of Myanmar's population was using the internet,⁸¹ and online harassment was commonly experienced by our female and male parliamentary candidate interviewees during their election campaigns. Internet use has risen further since 2015, and online harassment is therefore likely to increase further in the 2020 elections. The rise in online abuse may be exacerbated by restrictions on physical movement on parliamentary candidates and voters as part of GoM's COVID-19 containment efforts, that are likely to encourage all kinds of political-related activity to move online. Although less common than verbal or online harassment, a small number of candidates in 2015 faced death threats or physical attacks on themselves or those helping their campaign.

Only around one quarter of the elected local leaders interviewed for this study reported experiencing intimidation, harassment, or strong competition as part of their election process. Further, none of our local interviewees reported violent threats or physical violence occurring. Therefore, it seems that local leaders are less likely than parliamentary candidates to face harassment or intimidation as part of their election campaign, and when this does occur it is less likely to be the most serious forms of intimidation or physical danger. However, it is worth noting that relative to male local leaders, female local leaders are disproportionately likely to have experience harassment as part of their election, and in some cases this harassment was clearly gendered. For example, a female W/TA said that:

"I was insulted by some people because they prefer to have a male ward administrator. Therefore, there were big problems during the election." (Female, W/TA, Mon State)

7. Conclusions

Since the reintroduction of parliamentary elections in 2010, Myanmar has had an increase in the percentage of parliamentarians that are women. Similarly, since the introduction of elections for the position of W/VTAs in late 2012, there has been an increase in the number of women W/VTAs. However, in the parliament of 2016-21 women were still only around 10% of Myanmar's MPs, and women are still less than 1% of W/VTAs. Comprehensive data is lacking, but very few women are found in: key leadership positions within political parties (at central, township, or any other levels); leadership positions in the Tatmadaw, EAOs or militias; or as village/ward elders or 100 HHs. It is more common for women to be 10 HHs and ordinary members of party committees, but men are probably still a majority in these positions. Women are more likely to be found as leaders in CBOs and NGOs than in other political institutions.

Aung San Suu Kyi's unique personal history paved the way for her to become the figurehead of Myanmar's pro-democracy protest movement in the late 1980s, the long-time leader of the NLD, and now the de facto leader of Myanmar's elected government. Throughout, she has enjoyed a level of popularity among much of the population that is unmatched by any other politician in this period. However, her popularity and position as national leader does not mean that women and men have equal opportunity to participate in Myanmar's politics – if her father had not been Myanmar's independence hero it is implausible that she would have had the career that she has had. As described in Section 4b, daughters or widows of prominent male political leaders becoming national leaders is a common feature of Asian politics, and the presence of such a leader does not mean that gender inequality in politics and society is no longer an issue.

During the parliaments of 2016-21 the NLD has had a majority in the Amyotha Hluttaw, Pyithu Hluttaw and in 12 of 14 State/Region Hluttaws. Even in the other two states (Rakhine and Shan), NLD has chosen the chief minister. Although NLD's vote may decline in 2020 relative to 2015, they are still expected to win a majority in the Union level hluttaws,⁸² and will also probably win a majority in most State/Regions Hluttaws. As such, they are the predominant force in Myanmar's electoral politics. NLD had a slightly higher percentage of candidates that are women than the average for all parties in Myanmar. However, aside from Aung San Suu Kyi, senior gatekeeper positions at the top of the party and in the Union government executive are largely filled by old ethnic Bamar men. Given the highly hierarchical and top-down nature of the NLD, decision-making is largely controlled by ASSK and the old Bamar men close to her. The Tatmadaw is the other major force in Myanmar's national politics, and is entirely led by men, most of whom are also Bamar.

Quite large numbers of women and men have a preference for male political leadership over female political leadership, and we see a similar preference for males as business leaders. This suggests that a preference for male leadership is probably not one of the main causes of the very low numbers of women we see in political leadership positions in Myanmar – unlike in politics, women are found in large numbers in business leadership positions. Factors that appear to be more likely in women's low level of participation in Myanmar's politics include:

- Women having less engagement in politics and confidence to become politicians than men.
- Cultural norms that restrict women's travel, especially at night.
- Time constraints on women due to the expectation that they perform 'their' household chores and childcare responsibilities regardless of their paid work or political activities.

- Institutional factors at union, state/region and local levels of Myanmar politics that favour men relative to women.
- Most political parties not taking strong steps to promote women's participation.
- Several legacies of military rule from the 1960s-2010s – e.g. a general militarisation of public space, an 'incumbent effect' for senior positions in the civil service and local leadership, opposition political leadership having been dangerous and therefore seen as particularly unsuitable for women, and the roles of W/VTAs and 100 HHs being strongly focused on security provision.

8. Key Recommendations

Working papers 1 and 2 in this series made a number of recommendations for actions that political parties, GoM, local leaders and international donors can take to promote greater gender equality in political participation in Myanmar. Key recommendations from these papers and a few new recommendations are summarised below.

Political Parties

- Establish clear rules on how people are selected to fill key party gatekeeper positions and to stand as parliamentary candidates. Thoroughly publicise these rules to all party members.
- Establish a target of 30% female candidates in parliamentary elections. The Shan Nationalities League for Democracy substantially increased their percentage of female candidates between 2015 and 2020 by adopting such a target and working hard to achieve it. Other parties could emulate this model for future by-elections and national elections. Parties should also introduce targets for women's representation on their central executive committees (CECs), central committees (CCs), and township executive committees (TECs).
- Provide a small subsidy for women to self-nominate as candidates.
- Improve security and provide female candidates with a party aide during campaigns, especially in remote and/or conflict-affected areas.
- Provide trainings and establish best practices for candidates to campaign with social networks and develop an online presence. Particularly ensure that women, ethnic minority and religious minority candidates have access to these trainings.

Government of Myanmar

- Restore voting rights to all of those who had them removed in 2015, and facilitate the return to Myanmar of the refugees currently living in camps in Bangladesh and Thailand.
- Introduce direct elections for the position of ward/village tract administrator, with universal suffrage for all local residents aged 18 and above. Consider also introducing universal suffrage for elections for 100-household head and 10-household head positions.
- Expand the use of quotas mandating minimum levels of female representation from NCDDP to other committees at the township, ward/village tract and village levels.
- Work to change cultural norms that largely exclude women from roles as security actors, including continuing to work to increase the number of female police officers.
- Provide convenient and high-quality childcare facilities for MPs and parliamentary staff in the Pyidaungsu and State/Region Hluttaws.
- Expand the provision of high quality pre-schools and kindergartens in villages and wards throughout Myanmar.
- Introduce elected township governments, and then assign significant decision-making and revenue-collection authority to this level of government.

Local Leaders:

- Clearly inform local residents of when meetings will be held, and what will be discussed.
- Ensure that meeting attendees have a chance to speak and to respond to the information provided. Particular attention should be given to encouraging women, and especially young women, to speak.
- Ensure that ideas and feedback from public meetings are properly incorporated into local leaders' decision-making. One practical way to do so could be to add a compulsory agenda item for leaders' meetings on weighing ideas and feedback from public meetings.

International Donors, Myanmar Civil Society Organisations, and International Development Organisations

- Provide funding for:
 - Smaller parties to help them provide a small subsidy to women who self-nominate as candidates.
 - Training classes for parties and candidates on how to utilise social media to develop an online presence and campaign effectively.
 - Training classes for parties and candidates – and especially ethnic minority, religious minority and female candidates – on how to respond to disinformation, online hate and harassment during campaigns.
- Prioritisation of which parties and candidates to support should be influenced by both whether they have a realistic chance of winning parliamentary seats, and parties' own financial resources (giving preference to parties that do not have large financial resources already).
- The extent to which the selection of members is democratic and systematic varies not just between parties, but also within them – for example the NLD can be characterized as having a democratic and systematic process for TEC and CC selection but not for their CEC selection. This highlights the need to pay careful attention to each party's processes if working with parties to raise women's participation – for example:
 - If parties have township-level systematic processes that follow instructions issued by the central party, which at least a large majority of townships consistently follow, there is high potential to work with the central party to issue rules, guidelines or targets for the township level. Such an approach is less likely to be effective absent such precedents.
 - If CEC and/or TEC selection processes are strongly influenced by certain individual party leaders, those leaders need to be convinced of the importance of promoting gender equality within party structures, including on the CEC and in TECs.

References

- ¹ Netina Tan and others, *Party Building and Candidate Selection: Intraparty Politics and Promoting Gender Equality in Myanmar* (Yangon: Enlightened Myanmar Research Foundation, April 2020).
- ² Minoletti, Paul, Pausa La Ring, and Elin Bjarnegård, *Gender and Local Politics in Myanmar: Women's and Men's Participation in Ward, Village Tract and Village Decision-Making* (Yangon: Enlightened Myanmar Research Foundation, September 2020).
- ³ Khin Myo Wai, Guillem Riambau, and Minoletti, Paul, *Gender Differences in Political Attitudes and Behavior: Evidence from Myanmar* (Yangon: Enlightened Myanmar Research Foundation, Forthcoming, December 2020).
- ⁴ Inter-Parliamentary Union, *Women in Parliament: 20 Years in Review* (Geneva: Inter-Parliamentary Union, 2015), p.2; <https://data.ipu.org/women-averages> [Accessed 9th September 2020].
- ⁵ Amartya Sen, *Development as Freedom* (Oxford University Press, 1999), especially p.152; World Bank, *World Development Report 2012: Gender Equality and Development* (Washington: World Bank, 2011), pp.151-52.
- ⁶ For example, see, Amanda Clayton and Pär Zetterberg, 'Quota Shocks: Electoral Gender Quotas and Government Spending Priorities Worldwide', *Journal of Politics*, 80.3 (2018), Steffen Andersen and others, 'Do Women Supply More Public Goods Than Men? Preliminary Experimental Evidence from Matrilineal and Patriarchal Societies', *American Economic Review*, 98.2 (2008), p.379; Raghavendra Chattopadhyay and Esther Duflo, 'Women as Policy Makers: Evidence from a Randomized Policy Experiment in India', *Econometrica*, 72.5 (2004), p.1429; L. Edlund and R. Pande, 'Why Have Women Become Left-Wing? The Political Gender Gap and Decline in Marriage', *Quarterly Journal of Economics*, 2002, pp.917-2061; Patricia Funk and Christina Gathmann, 'Gender Gaps in Policy Making: Evidence from Direct Democracy in Switzerland', *Economic Policy*, 2015, pp.152-55, 159; J. R. Lott and L. W. Kenny, 'Did Women's Suffrage Change the Size and Scope of Government?', *Journal of Political Economy*, 107 (1999), p.1164; G. Miller, 'Women's Suffrage, Political Responsiveness, and Child Survival in American History', *Quarterly Journal of Economics*, 123, p.1287.
- ⁷ Myanmar Institute of Gender Studies, *Gender and Participation in Budgeting in Myanmar*, (forthcoming December 2020).
- ⁸ Kathleen A. Bratton, 'Critical Mass Theory Revisited: The Behavior and Success of Token Women in State Legislatures', *Politics & Gender*, 1.1 (2005), p.111; Chattopadhyay and Duflo, 'Women as Policy Makers', p.1431; Esther Duflo, 'Why Political Reservations?', *Journal of the European Economic Association*, 3.2-3 (2005), pp.674-75; Susan Franceschet and Jennifer M. Piscopo, 'Gender Quotas and Women's Substantive Representation: Lessons from Argentina', *Politics & Gender*, 4.3 (2008), pp.407-17; Jennifer L. Lawless, 'Female Candidates and Legislators', *Annual Review of Political Science*, 18.1 (2015), pp.38-59; Helena Svaleryd, 'Women's Representation and Public Spending', *European Journal of Political Economy*, 25 (2009), p.192; Irene Tinker, 'Quotas for Women in Elected Legislatures: Do They Really Empower Women?', 2004, p.539.
- ⁹ Working Paper 1. See also, Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar: Women and Men Candidates in the 2015 Elections* (Yangon: Gender Equality Network, August 2017), p.22.
- ¹⁰ Lori A. Beaman and others, 'Powerful Women: Does Exposure Reduce Bias?', *The Quarterly Journal of Economics*, 124.4 (2009), pp.1518-20.
- ¹¹ Bina Agarwal, 'Gender and Forest Conservation: The Impact of Women's Participation in Community Forestry Governance', *Ecological Economics*, 68 (2009), pp.2788, 2793-95; Bina Agarwal, 'Participatory Exclusions, Community Forestry, and Gender: An Analysis for South Asia and a Conceptual Framework', *World Development*, 29.10 (2001), pp.1636-37.
- ¹² The Government of the Republic of the Union of Myanmar: Ministry of Planning and Finance, *Myanmar Sustainable Development Plan (2018-2030)* (Nay Pyi Taw: The Government of the Republic of the Union of Myanmar: Ministry of Planning and Finance, August 2018), p.iii.
- ¹³ Government of Myanmar - Ministry of Planning, Finance and Industry, *National Indicator Framework: A Monitoring Framework against the Myanmar Sustainable Development Plan (MSDP)* (Nay Pyi Taw: Government of Myanmar - Ministry of Planning, Finance and Industry, September 2019), p.23.
- ¹⁴ Cited in, Matthew J. Walton, *Buddhism, Politics and Political Thought in Myanmar* (Cambridge, 2017), p.80.
- ¹⁵ Richard Batcheler, *State and Region Governments in Myanmar*, 2nd Ed. (Yangon: The Asia Foundation, October

2018), p.19.

¹⁶ Richard Batcheler, *State and Region Governments in Myanmar*, p.19.

¹⁷ Richard Batcheler, *Where Top-Down Meets Bottom-Up: Planning and Budgeting in Myanmar* (Yangon: The Asia Foundation, July 2019), pp.19, 21; Paul Minoletti and Nan Sandi, *Key Economic Issues for Myanmar's Peace Negotiations* (Yangon: International Growth Centre, June 2018), p.10.

¹⁸ Gerard McCarthy, Building on *What Is There: Insights on Social Protection and Public Goods Provision from Central East Myanmar S-53308-MYA-1* (International Growth Centre, September 2016), p.8.

¹⁹ Minoletti and Nan Sandi, *Key Economic Issues for Myanmar's Peace Negotiations*, pp.9, 17-18, 20-21.

²⁰ Kim Jolliffe, *Ethnic Armed Conflict and Territorial Administration in Myanmar* (Yangon: The Asia Foundation, 2015), pp.46-81.

²¹ Thomas Carr, *Supporting the Transition: Understanding Aid to Myanmar Since 2011* (Yangon: The Asia Foundation, February 2018).

²² Transnational Institute, *Myanmar: Ethnic Politics and the 2020 General Election* (Amsterdam: Transnational Institute, September 2020), pp.22-24; Transnational Institute, *The 2015 General Elections in Myanmar: What Now for Ethnic Politics?* (Transnational Institute, December 2015), p.5.

²³ Renaud Egretreau, 'Legislators in Myanmar's First "Post-Junta" National Parliament (2010-2015): A Sociological Analysis', *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 33.2 (2014), pp.99-101; Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.11.

²⁴ Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.12; Paul Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar* (MDRI-CESD and The Asia Foundation, June 2014), p.11.

²⁵ Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.12.

²⁶ Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.11; Corazon H. Ignacio and others, *2018 Myanmar By-Elections: Building the Foundation for Successful 2020 Elections* (Yangon: ANFREL, 2019); 'Results of 2017 By-Elections', *The Global New Light of Myanmar* (Nay Pyi Taw, 3 April 2017).

²⁷ Paul Minoletti, 'Women's Participation in Burma/Myanmar's Political Systems, 1920s-2010s', in *Global Handbook on Women's Political Rights*, ed. by Susan Franceschet, Mona Lena Krook, and Netina Tan (Palgrave, 2019), pp.658-663.

²⁸ <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm> [Accessed 25th September 2020]. Please note that the IPU database itself ranks Myanmar in position 157. However, this is based on incorrect figures for MPs elected in November 2015. N.b. the ranking we calculate in the text is based on the percentage of MPs in the Pyithu Hluttaw that were female following the 2018 by-elections.

²⁹ <http://archive.ipu.org/wmn-e/world.htm> [Accessed 25th September 2020].

³⁰ <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm> [Accessed 25th September 2020]; <https://www.iseas.edu.sg/media/commentaries/women-mps-in-the-2019-thai-parliament-by-punchada-sirivunnabood/> [Accessed 25th September 2020].

³¹ Enlightened Myanmar Research, *Important Data of 2015 General Election Myanmar* (Yangon: Enlightened Myanmar Research, October 2015), p.9; International Foundation for Electoral Systems, *Elections in Myanmar: 2015 General Elections - Frequently Asked Questions* (Washington, D.C: International Foundation for Electoral Systems, November 2015), p.2.

³² Preliminary EMReF analysis of the candidate list published by UEC on 8th September 2020, indicates that women are 15.6% of all candidates.

³³ Author's calculations based on database supplied to authors by International Republican Institute (IRI), that was taken from the candidate lists published by UEC in September 2020. We would like to thank IRI for sharing this data with us.

³⁴ Phan Tee Eain, *Report on Observing Women's Participation in Myanmar's November 2015 General Election*, 2016, n.p.

³⁵ Batcheler, *State and Region Governments in Myanmar*, 2nd Ed., p.44; Paul Minoletti, *Gender (in)Equality in the Governance of Myanmar: Past, Present, and Potential Strategies for Change* (Yangon: The Asia Foundation, April 2016), p.8.

³⁶ Paul Minoletti, *Gender Budgeting in Myanmar* (Yangon: ActionAid, CARE, Oxfam and WON, Unpublished 2015), pp.16-17.

- ³⁷ People's Alliance for Credible Elections, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government* (Yangon: People's Alliance for Credible Elections, July 2016), p.31; UNDP, *The State of Local Governance: Trends in Myanmar* (Yangon, 2015), p.51.
- ³⁸ People's Alliance for Credible Elections, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government*, p.30.
- ³⁹ Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar: Experiences of Women Parliamentarians 2011-2016* (Yangon: The Asia Foundation & Phan Tee Eain, April 2017), p.19.
- ⁴⁰ Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar: Women and Men Candidates in the 2015 Elections*, p.16.
- ⁴¹ Author's estimate based on 2014 census data presented in, Ministry of Immigration and Population - Department of Population, *The Union Report: Census Report, Volume 2* (Nay Pyi Taw: Ministry of Immigration and Population - Department of Population, May 2015), p.93.
- ⁴² Government of Myanmar, 'Constitution of the Republic of the Union of Myanmar (2008)', 2008, paragraphs 120a, 152a, 232a; Government of Myanmar, *The Ward or Village Tract Administration Law*, 2012, paragraph 5b.
- ⁴³ Government of Myanmar - Department of Population, *The 2014 Myanmar Population and Housing Census: Thematic Report on Education* (Nay Pyi Taw, June 2017), p.51.
- ⁴⁴ Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar*, p.37.
- ⁴⁵ Government of Myanmar - Department of Population, *The 2014 Myanmar Population and Housing Census: Thematic Report on Gender Dimensions* (Nay Pyi Taw, August 2017), p.55.
- ⁴⁶ Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar*, p.49.
- ⁴⁷ Central Statistical Organisation, UNDP, and WB, *Myanmar Living Conditions Survey 2017: Socio-Economic Report* (Nay Pyi Taw & Yangon: Ministry of Planning, Finance and Industry, UNDP and WB, 2020), p.72.
- ⁴⁸ Central Statistical Organisation, UNDP, and WB, *Myanmar Living Conditions Survey 2017: Socio-Economic Report* (Nay Pyi Taw & Yangon: Ministry of Planning, Finance and Industry, UNDP and WB, 2020), p.77; Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar*, p.49.
- ⁴⁹ PACE, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government*, pp.30; UNDP, *The State of Local Governance: Trends in Myanmar* (Yangon, 2015), p.51.
- ⁵⁰ Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, pp.14-15.
- ⁵¹ Frontier Myanmar Daily Briefing, 24th July 2020.
- ⁵² Transnational Institute, Myanmar: *Ethnic Politics and the 2020 General Election*, p.28; Transnational Institute, *The 2015 General Elections in Myanmar*, p.12.
- ⁵³ Nwe Ni Soe and Sung Chin Par, *Most Farmers Do Not Know about the Vacant, Fallow and Virgin Land Management Law as the Grace Period to Register Closes* (Yangon: Namati & My Justice, August 2019), p.2.
- ⁵⁴ Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, 2nd edn (London, 1999), p.441; Matthew J. Walton, *Buddhism, Politics and Political Thought in Myanmar* (Cambridge, 2017), pp.33-34.
- ⁵⁵ The Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.34.
- ⁵⁶ Mark R. Thompson, 'Female Leadership of Democratic Transitions in Asia', *Pacific Affairs*, 75.4 (2002), pp.539-41. N.b. since Thompson's article was published Yingluck Shinawatra (sister of exiled Thaksin Shinawatra) became prime minister of Thailand, and Park Geun-hye (daughter of the assassinated Park Chung-hee) became president of South Korea. One exception to the general trend is Tsai Ing-wen, who was elected prime minister of Taiwan in 2016 and continues to hold this position – she does not come from a political dynasty.
- ⁵⁷ N.b. this analysis was not included in Working Paper 2, but has been added here.
- ⁵⁸ Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, pp.23-24, 30-31, 32-33, 37, 41-42; Gender Equality Network, *Taking the Lead: An Assessment of Women's Leadership Training Needs and Training Initiatives in Myanmar* (Yangon, September 2013), pp.9-10; Gender Equality Network, *Raising the Curtain: Cultural Norms, Social Practices and Gender Equality in Myanmar* (Yangon, 2015), pp.59-63; Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar*, pp.25-32; People's Alliance for Credible Elections, *Citizens' Political Preferences for 2020* (Yangon: People's Alliance for Credible Elections, July 2019), p.20; People's Alliance for Credible Elections, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government*, pp.26-27; The Asia Foundation, *Myanmar 2014: Civic Knowledge and Values in a Changing Society* (Yangon, 2014), pp.52, 78-79;

Bridget Welsh and others, *Myanmar: Grappling with Transition - 2019 Asian Barometer Survey Report* (Selangor: Strategic Information and Research Development Centre, 2020), pp.26-27, 40, 42, 43-44.

⁵⁹ This finding is based on our local interview and FGD data, and a large number of existing sources – please see, Section 3 of Working Paper 2 for further detail and original citations.

⁶⁰ World Indicators data on male and female alcohol consumption, <https://data.worldbank.org/indicator/SH.ALC.PCAP.FE.LI?locations=MM> [Accessed 17th July 2020]; Paul Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar* (MDRI-CESD and The Asia Foundation, June 2014), p.27.

⁶¹ Paul Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar* (MDRI-CESD and The Asia Foundation, June 2014), pp.21-22.

⁶² <https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploretopics/gender> [Accessed 25th September 2020]

⁶³ Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.40.

⁶⁴ See e.g. Matland, Richard. 'Enhancing Women's Political Participation: Legislative Recruitment and Electoral Systems', in Julie Ballington & Azza Karam (eds) *Women in Parliament: Beyond Numbers* (Stockholm: international IDEA (2005); Mc Allister, Ian and Studlar, Donley T. 'Electoral Systems and Women's Representation: A Long-Term Perspective', *Representation* 39(1), 3-14 (2002), Paxton, Pamela. 'Women in National Legislatures: A Cross-National Analysis', *Social Science Research* 26, 442-462 (1997); Rule, Wilma. 'Electoral Systems, Contextual Factors and Women's Opportunity for Election to Parliament in Twenty-Three Democracies', *The Western Political Quarterly* 40(3), 477-498 (1987).

⁶⁵ Jessica Harriden, *The Authority of Influence: Women and Power in Burmese History* (Copenhagen: NIAS Press, 2012), especially pp.175-79; Zin Mar Aung, 'From Military Patriarchy to Gender Equity: Including Women in the Democratic Transition in Burma', *Social Research*, 82.2 (2015), pp.543-45.

⁶⁶ N.b. although note that a recent academic article explores internal party dynamics within the NLD in some detail. See, Richard Roewer, 'Three Faces of Party Organisation in the National League for Democracy', *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 38.3, 286–306.

⁶⁷ Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.42.

⁶⁸ Christine Cheng and Margit Tavits, 'Informal Influences in Selecting Female Political Candidates', *Political Research Quarterly*, 64.2 (2011), 460–71.

⁶⁹ Elin Bjarnegård, *Gender, Informal Institutions and Political Recruitment: Explaining Male Dominance in Parliamentary Representation*, 2013 edition (Hampshire, United Kingdom: Palgrave Macmillan, 2013).

⁷⁰ Tània Verge and Sílvia Claveria, 'Gendered Political Resources: The Case of Party Office', *Party Politics*, 24.5 (2018), 536–48 <<https://doi.org/10.1177/1354068816663040>>; Elin Bjarnegård and Meryl Kenny, 'Revealing the "Secret Garden": The Informal Dimensions of Political Recruitment', *Politics and Gender*, 11.4 (2015), 748–53; Carmen Geha, 'The Myth of Women's Political Empowerment within Lebanon's Sectarian Power-Sharing System', *Journal of Women, Politics & Policy*, 40.4 (2019), 498–521 <<https://doi.org/10.1080/1554477X.2019.1600965>>.

⁷¹ Elin Bjarnegård and Meryl Kenny, 'Comparing Candidate Selection: A Feminist Institutional Approach', *Government and Opposition*, 51.3 (2016), 370–92 <<https://doi.org/10.1017/gov.2016.4>>.

⁷² Christine Cheng and Margit Tavits, 'Informal Influences in Selecting Female Political Candidates', *Political Research Quarterly*, 64.2 (2011), 460–71.

⁷³ Tali Mendelberg, Christopher F. Karpowitz, and Nicholas Goedert, 'Does Descriptive Representation Facilitate Women's Distinctive Voice? How Gender Composition and Decision Rules Affect Deliberation', *American Journal of Political Science*, 58.2 (2014), 291–306 <<https://doi.org/10.1111/ajps.12077>>; Amanda Clayton and Pär Zetterberg, 'Quota Shocks: Electoral Gender Quotas and Government Spending Priorities Worldwide', *The Journal of Politics*, 80.3 (2018), 916–32 <<https://doi.org/10.1086/697251>>; Ana Catalano Weeks, 'Quotas and Party Priorities: Direct and Indirect Effects of Quota Laws', *Political Research Quarterly*, 72.4 (2019), 849–62 <<https://doi.org/10.1177/1065912918809493>>.

⁷⁴ Annami Löfving, *Women's Participation in Public Life in Myanmar* (Yangon: ActionAid, CARE and Oxfam, 2011), p.30. N.b. the highly patriarchal nature of Pa-O society was noted by one of our interviewees.

⁷⁵ Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar*, pp.19, 20, 25.

⁷⁶ Minoletti, *Gender (in)Equality in the Governance of Myanmar: Past, Present, and Potential Strategies for Change*, p.6.

⁷⁷ Hein Myat Soe, 'Shan Party Emphasises Women, Youth Candidates', *The Myanmar Times*, 2020 <<https://>

www.mmtimes.com/news/shan-party-emphasises-women-youth-candidates.html> [accessed 25 September 2020]; Swe Lei Mon and Min Wathan, 'Two Ethnic Parties Begin Candidate Search', *The Myanmar Times*, 2020 <<https://www.mmtimes.com/news/two-ethnic-parties-begin-candidate-search.html>> [accessed 25 September 2020].

⁷⁸ Author's calculations based on database supplied to author by IRI.

⁷⁹ Author's calculations based on database supplied to author by IRI.

⁸⁰ Brenda Belak, *Gathering Strength: Women from Burma on Their Rights* (Chiang Mai: Images Asia, 2002), pp.267-70.

⁸¹ <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?locations=MM> [Accessed 11th September 2020].

⁸² Transnational Institute, Myanmar: *Ethnic Politics and the 2020 General Election*, p.28.

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မ ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

မာတိကာ

၁။ နိဒါန်း	၂၇
၂။ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသည် အဘယ်ကြောင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် အရေးပါသနည်း။	၂၈
၃။ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုရေချိန်။	၃၀
၃(က) မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပါဝင်သူများအပေါ် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်။	၃၀
၃(ခ) မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် ကိန်းဂဏန်းအရ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ ကိုယ်စားပြုမှု။	၃၁
၃(ဂ) အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်မှု။	၃၃
၄။ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများကို ပုံဖော်သည့်အချက်များ (အခြေခံအကြောင်းအရင်းများ)	၃၅
၄(က)။ အသက်အရွယ်၊ ပညာအရည်အချင်း၊ လုပ်သားအင်အားစု၊ လူမျိုးစု၊ ဘာသာ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု နောက်ခံ၊ ကျေးလက်-မြို့ပြကွာခြားမှုများ။	၃၅
၄(ခ)။ မိသားစု၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ဆက်သွယ်မှု	၃၆
၄(ဂ)။ နိုင်ငံရေးနောက်ခံ သို့မဟုတ် အများပြည်သူဘဝတွင် ပါဝင်ခြင်း။	၃၇
၄(ဃ)။ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် သဘောထားများ	၃၇
၄(င)။ ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ဖြစ်လာရန်အတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာအတားအဆီးများ	၃၉
၄(စ)။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအချက်များ	၄၀
၅။ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုကိုမြှင့်တင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ကန့်သတ်ခြင်းတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားသောအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ	၄၁
၆။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းနှင့် ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်ခြင်း၏ ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အကျိုးကျေးဇူးများ	၄၅
၇။ နိဂုံး	၄၈
၈။ အရေးကြီးအကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ	၅၀
ရည်ညွှန်းကိုးကား စာတမ်းများ	၅၃

ဤအစီရင်ခံစာတွင် အသုံးပြုသည့် အတိုကောက်စာလုံးများ

10 HHs	-	ဆယ်အိမ်မှူးများ
100 HHs	-	ရာအိမ်မှူးများ
ANP	-	ရခိုင်အမျိုးသားပါတီ
CBO	-	ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ
CC	-	ဗဟိုကော်မတီ
CEC	-	ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီ
CNLD	-	ချင်းအမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်
EAOs	-	တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ
EMReF	-	ပညာအလင်းပွင့်မြန်မာသုတေသနဖောင်ဒေးရှင်း
FGD	-	အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှု
GoM	-	မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ
KSDP	-	ကချင်ပြည်နယ်ဒီမိုကရေစီပါတီ
LNDP	-	လီဆူအမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ
MNP	-	မွန်အမျိုးသားပါတီ
MSDP	-	မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း
NCDDP	-	အမျိုးသားလူထုဗဟိုပြုစီမံကိန်း
NLD	-	အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်
PNO	-	ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ်
SAZ	-	ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ
SNLD	-	ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်
TEC	-	မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီ
TNP	-	တအာင်း (ပလောင်) အမျိုးသားပါတီ
USDP	-	ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ
W/VTAs	-	ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ

၁။ နိဒါန်း

ဤစာတမ်းစီရင်ခံစာသည် ပညာအလင်းပွင့်မြန်မာသုတေသနဖောင်ဒေးရှင်းက သုံးနှစ်ကြာပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသနစီမံကိန်းမှ အဓိကကျသည့် တွေ့ရှိချက်များကို တင်ပြထားပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မ ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။^၁

- ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသည် အဘယ့်ကြောင့်နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် အရေးပါသနည်း။ (အပိုင်း ၂)
- အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှုရေချိန်။ (အပိုင်း ၃)
- အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်နိုင်မည့်အခွင့်လမ်းများကို ပုံဖော်ထားသည့်အချက်များ။ (အပိုင်း ၄)
- နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားအုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့အစည်း (အင်စတီကျူးရှင်း) များ၏ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု အပေါ် ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်းအခန်းကဏ္ဍ။ (အပိုင်း ၅)
- ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးနှင့် ကုန်ကျစရိတ်များ။ (အပိုင်း ၆)
- နိဂုံး (အပိုင်း ၇)
- မြန်မာ့နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၊ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ၊ မြန်မာ့အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့အစည်းများသို့ အရေးကြီးအကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ။ (အပိုင်း ၈)

ဤအစီရင်ခံစာထဲတွင်ပါရှိသော သတင်းအချက်အလက်များသည် EMReF ၏ လေ့လာမှုစာတမ်း ၃ စောင်မှ အဓိကထုတ်နုတ်ထားပါသည်။ လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၁) သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိနိုင်ငံရေးပါတီကိုးခု မည်သို့ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသည်၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မည်သို့ရွေးချယ်စုဆောင်းသည်နှင့် ထိုသို့လုပ်ဆောင်မှုများအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု အကျိုးဆက်များကို နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်းလေ့လာထားသည့် စာတမ်းဖြစ်သည်။ ဤလေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် ၁ သည် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအနေဖြင့် ရရှိခဲ့သည့်အတွေ့အကြုံနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ရရှိခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံများကို ဆန်းစစ်ထားပါသည်။^၂ လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၂) သည် ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စု ကျား၊ မ တန်းတူ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကို ဆန်းစစ်ထားသည်။^၃ နိုင်ငံရေးအပြုအမူနှင့် သဘောထားပေါ်တွင် ကျား၊ မ ကွဲပြားမှုအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကောက်ယူထားသည့် စာတမ်းအထောက်အထားများပါဝင်မည့် လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၃) သည် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ထွက်ရှိမည်ဖြစ်သည်။^၄ ယင်းလေ့လာမှုစာတမ်းများကို EMReF ဝက်ဘ်ဆိုက်ဖြစ်သည့် <https://www.emref.org/en/publications-reports> တွင် ဒေါင်းလုတ်ရယူနိုင်ပါသည်။

လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၁) သည် ၂၀၁၅ လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဗဟိုအလုပ်အကိုင်အဖွဲ့ဝင်သို့မဟုတ် မြို့နယ်ဥက္ကဋ္ဌများစသည့် ပါတီ၏အဓိကဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်သည့် တာဝန်ရှိသူများနှင့် ၂၀၁၈ နှစ်ကုန်ပိုင်းမှ ၂၀၁၉ နှစ်ဆန်းပိုင်းထိ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု စုစုပေါင်း ၇၂ ခုပေါ်တွင် အခြေခံပါသည်။ လေ့လာမှုတွင်ပါဝင်သည့် ပါတီကိုးခုတွင် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် လွှတ်တော်အမတ်နေရာအများစုကို အနိုင်ရရှိခဲ့သည့် ပါတီခြောက်ခုနှင့် မဲဆန္ဒနယ်များတွင် အအောင်မြင်ဆုံးဖြစ်သည့် ကချင်၊ လီဆူးနှင့် မွန်တိုင်းရင်းသားတို့ကို ကိုယ်စားပြုသည့်ပါတီများ ပါဝင်ပါသည်။^၅ လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၂) သည် ၂၀၁၉ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း၊ မွန်ပြည်နယ်၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ဒေသခံများနှင့်အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှု (FGDs) ၉၉ ခု၊ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များ၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များ၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာ ရပ်ရပ်စုစုများ၊ ဆယ်အိမ်မှူးများ၊ ရာအိမ်မှူးများ၊ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များနှင့် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု စုစုပေါင်း ၉၈ ခုပေါ်တွင် အခြေခံပါသည်။ လေ့လာမှုစာတမ်း အမှတ်စဉ် (၃) တွင် ၂၀၁၉ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းက ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း၊ မွန်ပြည်နယ်၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် လူပေါင်း ၂၈၀၀ ကျော်ကို စစ်တမ်းကောက်ယူမှုမှရရှိသည့် အထောက်အထားကို တင်ပြမည်ဖြစ်သည်။

^၁ This report was compiled by Paul Minoletti, with contributions from Aye Lei Tun, Elin Bjarnegård, Michelle Dion, Pausa La Ring, Netina Tan, and Meredith Weiss. The information in this report is primarily drawn from a series of working papers published by EMReF and authored by: Aye Lei Tun, Elin Bjarnegård, Khin Myo Wai, Paul Minoletti, Pausa La Ring, Guillem Rimbau and Netina Tan. EMReF and the authors would like to give our thanks to International Development Research Centre for funding all of these papers, and the research project that they came from.
^၂ I.e. the National League for Democracy (NLD), Union Solidarity and Development Party (USDP), Arakan National Party (ANP), Shan Nationalities League for Democracy (SNLD), Ta'Ang National Party (TNP), and Pa-O National Organisation (PNO)
^၃ I.e. the Kachin State Democracy Party (KSDP), Lisu National Development Party (LNDP), and Mon National Party (MNP).

၂။ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသည် အဘယ်ကြောင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် အရေးပါသနည်း။

၁၉၉၅ ခုနှစ်က ဘေဂျင်းတွင်ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးညီလာခံကျင်းပခဲ့သည်မှာ ၂၅ နှစ်တိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ယင်း ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များ၏တွေ့ဆုံမှုသည် နယ်ပယ်အတော်တော်များများတွင် မကြုံစဖူး တွန်းအားပေးမှုတစ်ခုကို စေ့ဆော်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ယင်းညီလာခံသည် ထပ်တလဲလဲဖြစ်ပေါ်နေသော အမျိုးသမီးများ၏ အလွန်နည်းပါး၍ လုံလောက်မှုမရှိသည့် နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုမှုသည် ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ ပြဿနာတစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ယင်းသည် စီးပွားရေးနှင့်လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အကျပ်အတည်းတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။ ယင်းညီလာခံကျင်းပပြီးချိန်မှစ၍ နိုင်ငံများစွာသည် နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်သည့် အရေအတွက်ကိုမြှင့်တင်ရန် အလေးထားအားထုတ်ကြိုးပမ်းမှုများကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ဥပမာအား ဖြင့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေသည် ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ၁၁ ရာခိုင်နှုန်းရှိရာမှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် ယင်း၏နှစ်ဆထက်ကျော်လွန်သည့် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းသို့ တိုးတက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။^၁

ပြည်သူတို့နှင့် သက်ဆိုင်သောနေရာများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည် ပြည်သူတို့ကိုယ်တိုင် ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အေဂျင်စီအဖြစ်ရှုမြင်နိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးနှင့်အုပ်ချုပ်မှုတွင်ပါဝင်နိုင်ရန် ကျွမ်းကျင်မှု (သို့မဟုတ် မကျွမ်းကျင်မှု) သည် အဆိုပါပြည်သူတို့ ၏ အကျိုးစီးပွားအပေါ် တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှု ရှိစေနိုင်ပါသည်။^၂ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကြောင့် အကျိုးကျေးဇူးရရှိခံစားဖို့မှာ အရည်အသွေးပြည့်ပြည့်ဝဝ ပါဝင်နိုင်မှုနှင့် အလွန်ဆက်စပ်ပါသည်။ အကယ်၍ ပါဝင်မှုပုံစံမှာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်ပံ့ပိုးခွင့်ရရှိပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင်လည်း အမှန်တကယ် လွှမ်းမိုးနိုင်ခွင့်ရရှိမည့်ပုံစံဆိုလျှင် အကျိုးကျေးဇူး ပိုမိုတိုးပွား မည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပါဝင်မှုသည် အစည်းဝေးတက်ရုံ သက်သက်မျှသာဖြစ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်ခွင့် မရှိလျှင် ကောင်းမွန်သည့်ပုံစံဟု မပြောနိုင်ပါ။ အထူးသဖြင့် ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် အစည်းအဝေးတက်ရောက်ခြင်းကဲ့သို့သော ကိစ္စများအတွက်သာ အချိန်ပေးရုံဖြစ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းကိစ္စတွင် ပါဝင်နိုင်သည်မဟုတ်သဖြင့် ထိုသို့သော ပါဝင်မှုမျိုးမှာ အကျိုးကျေးဇူး အချည်းအနှီးဖြစ်စေပါသည်။

နိုင်ငံများစွာတို့တွင် လေ့လာမှုအရ တွေ့နေကျအတိုင်း အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးတို့အတွက် မူဝါဒနှင့် ဘတ်ဂျက်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲ ရာတို့တွင် မတူညီသည့်ဦးစားပေးမှုများရှိနေကြောင်း သိရှိရပါသည်။^၃ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်ပြီး လေ့လာရာတွင်လည်း ဤကိစ္စ မှာ အခြင်းအရာတစ်ရပ် ဖြစ်နေပါသည်။^၄ အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်များသည် အမျိုးသမီးများ၏လိုအပ်ချက်နှင့် သူတို့၏အလေးထား ဦးစားပေးသည့်ကိစ္စများအပေါ် အမျိုးသားတို့ထက်ပိုပြီး တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။^၅ ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှစွာပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းအားဖြင့် မူဝါဒချမှတ်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်အပိုင်းတွင် ပို၍တန်းတူညီမျှမှုကို ဖြစ်ပေါ် စေသည်။ အကြောင်းမှာ အဆိုပါအုပ်ချုပ်မှုတွင် အမျိုးသားတို့၏ ဦးစားပေးမှုနှင့် လိုအပ်ချက်အပေါ် ဘက်လိုက်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း မျိုး နည်းပါးလာ၍ဖြစ်သည်။ ဆက်စပ်ဥပမာအနေဖြင့် ဤလေ့လာရေးအတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ကိုယ်စားလှယ် လောင်းတို့ကို မေးမြန်းရာတွင် အမျိုးသမီးတို့က အမျိုးသားတို့ထက် ပိုပြီးလိင်အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေး ကို လွှတ်တော်အတွင်းတွင် ဆွေးနွေးသင့်သည့်အရာအဖြစ် ထည့်သွင်းပြောကြားကြသည်။^၆

တောင်အာရှတွင်ပြုလုပ်ခဲ့သော လေ့လာမှုများအရ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကျား၊ မ ညီမျှစွာပါဝင်ရန် ဆောင်ရွက် ခြင်းဖြင့် ယင်းအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပိုမိုကျွမ်းကျင်၊ ထိရောက်သည့်ရလဒ်များကို ထွက်ပေါ်စေပါသည်။ ဥပမာ- အိန္ဒိယ နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများဦးဆောင်သည့် ကျေးရွာကောင်စီများသည် ပြည်သူများသုံးစွဲနိုင်သည့် ပစ္စည်းများကို အမျိုးသားများ ဦးဆောင်သည့်ကောင်စီများထက် အရည်အသွေး တူသော်လည်း ဈေးနှုန်းလျော့နည်းစွာ ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ကြသည်။^၇ ကျား၊မ ပါဝင်မှု ပိုမိုညီမျှသော အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့ရှိ သစ်တောအဖွဲ့များတွင် ချမှတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းကို လိုက်နာမှု ပိုမို အားကောင်းကြပြီး သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုကိုလည်း တိုးတက်စေပါသည်။^၈

နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတွင် ကျား၊ မ ရေးရာ တန်းတူညီမျှမှု၏ အနှစ်သာရကို ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က "တစ်မျိုးသားလုံးဖွံ့ဖြိုးမှု မျှော်မှန်းချက်"ဟု ရည်ညွှန်းသည့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော စီမံကိန်း (၂၀၁၈-၂၀၃၀) (MSDP) အပါအဝင် အစိုးရဝန်ကြီးဌာန တော်တော်များများ၏ မူဝါဒများတွင် အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။^၉ အဆိုပါစီမံကိန်း၏ မဟာဗျူဟာရည်မှန်းချက် (၁.၅) သည် အစိုးရနှင့်လူတိုင်း ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု တိုးတက်စေရန်ဖြစ်သည်။ ထိုအချင်းအရာအတွက် တိုးတက်မှုအနေ အထားကို တိုင်းတာရာတွင် တိကျသည့်သတ်မှတ်ချက်များမှာ (၁) ပြည်ထောင်စုတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်တို့တွင် အမျိုးသမီးများရရှိသည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အချိုးအစား၊ (၂) ပြည်ထောင်စုတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရာခိုင်နှုန်း၊ (၃) အမျိုးသမီး၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ရာခိုင်နှုန်းတို့ဖြစ်သည်။^{၁၀} EMReF ၏ ယခု စုပေါင်းအစီရင်ခံစာသည် လက်ရှိမြန်မာ့နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် အဘယ်ကြောင့် ကျား၊ မ မညီမျှမှု ကြီးကြီးမားမားဖြစ်ပေါ်နေရ သည့်အကြောင်း၊ ယင်းကိုပြောင်းလဲရန် မည့်သည့်အရာများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ကြောင်း၊ MSDP ၏ ရည်မှန်းချက်များကို တိုးတက် အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အပါအဝင် မည်သည့်အရာများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ကြောင်းကို ရှင်းပြရန် အားထုတ်ထားသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေ့ကျနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

ယခုအစီရင်ခံစာသည် မူလအားဖြင့် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှစွာ ပါဝင်မှုအကြောင်းကို အားစိုက်ထားပါသည်။ ပြည်သူလူထု၏ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်နိုင်မှု အခွင့်အလမ်းကို အကျိုးသက်ရောက်စေနိုင်သည့် အသက်အရွယ်၊ လူမှုစီးပွားရေး အဆင့်အတန်း၊ လူမျိုးစုများ၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာနှင့် ပထဝီအနေအထားစသည့် အမျိုးမျိုးသောပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ ဝိသေသ လက္ခဏာများလည်းရှိပါသည်။ ယင်းကွဲပြားခြားနားမှုများအကြောင်းကို ဤအစီရင်ခံစာအချို့နေရာများနှင့် လေ့လာမှုစာတမ်း အမှတ်စဉ် (၁) မှ (၃) တို့တွင် အသေးစိတ်ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားပါသည်။

၃။ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုရေချိန်။

၃(က) မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပါဝင်သူများအပေါ် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်။

နိုင်ငံရေးသည် ပြည်သူများ၏ဘဝများကိုပြောင်းလဲပေးသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ဒီမိုကရေစီသည် ပြည်သူများ၏ဘဝများအတွက် တရားမျှတသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းပြောခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံရေးသည် အစိုးရ၏လုပ်ငန်းဆောင်တာမျှသာ မဟုတ်သလို၊ အထက်တန်းလွှာများကသာ ဆောင်ရွက်သည့်အရာလည်း မဖြစ်သင့်ပါ။ နိုင်ငံရေးဟူသည်မှာ လူတို့၏နေ့စဉ်ဘဝဖြစ်သည်။ ယင်းနေ့စဉ်ဘဝဟူသည်မှာ မည်သို့စားသုံး၊ အိပ်သည်၊ အလုပ်လုပ်သည်စသည်တို့ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးသည် ထိုအကြောင်းအရာများနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။^{၁၄} နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် နိုင်ငံသူ၊ နိုင်ငံသားတို့၏ လိုအပ်ချက်နှင့် ဦးစားပေးချက်အပေါ် တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးမှုသေချာနိုင်စေရန်အတွက် အုပ်စုအားလုံးနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ ပါဝင်ပြောဆိုဆောင်ရွက်ခွင့်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုဆိုသည်မှာ လွှတ်တော်နှင့်ပါတီနိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှုသာမဟုတ်ဘဲ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများတွင် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများ၊ ရပ်ရွာအခြေပြုစည်းရုံးခြင်း၊ အစည်းအဝေးများတက်ရောက်ခြင်း၊ ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုများတွင်ပါဝင်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးခြင်းနှင့် အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအတွက် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်း စသည်တို့လည်း ပါဝင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွှတ်တော်ကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ဟုခေါ်ဆိုပြီး ယင်းပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ဟူ၍ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ပြည်သူလူထုမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် လွှတ်တော်အမတ် ၃၃၀ ဦးနှင့် တပ်မတော်မှခန့်အပ်သည့် တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁၁၀ ဦး ပါဝင်သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ရွေးကောက်ခံ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁၆၈ ဦးနှင့် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၅၆ ဦး ပါဝင်သည်။ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များသည် အရွယ်အစားအားဖြင့် သိသိသာသာကွဲပြားကြသော်လည်း အားလုံးတွင် တပ်မတော်ကခန့်အပ်သည့် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း (သို့မဟုတ် အနည်းငယ်ပိုသော) က လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ ပါဝင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒေသဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းပုံတွင် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် ၁၄ ခု၊ ခရိုင် ၇၄ ခု၊ မြို့နယ် ၃၃၀ မြို့နယ်၊ ရပ်ကွက် (မြို့ပေါ်)နှင့် ကျေးရွာအုပ်စု(ကျေးလက်) စုစုပေါင်း ၁၆,၇၅၃ ခု ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။^{၁၅} ကျေးရွာအုပ်စုများသည် တစ်ရွာထက်ပိုမိုသည့်ကျေးရွာများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ကျေးရွာစုစုပေါင်း ၆၃,၉၃၈ ရွာရှိပါသည်။^{၁၆} ခရိုင်နှင့်မြို့နယ်အဆင့်များတွင် အာဏာအရှိဆုံးခေါင်းဆောင်များ အပါအဝင် အစိုးရအရာရှိများအားလုံးသည် ရွေးကောက်ခံများ မဟုတ်ကြသော်လည်း ရပ်ရွာအဆင့် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ရာအိမ်မှူးများနှင့် ဆယ်အိမ်မှူးများအားလုံးသည် ရွေးကောက်ခံများ ဖြစ်ကြသည်။

ဤလေ့လာမှုတွင် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်စုများတွင် ကျင်းပသည့် လူထုစည်းဝေးပွဲများအကြောင်းကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အချို့သော ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်စုများတွင် ဘာသာရေး နေထိုင်မှုနည်းစံများကျင်းပခြင်း၊ ရှင်ပြုပွဲများနှင့် အသုဘအခမ်းအနားများ ကျင်းပခြင်းကဲ့သို့သော ဘာသာရေးနှင့်လူမှုရေး အခါသမယများအတွက်သာ လူထုစည်းဝေးပွဲကို ကျင်းပကြသော်လည်း အချို့သောရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာများတွင်မူ ရပ်ရွာအစည်းအဝေးများကို ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးရန် ကျင်းပကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ လွန်ခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ချက်အချို့ရှိခဲ့သော်လည်း ဥပဒေပြုခြင်း၊ မူဝါဒရေးဆွဲခြင်းနှင့် ရသုံးငွေစာရင်းဆိုင်ရာကိစ္စတို့အတွက် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်သည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၏ တင်းကျပ်သည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအောက်တွင် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။^{၁၇} သို့သော် လက်တွေ့တွင် ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်ချမှတ်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် နိုင်ငံသူ၊ နိုင်ငံသားတို့၏ဘဝအပေါ် သက်ရောက်မှုကြီးကြီးမားမား ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ရာအိမ်မှူးများသည် ရပ်ရွာအဆင့် နိုင်ငံရေးနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင် အဓိကကျသည့် ရွေးကောက်ခံ ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြသည်။ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် သာမန်ပြည်သူများနှင့် နိုင်ငံတော်၏အထက်ပိုင်း အုပ်ချုပ်မှုအကြား ပါဝင်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပေးသူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီး ဒေသလုံခြုံရေး၊ ပြဌာန်းချက်များ၊ အခြေခံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အခြားသော အများပြည်သူဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်သူများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ဒေသခံတို့၏ယုံကြည်မှုကို မြှင့်မြှင့်စားစား ရထားနိုင်သူများဖြစ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု အစီအမံများကို နိုင်ငံတော်အပေါ် အမှီခိုကင်းသည့် ဒေသန္တရ အဆင့် ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများကသော်လည်းကောင်း၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စုများနှင့် မြို့နယ်အဆင့်များဖြင့် တွဲဖက်ဆောင်ရွက် သည့် အဖွဲ့အစည်းများကသော်လည်းကောင်း အစီအစဉ်ရေးဆွဲပေးခြင်းနှင့် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် အစိုးရ၏ဘတ်ဂျက်အများစုကို ဗဟိုကချုပ်ကိုင်ထားသော်လည်း ဝင်ငွေကောက်ခံမှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း လုပ်ငန်းကို ဒေသန္တရအဆင့်ကသာ ဆုံးဖြတ်လုပ်ကိုင်နိုင်ပါသည်။ သုတေသနများအရ မြန်မာနိုင်ငံရှိအိမ်ထောင်စုများသည် အစိုးရထံသို့ပေးသွင်းရသည့် တရားဝင်အခွန်အခများထက် နှစ်ဆပိုမိုများပြားသည်။

ပမာဏကို အစိုးရမဟုတ်သော ဝန်ဆောင်မှုအစီအမံများနှင့် အစိုးရနှင့်တွဲဖက်ဆောင်ရွက်သည့် ဝန်ဆောင်မှုအစီအမံများသို့ ပေးသွင်းနေရဖွယ်ရှိသည်။^{၁၀} အစိုးရ (သို့မဟုတ်) အစိုးရ မဟုတ်သည့် ဝန်ဆောင်မှုအစီအမံများအားစီစဉ်သည့် နိုင်ငံရေးနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အလွန်အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်ခြင်းအပြင် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာများသည် ဘာသာရေးနှင့်လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုတို့၏ အချက်အချာကျရာနေရာများဖြစ်ပြီး ထိုလှုပ်ရှားမှုများကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုပုံစံသည် ဒေသခံတို့၏ဘဝများအပေါ် သက်ရောက်မှုကြီးကြီးမားမားဖြစ်စေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လွှတ်တော်တွင် တပ်မတော်မှခန့်ထားသူတို့အတွက် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အနည်းဆုံး (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းပေးထားခြင်း၊ ပြည်ထဲရေး၊ ကာကွယ်ရေးနှင့် နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီးများကို တပ်မတော်မှခန့်အပ်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးတွင် တပ်မတော်မှ ဗီတိုအာဏာရှိခြင်းစသည်တို့ အပါအဝင် တပ်မတော်၏ကြီးမားသည့် နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍကို အာမခံချက်ပေးထားသည်။^{၁၁} တပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍနှင့် လုံခြုံရေးတွင်ဆောင်ရွက်နေသူ အပြင် မြန်မာနိုင်ငံ၏စီးပွားရေး အုပ်ချုပ်စီမံမှုတွင်လည်း တရားဝင်မဟုတ်သော်လည်း ကြီးမားသည့်အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အချို့သောနေရာများတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) သည် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ လုံခြုံရေး၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့် သစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှု၊ မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍမြှင့်တင်ခြင်း စသည်တို့အတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ၊ အုပ်ချုပ်စီမံသူများအဖြစ် ထင်ရှားသည့်အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်နေကြသည်။^{၁၂} တပ်မတော်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးရယူထားသည့် ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များသည်လည်း ၎င်းတို့၏လှုပ်ရှားမှုနယ်ပယ်မှာ ရံဖန်ရံခါ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) ထက် ပိုမိုကျဉ်းမြောင်းသည့်တိုင် ၎င်းတို့သည် အုပ်ချုပ်မှုဇာတ်ဆောင်များအဖြစ် သိသာထင်ရှားသည့်အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ကြပါသည်။ တပ်မတော် တပ်ရင်းတပ်ဖွဲ့များ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူ့စစ်များတည်ရှိမှုသည် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး အစီအမံများအပေါ် သက်ရောက်စေနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသို့ပေးအပ်သည့် နိုင်ငံတကာအထောက်အပံ့များသည် အစိုးရ၏ဝင်ငွေ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသူ၊နိုင်ငံသားတို့က ဒေသအတွက် စားနပ်ရိက္ခာနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် ထည့်ဝင်မှုနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် နည်းပါးပါသည်။^{၁၃} သို့သော်လည်း နိုင်ငံတကာဘဏ္ဍာရေးအင်စတီကျူးရှင်းများ (အဖွဲ့အစည်းများ) ကုလသမဂ္ဂလက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းမှ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံရေးတွင် နိုင်ငံရေးဇာတ်ဆောင်အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေကြပါသည်။

၃(ခ) မြန်မာနိုင်ငံရေးတွင် ကိန်းဂဏန်းအရ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ ကိုယ်စားပြုမှု။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ငြိမ်းချမ်းပြီး ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲများထက်စာလျှင် မဲမသမာမှုနှင့် ခြစားမှု၏သက်ရောက်မှု နည်းပါးခဲ့သည်။ သို့သော် မွတ်စလင် ငါးသိန်း (၎င်းတို့အများစုမှာ ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်သည့် ရိုဟင်ဂျာများ) မှာ သူတို့ ယခင်ကရရှိခဲ့သည့် မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခြင်းခံခဲ့ရပြီး အခြားမဲဆန္ဒရှင်ငါးသိန်းဝန်းကျင် (အများအားဖြင့် လူမျိုးစုငယ်များနေထိုင်ရာဒေသများတွင်) သည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲ အာဏာပိုင်များ၏ မဲစာရင်းကိုမစစ်ဆေးနိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းပြချက်ကြောင့် ဆန္ဒမဲပေးနိုင်ခြင်းမရှိပါ။^{၁၄} ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲသည် နိုင်ငံ၏နေရာတော်တော်များများတွင် ယုံကြည်ရပြီး လွတ်လပ်သော်လည်း တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် မဲပေးခွင့်ရရှိခဲ့ခြင်းမဟုတ်ပါ။ အဆိုပါ ဖြစ်ရပ်သည် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင်လည်း အကြောင်းကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအရ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ရာခိုင်နှုန်းသည် ပြီးခဲ့သည့် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင်ရှိခဲ့သော ၄.၉ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၁၀.၅ ရာခိုင်နှုန်းသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် ၂.၇ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိခဲ့သည်။^{၁၅} တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များအားလုံးတွင် ပြီးခဲ့သည့် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် ၃ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သာရှိခဲ့ရာမှ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်အမတ် ၉.၇ ရာခိုင်နှုန်းသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။^{၁၆} တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြုမှုအချိုးအစားသည် အတော်အတန် ကြီးမားသည့် အပြောင်းအလဲဖြစ်ခဲ့သည်။ ဥပမာ- မွန်ပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး ချင်း၊ ကယားနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်တို့တွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် လုံးဝမရှိပါ။^{၁၇} ၂၀၁၇ နှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ကြားဖြတ် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များအရ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ၉.၉ ရာခိုင်နှုန်းသို့ ကျဆင်းခဲ့သည်။ (ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ၉.၇ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ၁၀.၃ ရာခိုင်နှုန်း)။^{၁၈}

အခြေခံဥပဒေအရ သမ္မတဖြစ်ခြင်းမှ တားမြစ်ခံထားရသော်လည်း ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် ရွေးကောက်ခံအစိုးရအဖွဲ့၏ ဩဇာကြီးမားသည့်ခေါင်းဆောင်အဖြစ် အစိုးရအဖွဲ့ကိုဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ဩဇာအာဏာကြီးမားသည့်ရာထူးနေရာကို ထမ်းဆောင်သည့် ပထမဦးဆုံးအမျိုးသမီးဖြစ်သည်။ သို့သော် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးအဖွဲ့တွင် တစ်ဦးတည်းသော အမျိုးသမီးအဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး လက်ရှိတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် ၁၄ ဦး တွင် ၁၃ ဦးသည် အမျိုးသားများ ဖြစ်ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၆-၂၁ ခုနှစ် လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုအချိုးအစားမှာ ယခင်အတိတ်ကာလထက် နှစ်ဆပိုများသည်။^{၂၇} သို့သော် နိုင်ငံတကာစံအရမူ အတော်လေးနိမ့်နေပါသေးသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်သော Inter-Parliamentary Union (IPU) ၏ တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အောက်လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်နိုင်မှုအဆင့်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံပေါင်း ၁၉၁ ၌ အဆင့် ၁၆၇ တွင် ရှိနေပါသည်။^{၂၈} အာရှတိုက်တစ်ခုလုံး၏ အောက်လွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ပျမ်းမျှအချိုးအစားမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏နှစ်ဆဖြစ်သည့် ၂၀.၁ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည်။^{၂၉} အာဆီယံအသိုက်အဝန်း တွင် ဘရူနိုင်းနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတည်းသာ ၉.၁ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏အောက်တွင် ရှိနေပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများမှာ မြန်မာနိုင်ငံ ထက် များစွာသာလွန်လျက်ရှိကြသည်။ ဥပမာ- အရှေ့တီမော(၄၀.၀%)၊ ဖိလစ်ပိုင်(၂၉.၅%)နှင့် လာအို (၂၇.၅%) တို့ဖြစ်သည်။^{၃၀}

ပါတီအားလုံးမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်လောင်းများတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ပျမ်းမျှပါဝင်မှုမှာ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းဝန်းကျင် ရှိပါသည်။^{၃၁} လေ့လာမှုစာတမ်း အမှတ်စဉ် (၁) တွင် လေ့လာခဲ့သည့် ပါတီငါးခု (MNP, LNDP, SNLD, NLD နှင့် KSDP) သည် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ပျမ်းမျှအချိုး၏အထက်တွင်ရှိပြီး (TNP, USDP, ANP နှင့် PNO) ပါတီလေးခုသည် ပျမ်းမျှအချိုး၏အောက်တွင်သာရှိကြသည်။ ANP, PNO နှင့် USDP ပါတီတို့တွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းနှင့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှစ်ခုလုံးတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှု သိသိသာသာ နည်းပါးခဲ့သည်။ ကနဦးရရှိသော အချက်အလက်များအရ ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ပါဝင်မှုမှာ ၁၅.၆ ရာခိုင်နှုန်းသို့ တိုးတက်လာခဲ့သည်။^{၃၂} နိုင်ငံရေးပါတီများဖြစ်သည့် SNLD (၂၉%)၊ NLD (၁၉%) တို့တွင် အမျိုး သမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းပါဝင်မှုမှာ ပျမ်းမျှထက် ဆက်လက်တိုးတက်လျက်ရှိပါသည်။ USDP (၁၀%) နှင့် PNO (၁၄%) တို့တွင် မူ ပျမ်းမျှအမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ရာခိုင်နှုန်းအောက်သို့ ဆက်လက်ကျဆင်းလျက်ရှိသည်။^{၃၃}

မြန်မာနိုင်ငံရှိနိုင်ငံရေးပါတီများတွင် အမျိုးသမီးများသည် ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီ၊ ဗဟိုကော်မတီနှင့် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီကဲ့သို့သော အဓိကကျသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်သည့်အဖွဲ့များတွင် ကိုယ်စားပြုနိုင်မှု လျော့နည်းလျက်ရှိသည်။ ဥပမာ- လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၁) တွင် လေ့လာခဲ့သည့်ပါတီကိုးခုတွင် KSDP နှင့် MNP ပါတီနှစ်ခုသာ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ပြီး ANP နှင့် TNP ပါတီတို့တွင်မူ အမျိုးသမီးဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီဝင် ၅ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိပါသည်။ စာတမ်းအတွက် လေ့လာမှုတွင်ပါဝင်သည့် ပါတီအားလုံးတွင် သဘာပတိ၊ ဒုတိယသဘာပတိ၊ အတွင်းရေးမှူး၊ ဘဏ္ဍာရေးမှူးစသည့် ဝါရင့်ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ရာထူးနေရာများကို အမျိုးသားများက ဆုပ်ကိုင်ထားကြ သည်။ PNO နှင့် USDP ပါတီနှစ်ခုတွင် ဝါရင့်ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ရာထူးနေရာအားလုံးကို အမျိုးသားများကသာ ဆုပ်ကိုင်ထား ကြသည်။ ထို့အပြင် ယခုသုတေသနအရ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သည့် ပါတီ ၉၁ ခု အနက် ပါတီ ၃ ခုတွင်သာလျှင် ပါတီခေါင်းဆောင်၊ ဒုတိယခေါင်းဆောင်၊ သဘာပတိစသည့် ပါတီတွင်း အရေးကြီး ရာထူးနေရာများတွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးသာရှိပြီး ယင်းပါတီများအနက် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် သဘာပတိအဖြစ်ရှိနေသည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) ပါတီတစ်ခု တည်းသာလျှင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။^{၃၄}

၂၀၁၂ ခုနှစ် ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေသည် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ရွေးကောက်ပွဲများကို စတင်အကျွမ်းဝင်စေခဲ့ပါသည်။ ဆယ်အိမ်မှူးနှင့် ရာအိမ်မှူးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြရသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှစ၍ ၎င်းရာထူး နေရာများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲများကို ပထမဆုံးကျင်းပခဲ့ရာ အမျိုးသမီး ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး အရေအတွက် တဖြည်းဖြည်းတိုးမြှင့်လာခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးတွင် အမျိုးသမီး ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ၁ ရာခိုင်နှုန်း အောက်သာ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။^{၃၅} ဆယ်အိမ်မှူးနှင့် ရာအိမ်မှူး ရာထူးနေရာများအတွက် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးအချိုးအစားနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကို မထုတ်ပြန်သေးပါ။ သို့သော် ကျွန်ုပ်တို့၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှရရှိသော အသေးစိတ် မဟုတ်သည့် ယေဘုယျအထောက်အထားအရ ရာအိမ်မှူးအများစုမှာ အမျိုးသားများဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီး များကို ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် ရာအိမ်မှူးရာထူးနေရာများထက် ဆယ်အိမ်မှူးရာထူးနေရာများတွင်သာ ပိုမို တွေ့ရသော်လည်း ယင်းဆယ်အိမ်မှူးရာထူးနေရာများတွင်လည်း အများစုသည် အမျိုးသားများဖြစ်ပုံရပါသည်။ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းခေါင်းဆောင်များနှင့် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာ ရပ်မိရပ်ဖများအချိုးကိုဖော်ပြသည့် အသေးစိတ် အချက်အလက် ပြည့်ပြည့်စုံစုံကိုမူ မရရှိနိုင်သေးပါ။ ယေဘုယျအထောက်အထားအရမူ အမျိုးသမီးရပ်မိရပ်ဖ လွန်စွာနည်းပါးပြီး အမျိုးသမီး ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းခေါင်းဆောင်များ အတော်အတန်များပြားသည်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။^{၃၆} အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး ကိုယ်စားပြုမှုအချိုးကို ၅၀ : ၅၀ ဝေပုံကျ သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည့် တစ်မျိုးသားလုံးဆိုင်ရာ လူထုဗဟိုပြုစီမံကိန်း အတွက် ဖွဲ့စည်းထားသည့်ကော်မတီများကလွဲ၍ ဒေသန္တရအဆင့်ကော်မတီများတွင် အမျိုးသားများသာ လွှမ်းမိုးလေ့ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်းလေ့လာသည့် ယခင်စစ်တမ်းများအရ အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် အတန်ငယ်ပို၍ ရပ်ရွာ အစည်းအဝေးများကို တက်ရောက်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။^{၃၇} ဤလေ့လာရေးတွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းထားသည့်အချက်များနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှုများအရ ပုံမှန်အားဖြင့် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအဆင့် အစည်းအဝေးများကို အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသား

များထက် ပိုမို၍တက်ရောက်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ပိုမိုတိကျစွာဆိုရလျှင် ကျွန်ုပ်တို့၏သုတေသနအချက်အလက်များ၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများမှရရှိသည့် အချက်အလက်များနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှုနှစ်ခုစလုံးတွင် အသက် ၁၈ နှစ်နှင့် ၃၄ နှစ်ကြားတွင်ရှိသော ပါဝင်သူများသည် အသက် ၃၅ နှစ်နှင့်အထက်ရှိသူတို့ထက် အစည်းအဝေးတက်ရောက်မှု ပိုမိုနည်းပါးကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။^{၁၀} တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးခြင်း အချက်အလက်များအရ အထူးသဖြင့် ငယ်ရွယ်သူအမျိုးသမီးများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှုရေးရာတို့တွင် ပါဝင်နိုင်ဖို့ ဖယ်ကြဉ်ခံရဖွယ်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

တပ်မတော်သည် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်ကိုသာ လွှတ်တော်အမတ်များအဖြစ်ခန့်ထားပြီး တပ်မတော်အတွင်းရှိ ထိပ်ပိုင်းရာထူးနေရာအားလုံးကို အမျိုးသားများကသာ ရယူထားသည်။ အချို့သာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ထိပ်တန်းအခန်းကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာရှိသည်။ သို့သော် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များ၏ ထိပ်တန်းရာထူးနေရာများတွင် အမျိုးသားများသာ လွှမ်းမိုးထားလေ့ရှိသည်။

၃(ဂ) အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ မြန်မာနိုင်ငံရေးတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်မှု။

အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးနှင့်ရင်းနှီးထိစပ်နိုင်မှုမှာ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များအရ အမျိုးသားများထက် သိသိသာသာလျော့နည်းလျက်ရှိကြောင်း ကျွန်ုပ်တို့၏စစ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဥပမာ- နိုင်ငံရေးတွင် စိတ်ပါဝင်စားမှု၊ မိတ်ဆွေများနှင့် နိုင်ငံရေးအကြောင်း မည်မျှဆွေးနွေးလေ့ရှိကြောင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်ဖြစ်နိုင်ချေ၊ လွန်ခဲ့သောနှစ်က ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုနှင့် နိုင်ငံရေးသတင်းများကို ကြည့်ရှုနားဆင်သည့် အကြိမ်အရေအတွက်စသည်တို့ စစ်တမ်းကောက်ယူခဲ့သည်။ အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုခု၏ ပါတီဝင်များဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုနိုင်ချေနှစ်ဆပိုများပြီး နိုင်ငံရေးကို အလွန်စိတ်ဝင်စားကြောင်းလည်း ပြောကြသည်။ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်နိုင်မှု၌ ကျား၊ မ အကြား ကွာဟချက် ကြီးကြီးမားမား မရှိသည့်အရာဆိုလျှင် (အမျိုးသားရော၊ အမျိုးသမီးရော) မဲပေးကြခြင်းကိုသာ ညွှန်းဆိုရမည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် အနည်းငယ်ပို၍ မဲပေးကြသော်လည်း ထိုပမာဏမှာ သေးငယ်သောကြောင့် စာရင်းအရ သိသာမှုမရှိပါ။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများတွင် ဖြေဆိုသူအတော်များများနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှုမှ တွေ့ရှိချက်များအရ အများပြည်သူဆိုင်ရာ အစည်းအဝေးပွဲများတွင် အမျိုးသမီးများဝင်ရောက်ပြောဆိုမှုမှာ အမျိုးသားများအောက် လျော့နည်းလေ့ရှိကြောင်း ထောက်ပြကြသည်။ မည်သည့်ဆွေးနွေးပွဲကမှ အမျိုးသမီးက အမျိုးသားထက် အစည်းအဝေးမှာ ဝင်ရောက်ပြောဆိုကြကြောင်း မဖြေဆိုကြပါ။ ဖြေဆိုသူနှစ်ဦးက အသေးစားချေးငွေ၊ အလွတ်ငွေချေးသူများနှင့် အချို့သာဘာသာရေးနှင့် သာရေးနာရေး အကြောင်းကိစ္စတို့နှင့် ပတ်သက်လျှင်တော့ အမျိုးသမီးတို့သည် အမျိုးသားတို့ထက် ပိုမိုပြောဆိုတတ်ကြကြောင်း ဆိုသော်လည်း၊ ဖြေကြားသူအများစုနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်သူအများစုကမူ ထိုသို့မဆိုကြပါ။ အမျိုးသမီးများသည် အစည်းအဝေးတွင် ဦးဆောင်အသံထွက်နိုင်သူအဖြစ် ပါဝင်မှုနည်းကြောင်းအဆိုကို အမျိုးသားတို့နှင့် သီးသန့်ဆွေးနွေးပွဲထက် အမျိုးသမီးများအဓိကပါဝင်သည့် ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲများ၌ ပိုမိုကြားခဲ့ရသည်။ ဥပမာ -

“ကျွန်မတို့ရပ်ကွက်ထဲက အစည်းအဝေးတက်တဲ့သူတွေက ဒီလိုပဲ ထိုင်ပြီးနားထောင်ကြတယ်။ ပြီးတော့ အိမ်ပြန်သွားကြတယ်” (၃၅ နှစ်နှင့်အထက် အမျိုးသမီးအုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှု၊ ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း)

အမျိုးသမီးများသည် ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့် အစည်းအဝေးများကို တက်ရောက်ကြသော်လည်း ဆွေးနွေးမှုတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ရာ၌ အမျိုးသားတို့ထက် လျော့နည်းနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ခေါင်းဆောင်ပိုင်းရာထူးနေရာများကို အမျိုးသားများကသာ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ထားသည်။ ခြုံငုံကြည့်လျှင် ရပ်ရွာအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သောကိစ္စရပ်များတွင် တက်တက်ကြွကြွပါဝင်နိုင်သော အမျိုးသမီးတစ်ချို့ရှိသော်လည်း အများစုကမူ အခြေခံနိမ့်စွာ ပါဝင်နေကြရပြီး (ဥပမာ- အစည်းအဝေးတက်ရုံမျှသာ)။ အခြေမြင့်မြင့်ပါဝင်နိုင်မှု (ဥပမာ - ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် ဝင်ရောက်ပြောဆိုနိုင်ခြင်းနှင့် စွမ်းအားမြှင့်တင်ပေးခြင်း) မျိုးမရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထိုသို့သော တွေ့ရှိချက်များကို အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှုတွင် ပါဝင်သူများက ယခုလိုပြောကြားကြသည်။

“အစည်းအဝေးတွေမှာ အမျိုးသားတွေထက် အမျိုးသမီးတွေ ပိုတက်ကြတယ်။ ဒါပေမယ့် အမျိုးသမီးတွေက ဆွေးနွေးတဲ့နေရာမှာ ဝင်ပါခဲ့တယ်။ အမျိုးသားတွေပဲ ဆွေးနွေးကြတယ်။ အမျိုးသားတွေက ပိုအရှိန်အဝါရှိတယ်။ အမျိုးသမီးတွေထက်လည်း ပိုပြီးလေးစားခံရတယ်” (အသက် ၃၅ နှစ်နှင့်အထက် အမျိုးသားများနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှု၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး)

၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ခံခဲ့ရသည့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် လွှတ်တော်အတွင်း အချေအတင်

ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့်ကိစ္စရပ်များတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထက် လျော့နည်းသည် (သို့မဟုတ်) များပြားသည်စသည့် အချက်အလက်ကိုမူ မကောက်ယူရသေးပါ။ သို့သော် ၂၀၁၁-၁၆ လွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီး လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တို့ထက် လွှတ်တော်အတွင်း ကြယ်ပွင့်ပြမေးခွန်းများ အနည်းငယ်ပို၍ မေးမြန်းခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားတချို့က ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။^{၇၆} မြန်မာနိုင်ငံရှိ လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချခြင်းတွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ မည်သို့တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်၊ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ မည်သည့်ကိစ္စများကို ဦးစားပေးသည်စသည်တို့မှာ အနာဂတ်တွင် လေ့လာသင့်သည့် အကြောင်းအရာများ ဖြစ်သည်။

၄။ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ မြန်မာနိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများကို ပုံဖော်သည့်အချက်များ (အခြေခံအကြောင်းအရင်းများ)

၄ (က)။ အသက်အရွယ်၊ ပညာအရည်အချင်း၊ လုပ်သားအင်အားစု၊ လူမျိုးစု၊ ဘာသာ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု နောက်ခံ၊ ကျေးလက်-မြို့ပြကွာခြားမှုများ။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငယ်ရွယ်သူများသည် အသက်အရွယ်ပိုမိုကြီးရင့်သူတို့ထက် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်မှ ပို၍ဖယ်ကြည်ခံရဖွယ်ရှိပါသည်။^{၆၅} လေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ ၏ ပျမ်းမျှအသက်သည် အတန်အသင့်တူညီပါသည်။ အမျိုးသမီးများမှာ ပျမ်းမျှ ၄၉ နှစ်ဖြစ်ပြီး အမျိုးသားများမှာ ၅၂ နှစ်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထက်ဝက်ကျော်သည် အသက် ၅၅ နှစ်နှင့်အထက်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ဒေသန္တရ ခေါင်းဆောင်များ၏ ထက်ဝက်ဝန်းကျင်မှာ အသက် ၅၀ နှစ်နှင့်အထက်လူများ ဖြစ်ကြသည်။ (အသက် ၁၈ နှစ်နှင့်အထက်ဆိုလျှင် မဲပေးခွင့်ရှိရာ) အသက် ၅၀ ကျော်များက မဲပေးခွင့်ရှိသော ယေဘုယျလူဦးရေ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းအောက်ဖြစ်ကြောင်း နှိုင်းယှဉ်တွေ့ရှိရ သည်။^{၆၆} အချို့သောခေါင်းဆောင်နေရာများအတွက်လည်း အနိမ့်ဆုံး အသက်အရွယ်သတ်မှတ်ချက်ရှိပါသည်။ ဥပမာ- ပြည်ထောင်စု ဝန်ကြီးများသည် အနည်းဆုံးအသက် ၄၀ ပြည့်ပြီးသူဖြစ်ရမည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် အနည်းဆုံး အသက် ၃၀၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် အနည်းဆုံးအသက် ၂၅ နှစ်ဖြစ်ပါသည်။^{၆၇}

လေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ပါတီတာဝန်ရှိသူများ၏အဆိုအရ ပါတီများ သည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ အခြားသော ဝိသေသလက္ခဏာများထက် ဗဟုသုတနှင့် ပြည့်စုံသည့် ပညာတတ်ဘွဲ့ရ ဖြစ်ရေးကို ပို၍လိုလားပုံရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏လူဦးရေတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ဘွဲ့ကြို၊ မဟာဘွဲ့နှင့် ဒေါက်တာဘွဲ့တို့ကို ပို၍ရနိုင်ခြေရှိပါသည်။^{၆၈} မြန်မာနိုင်ငံ၏ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များတွင် အဆင့်မြင့်ပညာတတ်မြောက်ထား သည့် အမျိုးသမီးအရေအတွက်က ပိုမိုများပြားပါသည်။ ဥပမာ - ၂၀၁၅ ခုနှစ်က ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရသူများတွင် ဘွဲ့လွန်ဒီဂရီရရှိထားသည့် အမျိုးသမီးများမှာ ၂၃ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး အမျိုးသားများမှာ ၉ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များတွင် ဘွဲ့ရအမျိုးသမီး ၁၁ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသား ၄ ရာခိုင်နှုန်း ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရပါသည်။^{၆၉} မြန်မာနိုင်ငံ၏လူဦးရေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါက အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက်ပို၍ ပညာ တတ်မြောက်မှုပိုပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ ပညာရေးတတ်မြောက်မှုကို ဦးတည်စဉ်းစားသောအချက်ဖြင့် လွှတ်တော်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ရန်အတွက် ကန့်သတ်မှုမဖြစ်သင့်ပါ။ သို့သော် အသက်အရွယ်ပိုမိုကြီးရင့်သူ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများ ထက်စာလျှင် ပညာအနည်းငယ်သာ သင်ကြားခဲ့ကြရသည်။^{၇၀} ထို့ကြောင့် ဒေသန္တရအဆင့်များတွင် ခေါင်းဆောင်ဖြစ်လာရန်နှင့် ရပ်ရွာအစည်းအဝေးများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် အတားအဆီးတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့သည့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသားကိုယ်စားလှယ် ၅ ရာခိုင်နှုန်းအောက်တို့သည် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီက လုပ်သားအင်အားစုတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်နေသူများမဟုတ်ပါ။^{၇၁} တူညီသည့်အချက်တစ်ချို့မှာ ဤလေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ ၏ ၈၈ ရာခိုင်နှုန်းသည် ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်မှုတွင် ပါဝင်သလို အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသော လုပ်သားအင်အားစုတွင်လည်း တက်တက် ကြွကြွ ပါဝင်နေသူများဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် တက်ကြွသောလုပ်သား အင်အားစုတွင်ပါဝင်မှုနှုန်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေစစ်တမ်း၏ အလုပ်အကိုင်ကဏ္ဍတွင်ဖော်ပြသော လုပ်သားအင်အားစုထက် သိသိသာသာမြင့်မားနေခြင်းကြောင့် ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ဝင်ငွေမရသည့်အလုပ်ကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ၎င်းတို့အတွက် အခက်အခဲဖြစ်စေပါသည်။ ထိုအကြောင်းသည်ပင်လျှင် အမျိုးသမီးများ၏နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် အတားအဆီးတစ်ခုဖြစ်သည်။ အလုပ်လုပ်နိုင်သော အမျိုးသားများ၏ (၇၇) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အလုပ်လုပ်နိုင်သော အမျိုးသမီး (၅၄) ရာခိုင်နှုန်းသည် တက်ကြွသည့် လုပ်သားအင်အားစုများဖြစ်သည်။^{၇၂}

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တို့၏ အလုပ်အကိုင်များသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူဦးရေစစ်တမ်းတွင်ပါဝင်သည့် အလုပ်အကိုင်ကဏ္ဍ အားလုံးကို လွှမ်းခြုံမှုမရှိပါ။ ဥပမာ- အမျိုးသမီး လုပ်သားအင်အားစု ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသား လုပ်သားအင်အားစု ၅၃ ရာခိုင်နှုန်းပါဝင်သည့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို နောက်ခံပြုလုပ်ကိုင်သူ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အမျိုးသား ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသမီး ၅ ရာခိုင်နှုန်းတို့ရှိပါသည်။^{၇၃} ဤလေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ဒေသခံခေါင်းဆောင်တို့သည် လူဦးရေ အများစုကိုယ်စားပြုသော လုပ်ငန်းခွင်နောက်ခံရှိ၊ ဥပမာ- စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို အမှီပြုထားသူများဖြစ်ပြီး အခြားသူများမှာ (၅၄) လက်လီ-လက်ကားရောင်းဝယ်ရေး၊ နေရာထိုင်ခင်းနှင့် အစားအသောက်ဝန်ဆောင်မှု၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုစသည်တို့ လုပ်ကိုင် ကြသည်။

ဒေသအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့်ကိစ္စရပ်များတွင် အများပြည်သူများပါဝင်မှုသည် မြို့ပြထက် ကျေးလက်ဒေသတွင် ပို၍ မြင်ရဖွယ်ရှိကြောင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအချက်အလက်များက ဖော်ပြနေပါသည်။ ဥပမာ- မြို့ပြရှိ ရာအိမ်မှူးများထက် ကျေးလက် ဒေသရှိ ရာအိမ်မှူးများက လူထုစည်းဝေးပွဲကျင်းပခြင်းသည် ရပ်ရွာအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် အခြေခံကျသည့်နည်းလမ်း များမှတစ်ဆင့် ဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။ အလားတူပင် ၂၀၁၄ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ကောက်ယူ ခဲ့သည့် စစ်တမ်းများအရ ကျေးလက်ဒေသတွင် နေထိုင်သူများသည် မြို့ပြတွင်နေထိုင်သူများထက် ရံဖန်ရံခါ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာ အုပ်စုနှင့် ရပ်ရွာအဆင့် အစည်းအဝေးများကို ပို၍တက်ရောက်ကြသည်ဟုဆိုပါသည်။^{၉၆}

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူဦးရေအတိုင်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များတွင် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစပ်ပါဝင်ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကိုမူ တိကျစွာမရရှိခဲ့ပါ။ သို့သော် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် များတွင် ဗမာတိုင်းရင်းသားနှင့် ဗမာတိုင်းရင်းသားမဟုတ်သူအမျိုးမျိုးအကြမ်းအားဖြင့် လေ့လာနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ - ဗမာက ၆၀-၆၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ရှိခဲ့သည်။ ဗမာမဟုတ်သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်စုကို အခြားတိုင်းရင်းသားများထက် လူဦးရေပိုမိုများပြား နိုင်ဖွယ်ရှိသည့် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားအုပ်စု ၃ ခုက အများဆုံးရရှိခဲ့သည်။ ဥပမာ - ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် - ရှမ်း (၆.၅ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ရခိုင် (၅.၇ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ကရင် (၄.၇ ရာခိုင်နှုန်း)။ ဘာသာရေးအုပ်စုအနေဖြင့် ခရစ်ယာန်ကိုးကွယ်သူ အနည်းစု သည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများတွင် ၎င်းတို့၏လူဦးရေနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် ကိုယ်စားပြုမှုရာခိုင်နှုန်း ပိုမို မြင့်မားလျက်ရှိပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာ ကိုးကွယ်သူအုပ်စုသည် လူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးအတိုင်း လွှတ်တော်ထဲတွင်လည်း ပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။ မွတ်စလင်များသည် မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၄ ရာခိုင်နှုန်း ရှိသော်လည်း ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်နှင့် မညီညွတ်တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင်မူ မွတ်စလင်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ မရှိပါ။^{၉၇} ထို့အပြင် အပိုင်း ၃(ခ) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မူဆလင် ငါးသိန်းဝန်းကျင်သည် ၎င်းတို့၏မူလမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် NLD နှင့် အခြားပါတီကြီးများတွင် မွတ်စလင်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ မပါဝင်ခဲ့ပါ။ သို့သော် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် NLD ပါတီ အနိုင်ရရှိနိုင်သည့် မဲဆန္ဒနယ်များမှ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်မည့် မွတ်စလင်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၂ ဦး ပါဝင်ပါသည်။^{၉၈} ထို့ကြောင့် ၂၀၂၁ - ၂၀၂၆ ခုနှစ် မြန်မာ နိုင်ငံ၏လွှတ်တော်များတွင် မွတ်စလင်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာမည်ကို တွေ့မြင်ရနိုင်ပါသည်။ သို့သော် မွတ်စလင်များ၏ လွှတ်တော်တွင်းကိုယ်စားပြုမှုသည် အဆိုပါ ဘာသာကိုးကွယ်သူလူဦးရေ၏ ဝေစုအောက်သို့ သိသာ ထင်ရှားစွာ ဆက်လက်နိမ့်ကျနေဖွယ်ရှိပါသည်။

လွှတ်တော်နှင့်ဆိုင်သောအဖွဲ့အစည်းများတွင် ကိန်းဂဏန်းအရကိုယ်စားပြုမှုသည် ထိရောက်သောကိုယ်စားပြုမှုကို အလိုအလျောက် ဖြစ်ပေါ်စေမည်မဟုတ်ပါ။ တစ်နည်းဆိုလျှင် မူဝါဒချမှတ်ခြင်းနှင့်အုပ်ချုပ်မှုပုံစံသည် မတူကွဲပြားသည့် လူအုပ်စုများ၏ လိုအပ်ချက် များနှင့် ဦးစားပေးမှုများကို တုံ့ပြန်မှုရှိခြင်း/မရှိခြင်းကိုသာ ကြည့်ရမည်ဖြစ်သည်။^{၉၉} လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအကြားတွင် ဗမာလူမျိုးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ပါဝင်မှုမှာ လက်ရှိလူဦးရေနှင့်တွက်ချက်လျှင် ကိုယ်စားပြုမှုလွန်ကဲခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် အထက်မှအောက် ဝါစဉ်အလိုက်အုပ်ချုပ်သည့် NLD ပါတီအတွင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းများကို လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ၏ အကျိုးစီးပွားများအပေါ် လုံလောက်စွာ အာရုံစိုက်မှုမရှိသည့် ဗမာအထက်တန်းလွှာလူတစ်စုက ထိန်းချုပ်ထားသည်ဟု လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်အများစုက ခံစားကြရသည်။^{၁၀၀} ဥပမာအားဖြင့် ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းသည် ဥပဒေပြုရေးအပေါ် မည်သို့အကျိုး သက်ရောက်နိုင်သည်ကို မြန်မာပြည်တစ်နံတလျားရှိ တောင်သူလယ်သမားများထံမှ သိမ်းဆည်းထားခဲ့သော မြေယာပြဿနာများ ကိုဖြေရှင်းရန် ၂၀၁၈ ခုနှစ်ကပြုလုပ်ခဲ့သည့် မြေလွတ်၊မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲရေးဥပဒေပြင်ဆင်မှုတွင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသား လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတို့အတွက် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့် သက်ရောက်မှုများသာ ဖြစ်ပေါ် လေ့ရှိခဲ့ပါသည်။^{၁၀၁} ထို့အပြင် တပ်မတော်သည် မူဝါဒချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့အပေါ် သိသိသာသာလွှမ်းမိုးရန် အာဏာကိုဆက်လက်ဆုပ်ကိုင်ထားဆဲဖြစ်ပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် ဗမာတိုင်းရင်းသားများ၏ အကျိုးစီးပွားများအပေါ်သာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အာရုံစိုက်သည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။^{၁၀၂}

၄(ခ)။ မိသားစု၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ဆက်သွယ်မှု

ဤလေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ပါတီတာဝန်ရှိသူ (၆၀) ရာခိုင်နှုန်းဝန်းကျင်နှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းဝန်းကျင်သည် နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်သို့မဝင်ရောက်မီ နိုင်ငံရေးနှင့်ပတ်သက်ဆက်သွယ်သည့် မိသားစုဝင် အနည်းဆုံး တစ်ဦးရှိကြသည်။ အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် အမျိုးသမီးပါတီတာဝန်ရှိသူများသည် ၎င်းတို့နှင့်ရာထူး အဆင့်တူ အမျိုးသားများထက်ပို၍ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့သည့် မိသားစုဝင်အနည်းဆုံးတစ်ဦးရှိသည်။ ယခင်က နိုင်ငံရေး နှင့်ပတ်သက်ဆက်သွယ်သည့် ဖခင်ရှိခြင်းသည် ပါတီနှင့်လွှတ်တော်နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ပတ်သက်လိုမှုအပေါ် အားကောင်းသည့်သက်ရောက်မှု ဖြစ်စေပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် မြန်မာနိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းတွင် ထင်ရှားသော

^{၉၆} For example, different ethnic and religious groups, young and old, women and men, rural and urban, rich and poor.

ဥပမာဖြစ်သည်။ အကယ်၍ သူမသည် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးသူရဲကောင်း ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏သမီးမဟုတ်ခဲ့လျှင် မြန်မာ နိုင်ငံရေးတွင် လူသိများထင်ရှားသည့်နေရာသို့ရောက်ရန် ခက်ခဲနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။^{၁၅} အရှေ့အာရှ၊ အရှေ့တောင်အာရှနှင့် တောင်အာရှ တို့တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာကြသည့် အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်များ၊ သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီအုံကြွမှုကို ဦးဆောင် ခဲ့သည့် အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်များ၏ လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှု၊ ကွပ်မျက်မှု၊ သို့မဟုတ် အကျဉ်းချထားမှုကို ခံခဲ့ရသော ထင်ရှားသည့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၏ သမီးများ၊ ဇနီးများနှင့်ညီမများ ဖြစ်ကြသည်။ ဤဖြစ်ရပ်သည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ အိန္ဒိယ၊ မြန်မာ၊ ပါကစ္စတန်၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ တောင်ကိုရီးယား၊ သီရိလင်္ကာနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့တွင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။^{၁၆} မိသားစုဝင်များ၏ ရပ်ရွာ လှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်မှုသည်လည်း လူအများအား ရပ်ရွာအဆင့်ခေါင်းဆောင်မှုတွင် ပါဝင်ခြင်းကို စေ့ဆော်ခြင်း၊ လွယ်ကူစေခြင်း ဖြစ်ပုံရပါသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီး ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များသည် ၎င်းတို့၏မိသားစုဝင်များက ၎င်းတို့အား ရပ်ရေး၊ ရွာရေးကိစ္စများတွင်ပါဝင်ရန် စေ့ဆော်ကြောင်း အမျိုးသားခေါင်းဆောင်များထက် ပို၍ပြောဆိုကြပါသည်။

၄(ဂ)။ နိုင်ငံရေးနောက်ခံ သို့မဟုတ် အများပြည်သူဘဝတွင် ပါဝင်ခြင်း။

ဤလေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကိုဖြေကြားခဲ့သူ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ပါတီတာဝန်ရှိသူ (၇၂) ဦး အနက် (၇၀) ဦးသည် ၎င်းတို့၏လက်ရှိအနေအထားမတိုင်မီ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ဘဝတွင် အနည်းနှင့်အများ အတွေ့အကြုံ ရှိခဲ့ကြသည်။ ဥပမာ- နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ပါတီအဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်၊ ကျင်းပပြီးစီးခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ကိုယ်စားလှယ် လောင်းများအဖြစ်၊ ဆန္ဒထုတ်ဖော်လှုပ်ရှားမှုများတွင် အဓိကပါဝင်သူများအဖြစ်၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများတွင် အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်၊ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် လူမှုရေးအဖွဲ့များတွင် အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်နှင့် ကျောင်းဆရာ၊ ဆရာမများအဖြစ် အတွေ့ အကြုံရှိခဲ့ကြသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ဖြေဆိုသူ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များ၏ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်မှုနောက်ခံရှိခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ ရာထူးအလိုက် သိသိသာသာကွဲပြားပါသည်။ ဆယ်အိမ်မှူးထက်ဝက်ကျော်နှင့် အခြားရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များသည် ရပ်ရွာ ခေါင်းဆောင်မှုရာထူးနေရာများကို ပထမဦးဆုံးအကြိမ်ထမ်းဆောင်သူများဖြစ်ကြသည်။^{၁၇}

၄(ဃ)။ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် သဘောထားများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများ၏နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုအခွင့်အလမ်းများကို ကန့်သတ်ထားသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ ၏ အရေးပါမှုနှင့်ဘက်လိုက်မှုများ၏ အရေးပါမှုကိုပြသသည့် သုတေသနအထောက်အထားများစွာရှိပါသည်။ မီးမောင်းထိုးပြနေ သည့် လက္ခဏာသွင်ပြင် (ရှုထောင့်) များမှာ -

- မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူအများစုသည် အမျိုးသမီးနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များထက် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များကို ပို၍ နှစ်သက်ကြသည်။
- အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်လာရန် ကြိုးစားရာတွင် အမျိုးသားများထက် ပို၍ယုံကြည်မှုလျော့နည်းသည်။
- အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် နိုင်ငံရေးတွင် စိတ်ပါဝင်စားမှု နှင့် နိုင်ငံရေးနှင့် ရင်းနှီးထိစပ်မှု လျော့နည်းသည်ဟု ဆိုသည်။
- ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များသည် အမျိုးသမီးများ ဝေးလံခေါင်ဖျားနေရာများသို့ ခရီးသွားရခြင်း (သို့မဟုတ်) ညအိပ် ညဉ့်နေ ခရီးသွားရခြင်းကို ပို၍ခက်ခဲစေသည်။
- နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအဖြစ် (သို့မဟုတ်) လုပ်သားအင်အားစုတွင် ၎င်းတို့၏အခန်းကဏ္ဍ မည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ အမျိုးသမီး များသည် ၎င်းတို့၏ အိမ်မှုကိစ္စနှင့် ကလေးစောင့်ရှောက်ရေးတာဝန်များကို ဆက်လက်ထမ်းဆောင်ရမည်ဟူသည့် အယူအဆ များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အချိန်အကန့်အသတ်များ။^{၁၈}

ဤတွေ့ရှိချက်များသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာမှ တွေ့ရှိချက်များ၊ အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှုများ နှင့် စစ်တမ်း ကောက်ယူမှုများ မှ ရရှိပါသည်။ ထပ်မံ၍တွေ့ရှိသည်မှာ-

- ခေါင်းဆောင်များ၏ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများကို မိသားစုများက အထောက်အပံ့ပေးသော်လည်း၊ ၎င်းတို့၏နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကို မိသားစုဝင်များက ဝေဖန်မှုပြုလာသည့်အခါ ယင်းဝေဖန်မှုကို အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ မိသားစုအတွင်း တာဝန်ယူရမည့် ကျား၊မ အခန်းကဏ္ဍအလိုက် ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ ဥပမာ- အမျိုးသားများသည် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၊ ဝင်ငွေရသော လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လျစ်လျူရှုခြင်းအတွက် ဝေဖန်မှုနှင့်ရင်ဆိုင်ရလေ့ရှိပြီး၊ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏အိမ်မှုကိစ္စ များကို လစ်ဟင်းခြင်းနှင့် ကလေးများအတွက် အချိန်လုံလုံလောက်လောက်မပေးနိုင်ခြင်းသည် ဝေဖန်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။

- အမျိုးသမီးများ ညအချိန် အိမ်ပြင်ပနေရာတွင်ရှိနေခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုအပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်းစသည့် ကန့်သတ်ချက်များကြောင့်၊ အမျိုးသမီးများသည် လုံခြုံရေးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သည့်အခါ အမျိုးသားများထက် စွမ်းဆောင်ရည်လျော့နည်းသည်ဟု စဉ်းစားလေ့ရှိသည်။ ထိုအချက်သည် ၎င်းတို့အတွက် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှင့် ရာအိမ်မှူးရာထူးများ ရွေးချယ်ရာတွင် သိသာထင်ရှားသည့် အတားအဆီးတစ်ခုဖြစ်သည်။
- ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးမြှင့်တင်မှုတွင် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်ဖြစ်သော အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများသည် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍများကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြရာ၌ ဘာသာ(စကား)အသုံးအနှုန်းများ ကွာခြားပါသည်။ မေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားသူ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များကို သူတို့၏ အရေးအပါဆုံးအခန်းကဏ္ဍကိုဖော်ပြရန် မေးမြန်းသည့်အခါ အမျိုးသမီးများသည် ဒေသစည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် သဟဇာတဖြစ်မှုစသည့် ဝေါဟာရများကို အမျိုးသားများထက် နှစ်ဆနီးပါး ပိုမိုပြောဆိုကြသော်လည်း၊ အမျိုးသားများကမူ ၎င်းတို့၏ အရေးအပါဆုံးအခန်းကဏ္ဍကို ဖော်ပြရာတွင် အမိန့်ညွှန်ကြားချက်များကို သေချာစေခြင်း၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ဒေသလုံခြုံရေးကိုထိန်းသိမ်းခြင်း၊ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာများစသည့် ဝေါဟာရစကားလုံးများကို ပြောဆိုကြသည်။
- အမျိုးသမီးများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပါတီတာဝန်ရှိသူများ၊ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များဖြစ်လာရန် အမျိုးသားများထက် ပိုမိုကြိုးမားသည့် အချိန်အကန့်အသတ်များကို ကြုံတွေ့ရသည်။ သို့သော် ဒေသတွင်းအစည်းဝေးများ တက်ရောက်ရန် ပိုမိုကြိုးမားသည့် အချိန်ကန့်သတ်ချက်များကို အမျိုးသားများက ကြုံတွေ့ရသည် (သို့မဟုတ်) အမျိုးသမီးများက ကြုံတွေ့ရသည်ဆိုသည်မှာ မရှင်းလင်းပါ။ အမျိုးသားများသည် လခစားအလုပ် (သို့မဟုတ်) အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများအတွက် ၎င်းတို့၏ ရပ်ရွာမှရွှေ့ပြောင်းရခြင်းတို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများထက် ပို၍အလုပ်များနိုင်ခြေရှိသော်လည်း အမျိုးသမီးများသည် ဝင်ငွေမရရှိသည့် အိမ်မှုကိစ္စများနှင့် ကလေးထိန်းရခြင်းတို့အတွက် အချိန်အမြောက်အမြားကို အသုံးချရခြင်းတို့ကြောင့် အမျိုးသားများထက် ပို၍အချိန်အကန့်အသတ်ရှိဖွယ်ရှိပါသည်။^{၁၆}
- မည်သည့်ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် အရည်အချင်းတို့က သူတို့ကိုခေါင်းဆောင်နေရာသို့ တွန်းပို့ပေးကြောင်းဖြေဆိုရာ၌ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားတို့အကြား သဘောထားကွာဟချက်များရှိသည်။ ဤကွာဟချက်မှာ အမျိုးသမီးဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ အမျိုးသားဖြစ်ခြင်းကြောင့်စသည့် ကျား-မ ပုံသေကားကျနှင့် မသက်ဆိုင်ပါ။ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသားတို့သည် အမျိုးသမီးတို့ထက်ပို၍ အရက်သေစာသောက်စားမှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု^{၁၇} များပြားဖွယ်ရှိရာ အကျင့်ပျက်သူဟု ရှုမြင်ခံရသည်။^{၁၈} တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ဖြေဆိုသူအမျိုးသားများသည် အသောက်အစားကင်းခြင်းနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးသမာဓိရှိခြင်းကို ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ရွေးချယ်ရန် လိုအပ်သည့် အရည်အချင်းဟူ၍ အမျိုးသမီးတို့ထက် ပို၍ပြောကြားကြသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခေါင်းဆောင်မှုသည် အမျိုးသားဖြစ်ခြင်းနှင့် ပို၍သက်ဆိုင်သလိုရှိနေပြီး၊ ခေါင်းဆောင်မှုအရည်အချင်းရှိခြင်းကသာ ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ရွေးချယ်ရန်အတွက် လိုအပ်ချက်ဟူ၍ အမျိုးသမီးများက အမျိုးသားတို့ထက် ပို၍ခေါင်းဆောင်မှုအကြောင်းကို ညွှန်းဆိုကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏စစ်တမ်းတွင် တုံ့ပြန်ဖြေဆိုသူ (၄၀) ရာခိုင်နှုန်းက အမျိုးသားတို့သည် အမျိုးသမီးတို့ထက် ပိုကောင်း၊ ပိုတော်သည့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်နိုင်သည်ဟု ထင်မြင်ကြပြီး ဖြေဆိုသူ (၉) ရာခိုင်နှုန်းကသာ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်နိုင်သည်ဟု ထင်မြင်ကြသည်။ အလားတူ ဖြေဆိုသူများ၏ (၄၈) ရာခိုင်နှုန်းက အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ထင်မှတ်ကြပြီး (၁၁) ရာခိုင်နှုန်းဝန်းကျင်ကသာ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ ဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ထင်မှတ်ကြသည်။ မြန်မာလူမျိုးများ၏ အမျိုးသား(ကျား) ခေါင်းဆောင်မှုကို နှစ်သက်ခြင်းသည် စီးပွားရေးနှင့်နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်များတွင် တူညီကြသော်လည်း ယင်းနယ်ပယ်များတွင် အမှန်တကယ် တွေ့မြင်ရသည့် အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်ရာခိုင်နှုန်းသည် အတော်လေးကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာစစ်တမ်းက မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကုမ္ပဏီ (၄၁) ရာခိုင်နှုန်းတွင် အကြီးတန်းအမျိုးသမီးမန်နေဂျာတစ်ဦးရှိပြီး ယင်းသည် အချက်အလက်ကောက်ယူရရှိသည့် နိုင်ငံပေါင်း (၁၃၆) နိုင်ငံစာရင်းတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ (၆၅ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ကမ္ဘောဒီးယား(၅၇ ရာခိုင်နှုန်း)၊ လာအိုပြည်သူ့ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ (၄၃ ရာခိုင်နှုန်း)စသည့် နိုင်ငံများပြီးသည့်နောက် မြန်မာနိုင်ငံသည် စတုတ္ထအမြင့်ဆုံးနေရာတွင် ရပ်တည်နိုင်ခဲ့သည်။^{၁၉} အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေးဦးဆောင်မှုအပေါ် ဘက်လိုက်နှစ်သက်သည့် အစဉ်အလာကြောင့် မည်သူကသာ စီးပွားရေးခေါင်းဆောင် ဖြစ်ရမည်ဆိုသည့် မည်မျှသည့် ကျား-မ ပုံစံမျိုးတော့ ဖြစ်ပေါ်စေလိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။ အဆိုပါအချက်နှင့်ဆက်စပ်ပြီး အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှုကို ကန့်သတ်ထားသည်မှာ အမျိုးသားတို့၏ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုကို အစဉ်အလာအရဘက်လိုက်နှစ်သက်ခြင်း တစ်ခုတည်းကြောင့်သာ မဟုတ်ကြောင်း ညွှန်ပြနေပါသည်။
- ကျွန်ုပ်တို့၏စစ်တမ်းမေးခွန်းများအားလုံးတွင် အင်စတီကျူးရှင်း (အဖွဲ့အစည်းများ)နှင့် အာဏာပိုင်များအပေါ်တွင် အမျိုးသားများက အမျိုးသမီးများထက် ပို၍ယုံကြည်မှုရှိသည်ဟူ၍ မတွေ့ရှိပါ။ ကိန်းဂဏန်းများအရ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ပို၍ယုံကြည်မှုရှိသည်ဟူ၍ မတွေ့ရှိပါ။

များထက်ပို၍ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်း၊ တပ်မတော်၊ ပြည်ထဲရေး၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူများအပေါ်တွင် ယုံကြည်မှု သိသိသာသာမြင့်မားကြသည်။ အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံ၏လွှတ်တော်အပေါ်တွင်လည်း အတော်လေးယုံကြည်မှုရှိသည်ဟု ယေဘုယျဆိုနိုင်သော်လည်း ကိန်းဂဏန်းအရမူ သိသာသည့်အချက်အလက် မထွက်ပါ။ သမ္မတအပေါ်ယုံကြည်သည့်အပိုင်းတွင်မူ အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများအကြား အကြမ်းအားဖြင့်တူညီသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

- အင်စတီကျူးရှင်းများ (အဖွဲ့အစည်းများ)၊ အာဏာပိုင်များနှင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲကို မည်သို့ကျင်းပခဲ့သည်စသည်တို့အပေါ် ယုံကြည်မှုများနှင့် သိသိသာသာကွာခြားလျက် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ ရပ်ကွက်ကျေးရွာပြင်ပမှလူများ၊ ဘာသာခြားများနှင့် လူမျိုးခြားများအပေါ်ယုံကြည်မှုမှာ အမျိုးသားများအောက် သိသာစွာလျော့နည်းပါသည်။ ဘာသာခြားတစ်ဦး ၎င်းတို့၏ အိမ်နီးချင်းအဖြစ်ရှိခြင်းသည် အမျိုးသမီးများအတွက် အမျိုးသားများထက် ပို၍အဆင်မပြေမှုကိုဖြစ်စေသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာမှ လူများအပေါ်ယုံကြည်မှုမှာ အမျိုးသားများထက် လျော့နည်းသည်ဟုဆိုသော်ငြားလည်း ကျား၊ မကွာဟမှုမှာ ကိန်းဂဏန်းများအရ သိသာထင်ရှားမှုမရှိပါ။ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားတို့တွင် တရားဝင် အင်စတီကျူးရှင်းများ(အဖွဲ့အစည်းများ)၊ အာဏာပိုင်များနှင့် အခြားသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအပေါ်ရှိမြင်သည့် သဘောထားနှင့် ဆက်ဆံမှုပုံစံများရှိကြောင်းကို စစ်တမ်းတွေ့ရှိချက်များက ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ရသည့် အကြောင်းရင်းကို သေချာစွာ မစေ့ငုနိုင်သေးသော်လည်း၊ ဆက်လက်ထုတ်ဝေမည့် လေ့လာမှုစာတမ်း အမှတ်စဉ် (၃) တွင် ပို၍အတွင်းကျကျ လေ့လာရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။
- နိုင်ငံရေးပါတီများသည် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ကန့်သတ်ခြင်းတို့ပြုလုပ်ရန် အဓိကကျသည့် အခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်နေပြီး ပါတီအများစုသည် ပါတီတွင်း ထိပ်ပိုင်းရာထူးများနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအဖြစ် အမျိုးသမီးများ၏ကိုယ်စားပြုမှုကိုမြှင့်တင်ရန် ဆောင်ရွက်မှုအနည်းငယ်သာ ရှိပါသည်။ ဤအကြောင်းအရာကို အပိုင်း (၅) တွင် အသေးစိတ်ပိုပြီး လေ့လာဖော်ထုတ်ထားပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လူမှုဆိုင်ရာသဘောထားအမြင်များသည် မည်သို့သောပုဂ္ဂိုလ်များက နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ ဖြစ်လာနိုင်သည်ကိုပုံဖော်ရာတွင် ထိရောက်သည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် တိတိကျကျ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမျိုးမဟုတ်သော်လည်း အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်မူ ထိုသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လူမှုသဘောထားအမြင်များက အထူးစိန်ခေါ်လျက်ရှိသည်။ ဥပမာ- မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးမှ အမျိုးသမီးဆယ်အိမ်မှူးတစ်ဦးက -

“တစ်ချို့အမျိုးသားတွေက အမျိုးသမီးတွေ သူတို့နဲ့တန်းတူဖြစ်တာကို မကြိုက်ကြဘူး။ ဒါပေမယ့် ကျွန်မ သူတို့နဲ့ယှဉ်နိုင်တယ်။ ကျွန်မ ဘာကိုမှမကြောက်ဘူး။ ညကြီးမင်းကြီးမှာတောင် ကျွန်မ အချိန်မရွေး၊ နေရာမရွေးသွားနိုင်တယ်။” (အမျိုးသမီးဆယ်အိမ်မှူး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး)

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လူမှုသဘောထားအမြင်များသည် မတူကွဲပြားသည့်နေရာများနှင့် မတူကွဲပြားသည့်တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများကြားတွင် အပြောင်းအလဲရှိပြီး ၎င်းတို့သည် အချိန်ကြာလာသည့်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲလာမည်ဖြစ်သည်။ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် သတင်းအချက်အလက်နည်းပညာများ သိသိသာသာ တိုးတက်လာသည့်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံသည် လျင်မြန်သည့် လူမှုရေးဆိုင်ရာအပြောင်းအလဲနှင့်ကြုံတွေ့နေရပြီး နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးသည်လည်း အသွင်သဏ္ဌာန်အားဖြင့် ကြီးထွားပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ နောက်ခံအခြေအနေသည် တမူထူးခြားပြီး အခြားအမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အတုယူဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်နိုင်သော်လည်း သူမသည် မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှု၏ အထင်ရှားဆုံးခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည်။ သူမ၏ ယခင်အနေအထားနှင့် ယခုလက်ရှိ ရွေးကောက်ခံအစိုးရ၏ ဩဇာအာဏာကြီးမားသည့်ခေါင်းဆောင် အနေအထားသည် အမျိုးသမီးအများစုကို နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ရန် စေ့ဆော်မှုနှင့်ယုံကြည်မှုကို ပေးစွမ်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။ အကယ်၍ အမျိုးသမီးများသည် ယခုထက်ပိုပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဒေသခံခေါင်းဆောင်များ၊ ပါတီထိပ်တန်းတာဝန်ရှိသူများ ဖြစ်လာလျှင် အခြားအမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များအားစေ့ဆော်ရန် အမျိုးသမီးစံပြပုဂ္ဂိုလ်များ ပိုမိုပေါ်ထွန်းလာမည်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကို ဆက်လက်ပံ့ပိုးရာတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုကို ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါလိမ့်မည်။

၄(င)။ ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ဖြစ်လာရန်အတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာအတားအဆီးများ

လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးခြင်းသည် ကုန်ကျစရိတ်များပြားပြီး ယင်းကုန်ကျစရိတ်များသည် အမျိုးသားများထက် အမျိုးသမီးများအတွက် ပိုမိုကြီးမားသည့်အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဖြစ်ရန် အလားအလာရှိသူများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် ဘဏ္ဍာရေးကုန်ကျစရိတ်များသည် ကြီးမားသည့်အတားအဆီးဖြစ်ခြင်း/မဖြစ်ခြင်းကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ၎င်းတို့၏ ကျား၊ မ ကွာခြားမှုထက် ပါတီများအကြားရှိ မတူကွဲပြားမှုများက

ပို၍အရေးပါသည်ဟု မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ယခင်ကကောက်ယူထားသည့် စစ်တမ်းကဖော်ပြနေပါသည်။ NLD နှင့် USDP တို့ကဲ့သို့ ပိုမိုကြီးမားပြီး ကောင်းစွာတည်ဆောက်ထားသည့် ပါတီအနည်းငယ်သည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား လုံလောက်သည့် ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့များကိုပေးနိုင်သည်။^{၆၃} သို့သော် အချို့သောပါတီငယ်များစွာသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာအထောက်အပံ့ အနည်းငယ်ပေးအပ်သော်လည်း၊ အချို့ပါတီများကမူ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့ ပေးအပ်ခြင်းမရှိပါ။ ကျွန်ုပ်တို့၏မေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားသူများကလည်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏လစာမှာ နည်းပါးလွန်း သည်ဟု ဖြေကြားကြပြီး ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းသည် လိင်ကွဲပြားမှုကြောင့်ဖြစ်လာသည့် မတူညီသောသက်ရောက်မှု ဟုတ်/မဟုတ် သေချာ သည့်အချက်အလက် မရရှိခဲ့ပါ။

သာမန်အားဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးကုန်ကျစရိတ်သည် ဒေသခံခေါင်းဆောင်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံရသူများအတွက် သိသာထင်ရှားသည့် အတားအဆီးတစ်ခု မဟုတ်ပါ။ လေ့လာမှုအတွက် မေးမြန်းခဲ့သည့် ဆယ်အိမ်မှူး၊ ရပ်မိရပ်ဖ (သို့မဟုတ်) ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်တစ်ဦး တစ်ယောက်မျှ ၎င်းတို့၏ရာထူးနေရာကိုရရှိရန် ငွေကြေးတစ်စုံတစ်ရာသုံးစွဲခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူး အနည်းစုနှင့် ရာအိမ်မှူးအနည်းငယ်သာ ၎င်းတို့၏ ရာထူးနေရာရရှိရန် ငွေကြေးသုံးစွဲခဲ့ရပြီး ထိုသို့သုံးစွဲရာတွင်လည်း အလွန် နည်းပါးသည့် ငွေပမာဏကိုသာ သုံးစွဲခဲ့ကြရသည်။ သို့သော် အပိုင်း (၆) တွင် ဆက်လက်ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ဒေသခံခေါင်းဆောင် ဖြစ်ခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဖြစ်ခြင်းသည် ကုန်ကျစရိတ်မြင့်မားစေနိုင်ပြီး ယင်းအသိသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဖြစ်ရန် အလားအလာရှိသူအချို့ကို ပါဝင်ဆောင်ရွက်လိုစိတ်ရှိလာခြင်းကို ဟန့်တားလိုက်စေပါသည်။ သို့သော် ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ လိင်ကွဲပြားမှုကြောင့်မတူညီသော သက်ရောက်မှုဖြစ်စေခြင်း ဟုတ်/မဟုတ် ဖော်ပြရန် ခိုင်မာရှင်းလင်း သည့်အချက် မရရှိခဲ့ပါ။

၄(စ)။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအချက်များ

အဖွဲ့အစည်း (အင်စတီကျူးရှင်း) ဆိုင်ရာအချက်များသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လွှတ်တော်နိုင်ငံရေးနှင့် ဒေသဆိုင်ရာနိုင်ငံရေးနှစ်ခုစလုံး တွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုအပေါ် သိသာထင်ရှားသော အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့် သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ တပ်မတော်မှ ဦးဆောင်ရေးဆွဲခဲ့သည့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စစ်တပ်မှခန့်အပ်သူများအတွက် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လွှတ်တော်အားလုံး တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းကို ရယူထားဆဲဖြစ်သည်။ တပ်မတော်မှခန့်အပ်သည့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များမှာ အနည်းစုသာဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ရာ၌ မဲဆန္ဒ နယ်တစ်ခုတွင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်စနစ်ကို အသုံးပြုပြီး ထိုကဲ့သို့သော ရွေးကောက် တင်မြှောက်သည့်စနစ်သည် အမျိုးကျကိုယ်စားပြုမှု ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအရ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရမည့် အမျိုးသမီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်ထက် နည်းပါးသည့်ရလဒ်များကို ရရှိလေ့ရှိသည်ဟု နိုင်ငံတကာနှိုင်းယှဉ်အထောက်အထား များက ပြသနေပါသည်။^{၆၄} ဒေသန္တရအဆင့်များတွင် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ရာအိမ်မှူး၊ ဆယ်အိမ်မှူးရာထူး နေရာများအတွက် အိမ်ထောင်စုတစ်စုလျှင် မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦးသာ မဲပေးခွင့်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အိမ်ထောင်စုအများစု၏ အိမ်ထောင်ဦးစီးများသည် အမျိုးသားများဖြစ်သဖြင့် ယင်းစနစ်သည် မဲပေးမှုဖြစ်စဉ်တွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်ခြင်းကို ကန့်သတ် ထားပြီး အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့် သက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၈ ခုနှစ်အထိ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၏ တစ်ပါတီအုပ်ချုပ်မှုစနစ်အောက်တွင်ရှိခဲ့ပြီး ယင်းတစ်ပါတီအစိုးရအား တပ်မတော်မှ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းက ဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ယင်းအစိုးရ၏ လက်အောက်ခံနိုင်ငံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်များကိုလည်း တပ်မတော်အတွင်းမှ ခေါ်ယူခန့်ထားခဲ့သည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၀ ခုနှစ်အထိ မြန်မာနိုင်ငံ ကို စစ်အစိုးရက အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ယင်းကဲ့သို့ အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သောနေရာများကို ကာလရှည်စစ်ပုံသွင်းခြင်းသည် အမျိုးသမီး များ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကို ထိခိုက်နစ်နာစေကာ အမျိုးသားတို့၏ အခွင့်အာဏာနှင့် တစ်ပန်းသာစေမှုကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီး ထို အကျိုးဆက်များကို ယနေ့တိုင် ခံစားနေကြရဆဲဖြစ်သည်။^{၆၅} ထို့အပြင် ကာလရှည်စစ်အုပ်ချုပ်ရေးက မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများစသည့် ထိပ်တန်းရာထူးနေရာအားလုံးကို အမျိုးသားများကရယူခြင်းကို ဖြစ်ပေါ် စေခဲ့သည်။ အောက်ဖော်ပြပါအကြောင်းအရင်းများက အမျိုးသားများလွှမ်းမိုးထားသည့် ထိုရာထူးနေရာများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခြင်းကို အတားအဆီးဖြစ်စေပါသည်။ (၁) စံပြပုဂ္ဂိုလ်သက်ရောက်မှုများ - အမျိုးသမီးများသည် အခြား အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည့်အရာတစ်ခုကို ကြိုးစားဆောင်ရွက်ရန် ယုံကြည်မှုနည်းပါးဖွယ်ရှိသည်။ (၂) လက်ရှိ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသူများသည် ၎င်းတို့၏နေရာတွင် မည်သူ့အစားထိုးဝင်ရောက်မည်ဟူသည့်ကိစ္စအပေါ် မကြာခဏလွှမ်းမိုးမှု၊ ခြယ်လှယ်မှုရှိပြီး ၎င်းတို့၏အလုပ်နှင့် လူမှုရေးအသိုင်းအဝိုင်းများမှာလည်း များသောအားဖြင့် အခြားအမျိုးသားများသာဖြစ်ကြသည်။

၅။ နိုင်ငံရေးပါတီတို့တွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုကိုမြှင့်တင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ကန့်သတ်ခြင်းတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားသောအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

ကျွန်ုပ်တို့၏စစ်တမ်းအထောက်အထားက အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် (၁.၅) ဆ ဝန်းကျင်ခန့် နိုင်ငံရေးတွင် ပို၍ စိတ်ဝင်စားသည်ဟုဆိုပြီး ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ရန် အရည်အချင်းရှိသည်ဟုထင်မှတ်မှုတွင် အမျိုးသမီးများထက် (၁.၂၅) ဆဝန်းကျင် ပိုပါသည်။ လူအများ၏စိတ်ဝင်စားမှုနှင့် နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ရန် ယုံကြည်မှုရှိခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး တွေ့ရသည်။ ကျား၊ မ အလိုက် ကွာခြားသည့်အချက်အလက်သည်၊ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုအပေါ် ကျား၊ မ ကွာခြားခြင်းထက် ပို၍နည်းပါးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အမျိုးသားများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ရန် အခွင့်အရေးသည် အမျိုးသမီးများထက် (၉) ဆ ဝန်းကျင် ပိုများပြီး ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဖြစ်ရန် အဆ (၁၀၀) ပိုပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုရာထူး နေရာများတွင် အမျိုးသားများ၏လွှမ်းမိုးမှုကို အထောက်အပံ့ပေးသည့်အမျိုးမျိုးသော အခြေခံအကြောင်းအရင်းများကို အခြား အရေးကြီးဆုံးအကြောင်းအရာအချို့နှင့်အတူ အပိုင်း - (၄) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့အတွက် ဝင်ငွေမရရှိစေသော မိသားစုတာဝန်များကိုသာ ထမ်းဆောင်ရမည်ဆိုသည့် အယူအဆများ ကြောင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်လာရန် အမျိုးသားများထက် အချိန်အကန့်အသတ် ပို၍ရင်ဆိုင်နေရခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ (အထူးသဖြင့်) ညအချိန် ခရီးသွားလာခြင်းအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များရှိခြင်း၊ အမျိုးသားတို့၏ခေါင်းဆောင်မှုကို ဦးစားပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအင်္ဂါရပ်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရေးစနစ်၏ သမိုင်းနောက်ခံများအကြောင်းစသည်တို့ဖြစ် သည်။ အမျိုးသမီးများ လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြုမှုအဆင့်နိမ့်ကျနေမှုကို ရှင်းပြရာတွင် အခြားအဓိကကျသည့်အချက်ဖြစ်သော နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မည်သို့ရွေးချယ်သည်၊ ပါတီတွင်းအဓိကကျသော ထိပ်ပိုင်းရာထူးများကို မည်သို့ခန့်အပ်သည်စသည်တို့အပါအဝင် ပါတီအတွင်းလုပ်ငန်းဆောင်တာများ မည်သို့လည်ပတ်သည်ကို လေ့လာဆွေးနွေးခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ယခင်ကပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသနတို့တွင် ထိုအကြောင်းအရာအပေါ် အာရုံစိုက်မှုအနည်းငယ်သာ ရရှိခဲ့သည်။⁶⁶

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ရွေးချယ်မှုသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ ကျား၊ မ ကွဲပြားမှု (သို့မဟုတ်) တစ်ဦးချင်းစီ၏ တခြားဝိသေသလက္ခဏာများထက် အထူးသဖြင့် သူတို့ထောက်ခံသည့်ပါတီအပေါ်တွင်သာ မူတည်၍ ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။⁶⁷ မဲဆန္ဒရှင်များ၏အပြုအမူသည် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနည်းငယ်ပြောင်းလဲသွားနိုင်သော်လည်း မဲဆန္ဒရှင် အများစုသည် ပါတီပေါ်မူတည်၍သာ မဲပေးနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ အကယ်၍ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်လာရန် အမျိုးသမီးများ နှင့် အမျိုးသားများ၏ မတူညီသောအခွင့်အလမ်းများကို ကျွန်ုပ်တို့နားလည်လျှင် ပါတီများက မည်သူ့ကိုရွေးချယ်သည်နှင့် မည်သို့ ရွေးချယ်သည်စသည့် မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေကိုနားလည်ရန်အရေးကြီးပုံကို မီးမောင်းထိုးပြပါသည်။

ပုံစံအရမူ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်လွှတ်တော်များအတွက် ကိုယ်စားလှယ် လောင်းများ၏ အမည်စာရင်းတင်သွင်းခြင်းကို ပါတီအများစုတွင် ကျင့်သုံးကြသည်က ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို စံသတ်မှတ်ပြီး၊ ပါတီ၏မြို့နယ်အဆင့်က ရွေးချယ်အဆိုပြုရန်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် အမည်စာရင်းတင်သွင်းခံရသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်း ကို ဗဟိုကော်မတီနှင့် ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီအဆင့်သို့ ပေးပို့စိစစ်ပြီး အတည်ပြုခြင်း (သို့မဟုတ်) ပယ်ဖျက်ခြင်းပြုလုပ် သည်။ သို့ရာတွင် ပါတီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ပြည်နယ် / တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်များအတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း များကိုရွေးချယ်ရာတွင် “စနစ်တကျသတ်မှတ်ထားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်”အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု အတိုင်းအတာမှာ သိသိသာသာ ကွဲပြားပါသည်။

- LNDP, NLD နှင့် TNP ပါတီများမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းသူများက ၎င်းတို့ပါတီသည် သတ်မှတ်ထားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်ကို တသမတ်တည်း လိုက်နာသည်ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။
- MNP, PNO, SNLD ပါတီများမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများသည် ၎င်းတို့ပါတီ၏ မြို့နယ်အဆင့်အဖွဲ့များသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အလုံအလောက်မရှာဖွေနိုင်ခဲ့ပါက စံသတ်မှတ်ထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှသွေဖည်ပြီး ပါတီဗဟိုက ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ကို ခန့်အပ်သည်ဟု ပြောကြားခဲ့ကြသည်။
- KSDP ပါတီသည် စံသတ်မှတ်ထားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်ကို လိုက်နာပုံမရပါ။ ထိုအစား ပါတီဗဟိုမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို တိုက်ရိုက်ခန့်ထားခြင်းနှင့် မိမိကိုယ်မိမိ အမည်စာရင်းတင်သွင်းသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ကန့်ကွက်မှုမရှိ ခန့်အပ် သည့်ပုံစံကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကျင့်သုံးပုံရပါသည်။
- ANP ပါတီသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများရွေးချယ်ခြင်းကို

စံသတ်မှတ်ထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်း လိုက်နာသည်။ သို့သော် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းရွေးချယ်ရာတွင် မြို့နယ်အဆင့်နှင့် ဗဟိုအဆင့်ကြားတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သောလုပ်ငန်းစဉ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။

- USDP မှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများသည် မြို့နယ်နှင့်ဗဟိုအဆင့် ပါတီကော်မတီများ၏ သက်ဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍနှင့်ပတ်သက်၍ လွန်စွာကျိုးကြောင်းမဆီလျော်သောဖော်ပြချက်များ ပေးခဲ့ကြသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများရွေးချယ်ရာတွင် ပါတီအများစုသည် မြို့နယ်တစ်ခုထက်ပိုသော မဲဆန္ဒနယ်အချို့အတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ရွေးချယ်ကြရသည်။ ပါတီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များရွေးချယ်ပုံမှာ ကွဲပြားကြသည်။

- PNO နှင့် SNLD ပါတီများသည် ပါတီဗဟိုအဆင့်က ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဦးဆောင် ခဲ့သည်။
- NLD တွင် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်ပါတီက ဦးဆောင်ခဲ့သည်။
- ANP နှင့် USDP တို့တွင် ဗဟိုအဆင့်နှင့် သက်ဆိုင်ရာမြို့နယ်များအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သောလုပ်ငန်းစဉ်များရှိသည်။
- ထိုကိစ္စသည် MNP အပေါ် သက်ရောက်မှုမရှိခဲ့ပါ။ အကြောင်းမှာ သူတို့ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သော အမျိုးသားလွှတ်တော်မဲဆန္ဒနယ်များအားလုံးသည် မြို့နယ်တစ်ခုတည်းတွင်သာ ရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။
- KSDP, LNDP နှင့် TNP တို့၏ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်မှုသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်မှုနှင့် မည်သို့ကွဲပြားသည်ကိုဖော်ပြသည့် ရှင်းလင်းသော သတင်းအချက်အလက်ကို ကျွန်ုပ်တို့သူတေသနစာတမ်းတွင် မကောက်ယူခဲ့ပါ။

ပါတီများ၏ မြို့နယ်ဥက္ကဋ္ဌများသည် အစဉ်အလာအတိုင်း ကိုယ်စားလှယ်လောင်းရွေးချယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်သည်။ ပါတီအများစုအတွက် မြို့နယ်အဆင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းရွေးချယ်ခြင်းအတွက် အဓိကကျသည့် အဖွဲ့မှာ မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီကိုယ်တိုင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုကိစ္စသည် (NLD) နှင့် (USDP) အတွက် မဟုတ်ပါ။ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် (NLD) သည် မြို့နယ်တစ်ခုချင်းစီတွင် သီးခြားကော်မတီ/ရွေးချယ်ရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ (NLD) မှ ကျွန်ုပ်တို့၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားခဲ့သူတစ်ဦးက "ထိုရွေးချယ်ရေးအဖွဲ့တွင် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များ၊ သာမန်အဖွဲ့ဝင်များနှင့် မြို့နယ်တွင်းရှိ လေးစားရသော ရပ်မိရပ်ဖများပါဝင်စေသည်"ဟုဆိုခဲ့သည်။

ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများနှင့် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းရွေးချယ်ခြင်းတွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍတွင်ပါဝင်နေပြီး ပါတီအချို့တွင် ဗဟိုကော်မတီများသည်လည်း အရေးပါသည့်အခန်းကဏ္ဍတွင်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ဤအဖွဲ့များ၏အဓိကကျသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်နေရာများတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုနည်းပါးခြင်း အကြောင်းကို အခန်း (၃) တွင် ဖော်ပြထားသည်။ အခြားနိုင်ငံများမှ သက်သေအထောက်အထားများအရ ပါတီများအတွင်း အကြီးတန်းရာထူးများကို အမျိုးသားများကသာ အဓိကချုပ်ကိုင်ထားသည့်အခါ အမျိုးသားကြီးစိုးမှုကို ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းသည် အမျိုးသမီးများအတွက် စိတ်ပျက်ဖွယ်ကောင်းသည့် သာဓကအချက်ပြုမှုဖြစ်ပါသည်။^{၆၀} ထို့အပြင် ထိပ်တန်းပါတီရာထူးများရှိသူများသည် ပါတီတွင်းရှိရာထူးနေရာများကို မည်သူအားခန့်အပ်မည်ဟူသည့်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ တိုက်ရိုက်စွက်ဖက်ကြပြီး ၎င်းတို့သည် မူဝါဒဆိုင်ရာဦးစာပေးမှုများနှင့် ပါတီတွင်းအစဉ်အလာများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများစွာရှိသည်။^{၆၁} နိုင်ငံအသီးသီးရှိ နိုင်ငံရေးအခြေအနေများမှ သက်သေအထောက်အထားများအရ ပါတီ၏အဓိကဆုံးဖြတ်ချက်ချသူ အမျိုးသားများသည် အမျိုးသားဆက်ခံသူများကိုသာရွေးချယ်ရန် ရည်ရွယ်ရုံမကဘဲ လက်ရှိပါတီ၏ အစဉ်အလာနှင့် လက်ရှိကျင့်သုံးသည့်နည်းလမ်းများကို ကာကွယ်ရန်အတွက်ပါ ရည်ရွယ်သည်။^{၇၀} ထိုသို့သောကျင့်သုံးမှုများအရ ပါတီ၏အတွင်းရေးများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းသိရှိသူများအတွက်အားဖြင့် အကျိုးဖြစ်စေသော်လည်း၊ နောက်မှဝင်ရောက်လာသော ပါတီဝင်အချို့ အမျိုးသမီးများအပါအဝင်အတွက်တော့ ပိုပြီးအခက်တွေ့စေသွားနိုင်ပါသည်။^{၇၁} အကြီးတန်းရာထူးနေရာများတွင် အမျိုးသမီးများ များလာသည့်အခါ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ပါတီတွင်းရှိ အကြီးတန်းရာထူးများတွင် အမျိုးသမီးများကို ပို၍ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းခံရနိုင်ပြီး^{၇၂} ပါတီ၏ဦးစီးပေးမှုအသစ်များလည်း ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည်။^{၇၃}

(၁) ပါတီများကို မည်သို့ဖွဲ့စည်းထားသည်၊ ၎င်းတို့၏ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်ရေးကို မည်သို့စီစဉ်ဆောင်ရွက်သည်နှင့် (၂) ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါတီများရှိ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ အချိုးအစားတို့နှစ်ခုကြားတွင် ပြည့်စုံတိကျသောဆက်စပ်မှု

(ဆက်နွယ်မှု) မရှိပါ။ သို့သော် လေ့လာတွေ့ရှိမှုတွင် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲ၌ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရာခိုင်နှုန်း အမြင့်ဆုံး ရှိသည့် ပါတီ ၅ ခုအနက် ၄ ခု တွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို အောက်မှအထက်အဆင့်ဆင့်ရွေးချယ်သော လုပ်ငန်းစဉ်များရှိ သည့် ယေဘုယျကျသောပုံစံတစ်ခုကို မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ ဥပမာ - LNDP, MNP, NLD နှင့် SNLD။ ပါတီ၏သမိုင်းကြောင်း၊ ယင်းနှင့်ဆက်နွယ်နေသည့် ခေါင်းဆောင်၏ နိုင်ငံရေးအမြင်များနှင့် ၎င်းတို့ပါတီ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အစဉ်အလာတို့သည်လည်း အရေးပါပါသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သည့် ပါတီများအနက် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း အရေ အတွက်များစွာရှိပြီး အောက်မှအထက်ပုံစံဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မျှတစွာရွေးချယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း စသည့် အချက်နှစ်ချက်လုံးနှင့် ပြည့်စုံသော ပါတီတို့ ၃ ခုမှာမူ ၁၉၉၀ နှင့် ၂၀၀၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် မြေအောက်ပါတီများအဖြစ် သို့ရောက်အောင် တွန်းပို့ခြင်းခံခဲ့ရပြီး ၎င်းတို့၏ မူဝါဒရေးရာပိုင်းအရ ၎င်းတို့ကို ဒီမိုကရေစီလိုလားသူများအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင် သည်။ ကျွန်ုပ်တို့လေ့လာမှုတွင် ပါတီ ၂ ခုသည် စစ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အလွန်နီးကပ်စွာရှိနေပြီး ထိုပါတီများသည် ဒီမိုကရေစီ အမြင်အနည်းဆုံးရှိသည့် ပါတီများဖြစ်နိုင်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ (PNO) နှင့် (USDP) ပါတီများသည် အမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အလွန်နည်းပါးပြီး ခြုံငုံကြည့်လျှင် ၎င်းတို့ပါတီတွင် အမျိုးသမီးများ၏ပါဝင်မှုမှာ လွန်စွာနိမ့်ကျသောလျက် ရှိသည်။

တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများကြားရှိ ယဉ်ကျေးမှုကွဲပြားခြားနားခြင်းများက ပါတီများအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ၏ကိုယ်စားပြုမှု ကွဲပြား ခြားနားချက်အချို့ကို ရှင်းပြနိုင်လိမ့်မည်။ ဥပမာ- ပအိုဝ်းနှင့်ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုတို့တွင် အလွန်အမင်း အမျိုးသားကြီးစိုးလေ့ရှိပြီး ANP နှင့် PNO နှစ်ခုစလုံးတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု အလွန်နိမ့်သည်။^{၇၄} သို့သော် ထိုကဲ့သို့သော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများ သည် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုအနိမ့်အမြင့်ကို အပြည့်အဝအဆုံးအဖြတ်မပေးနိုင်ပါ။ ဥပမာ- ကချင်လူမှုပတ်ဝန်းကျင်သည် ထုံးတမ်း စဉ်လာအရ အမျိုးသားကြီးစိုးသော ပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်သည်။^{၇၅} သို့သော် KSDP တွင် ကိုယ်စားလှယ်အနေနှင့်ဖြစ်စေ၊ ပါတီတွင်း တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးအနေနှင့်ဖြစ်စေ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုနှုန်းသည် နိမ့်ကျခြင်းမရှိပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေး ကိုယ်စားပြုမှုအဆင့်အတွက် ပါတီများ၏သမိုင်း၊ နိုင်ငံရေးအမြင်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာယဉ်ကျေးမှုသည် ပါတီများက ကိုယ်စားပြု သော တိုင်းရင်းသား အုပ်စုများအတွင်းရှိ ကျား၊ မ ဆက်ဆံရေး အစဉ်အလာများထက် ပို၍အရေးကြီးပါသည်။

ပါတီအနည်းစုသည် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို အနိုင်ရနိုင်ခြေနည်းပါးသည့် မဲဆန္ဒနယ်များတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင် ရန် တာဝန်ပေးလေ့ရှိသည်ဟု သုတေသနအထောက်အထားအရ သိရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းကို USDP မှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းသူ တစ်ဦးက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယခုတွေ့ရှိချက်ကို အထောက်အပံ့ပေးသည်မှာ ယင်းပါတီ၏ ကိန်းဂဏန်းအချက် အလက်များဖြစ်သည်။ USDP ပါတီ၏ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းအရေအတွက်မှာ ပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်း စုစုပေါင်း ၏ ၆.၁ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး၊ ၂.၆ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းကို PNO တွင်လည်း တွေ့နိုင်ပြီး PNO သည် ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသမှ ရွေးချယ်သည့် မဲဆန္ဒနယ် ၁၀ ခုတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရန် အမျိုးသား ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကိုသာ ရွေးချယ်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၀ နှင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲနှစ်ခုစလုံးတွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာအားလုံးကို အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ သို့သော် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် တစ်ဦးတည်းသော အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းအား ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသပြင်ပရှိ မဲဆန္ဒနယ်တွင်ယှဉ်ပြိုင်စေခဲ့ပြီး ၂၀၁၀ နှင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲနှစ်ခုစလုံးတွင် ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ၏ အမာခံနယ်မြေပြင်ပရှိ မဲဆန္ဒနယ်များတွင် အနိုင်ရရှိခြင်းမရှိခဲ့ပါ။^{၇၆} သို့သော် ပါတီအများစုသည် အမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို နိုင်ငံခြေနည်းသည့်နေရာများသို့ တမင်ရည်ရွယ်၍ ရွေးချယ်စေလွှတ်ခြင်းဖြစ်ပုံမရပါ။ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါတီအားလုံးနှင့် တသီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်လောင်းများတွင် အမျိုးသမီးများသည် စုစုပေါင်း အမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ (၁၃.၅) ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အောင်မြင်ခဲ့သည့် ကိုယ်စားလှယ် လောင်း (၁၃.၆) ရာခိုင်နှုန်းရှိပါသည်။^{၇၆}

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ (အမျိုးသား) တစ်ဦးသာ ၎င်းတို့ပါတီတွင် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအရေအတွက်ကိုမြှင့်တင်ရန် ထိရောက်သည့်မူဝါဒရှိသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆပါသည်။ မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ အမျိုးသား (၂) ဦးက ၎င်းတို့ပါတီ၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းတွင် အကြမ်းအားဖြင့်မှန်ကန်သည့် ကျား၊ မ ကိုယ်စားလှယ် လောင်း အချိုးအစားရှိသည်ဟု ထင်မှတ်ကြသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ဖြေဆိုသူများ၏ (၆၀) ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးက ၎င်းတို့ပါတီသည် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း အရေအတွက်ကို ကြိုးစားမြှင့်တင်ရန်မူဝါဒ (သို့မဟုတ်) အစီအစဉ်အချို့ရှိသည်ဟု ပြောဆိုကြသည်။ ထိုကဲ့သို့သော မူဝါဒများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသူများသည် တွေ့နေကျအတိုင်း မရေရာ သည့်အဖြေများကိုသာ ပေးကြပါသည်။ အကယ်၍ တိကျသည့်အဖြေဖြစ်လျှင် ဖြေဆိုသူများသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဖြစ်ရန် အလားအလာရှိသူများနှင့် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများနှင့် သင်တန်းများအကြောင်းကို

^{၇၄} N.b. the PNO is closely connected to the Pa-O National Army/People's Militia Force, and the USDP is closely connected to the Tatmadaw.
^{၇၅} N.b. although note that for the 2020 election a woman has been selected as PNO candidate for one of the 10 constituencies in the Pa-O SAZ, with Nang Kham Bwar running as PNO's Pyithu Hluttaw candidate for Hopong Township.

သာ ဖော်ပြကြသည်။ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများနှင့် သင်တန်းများသည် ရံဖန်ရံခါအကျိုးရှိသော်လည်း ၎င်းတို့၏သက်ရောက်မှုသည် အပြောင်းအလဲရှိပြီး အချို့ကိစ္စများတွင် အကျိုး သက်ရောက်မှုမရှိပါ။ ထို့ပြင် ယင်းတို့ကို ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများကသာစီစဉ်ခြင်းနှင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်းပြုလုပ်သဖြင့် အကန့်အသတ်ရှိသည့် အားထုတ်ကြိုးပမ်းမှု (သို့မဟုတ်) ငွေကြေးထည့်ဝင်မှုများကိုသာ ပါတီအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်လေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် SNLD နှင့် CNLD အနေဖြင့် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းကိုကျင့်သုံးရန် စတင်ကြိုးပမ်းလာသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။^{၇၇} SNLD အနေဖြင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အမျိုးသမီးကိုယ်စား လှယ်လောင်းအားဖြင့် ၂၉ ရာခိုင်နှုန်းရှိလာသဖြင့်^{၇၈} ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ၁၈ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိခဲ့မှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီလွန်းဖြစ်သည်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုကို ချမှတ်ခြင်းနှင့်ပြည့်မီအောင် ကြိုးပမ်းခြင်း အားဖြင့် SNLD တွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် များ သိသိသာသာ တိုးပွားလာခဲ့သည်။ ဤချဉ်းကပ်မှုသည် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ (သို့မဟုတ်) သင်တန်းများတွင်ပါဝင်ခြင်းထက် အမျိုးသမီးများ၏ပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ရန်ကြိုးစားရာတွင် ပိုမိုထိရောက်ပါသည်။ သို့သော် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် CNLD ၏ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းမှာ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းအောက်^{၇၉} လျော့နည်း သဖြင့် ယင်းသည် သတ်မှတ်ချက်ရှိရုံဖြင့် လုံလောက်မှုမရှိကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြနေပါသည်။ ပါတီများသည် အမှန်တကယ်ဖြစ် အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးများ၏ပါဝင်မှုကိုမြှင့်တင်ရန် ပြင်းပြင်းထန်ထန် တွန်းအားပေးမှုမရှိသည့်ပါတီများသည် ၎င်းတို့၏အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် လောင်းများကို အနိုင်ရနိုင်ခြေနည်းသည့် (သို့မဟုတ်) အနိုင်ရနိုင်ခြေမရှိသည့် မဲဆန္ဒနယ်များကို အလွယ်တကူ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေး ခြင်းကြောင့်၊ ပါတီအားလုံးတွင် အနိမ့်ဆုံးပါဝင်ရမည့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရာခိုင်နှုန်းသတ်မှတ်ထားသည့် ခွဲတမ်းဥပဒေ (ဝေပုံကျစနစ်) သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်ကျင့်သုံးသည့် မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတွင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသာ ရွေးကောက် တင်မြှောက်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အရ ထိရောက်မှုမရှိပါ။ အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် မဲဆန္ဒနယ်အသစ် များကို သတ်မှတ်ပေးခြင်းစသည့် ဥပဒေအရ သတ်မှတ်သည့်ခွဲတမ်းများကို စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုကင်းမဲ့နေချိန်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုကိုမြှင့်တင်ရန် စိတ်ဝင်စားသည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ခိုင်မာသည့် ရည်မှန်းချက်များကို ချမှတ်သင့်ပါသည်။ SNLD သည် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းပါဝင်ရမည့် ရည်မှန်းချက်ကိုချမှတ်ခြင်း ဖြင့် ပါတီတစ်ခု၏ အောင်မြင်သည့်စံနှုန်းကိုပြသပြီး အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းအရေအတွက်ကို အောင်မြင်စွာတိုးမြှင့် နိုင်ခဲ့သည့်အတွက် ရည်မှန်းချက် ပေါက်မြောက်အောင်မြင်ခဲ့ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရများသည် အမျိုးသမီးဝန်ကြီးရာထူးများကို ခန့်အပ်သင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် မြို့နယ်၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စု အဆင့်ကော်မတီများတွင် ဥပဒေအရသတ်မှတ်သည့် ခွဲတမ်းများကို အကျိုးရှိစွာအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ဤချဉ်းကပ်မှုကို အမျိုးသား လူထုဗဟိုပြုစီမံကိန်း (NCDDP) အစီအစဉ်တွင် ထင်ထင်ရှားရှားပြသခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

၆။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းနှင့် ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်ခြင်း၏ ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အကျိုးကျေးဇူးများ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆယ်စုနှစ်ငါးခုကျော် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင်ရှိခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖိနှိပ်ခဲ့သော အတွေ့အကြုံများရှိခဲ့ပြီး ဤတွင် နိုင်ငံရေးကို အန္တရာယ်ရှိသော လှုပ်ရှားမှုတစ်ခုအဖြစ် အချိန်ကြာကြာမှတ်ယူခဲ့ကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏လေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ပါတီတာဝန်ရှိသူအချို့နှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် ၎င်းတို့၏နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုကြောင့် အကျဉ်းထောင်ထဲတွင် အချိန်ကြာမြင့်စွာနေခဲ့ရသည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအတွက် လက်ခံနိုင်သော အပြုအမူနှင့် စွန့်စားမှုအပေါ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များက စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလအတွင်း အမျိုးသမီးများ၊ (အထူးသဖြင့် မိခင်များ) အတိုက်အခံ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်ခြင်းကို ဟန့်တားခဲ့သည်။^{၁၁}

လေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အများစုသည် ၎င်းတို့နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှုအတွက် ရရှိလာသော အကျိုးကျေးဇူးများထက် ပုဂ္ဂလိကကုန်ကျစရိတ်များက ပိုများသည်ဟုစဉ်းစားပုံရပါသည်။ ပါတီဝင်များမှ ရွေးကောက်ခံခဲ့ကြသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကမူ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှုကြောင့် ကုန်ကျရသည့်စရိတ်သည် ရရှိသည့်အကျိုးကျေးဇူးထက် ပိုများကြောင်း ခံစားကြရသည်။ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှုကြောင့် ရလဒ်အဖြစ် ဘဝတွင်ကောင်းကျိုးခံစားရကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအားလုံးသည် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အောင်မြင်ခဲ့သူများဖြစ်သည်။ အောင်မြင်မှုမရရှိခဲ့သော ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၉ ဦးအနက် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကြောင့် ၎င်းတို့၏ဘဝတွင် တိုးတက်မှုတစ်စုံတစ်ရာရှိခဲ့သည်ဟု ဤလေ့လာမှုတွင် ဖြေကြားသည်ကို မတွေ့ရပါ။ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကြောင့် အကျိုးကျေးဇူးရှိသည်ဟု ဖြေဆိုသူများညွှန်းဆိုသည့် အကျိုးကျေးဇူးဆိုသည်မှာ မိမိကိုယ်ကိုလေးစားမှု မြှင့်မားလာခြင်းနှင့် (သို့မဟုတ်) သူတစ်ပါးထံမှ လေးစားမှုမြင့်မားလာခြင်းတို့ကြားရှိ လေးနက်သောအဆက်အစပ်ကို ပြောလိုခြင်းဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှုကြောင့် မိသားစုအတွက်ပေးရသည့်အချိန်များကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ရကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ထိုစွန့်လွှတ်မှုကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ပို၍အပြစ်ရှိသည်ဟု ခံစားရပုံပေါ်သည်။ အမျိုးသမီးနိုင်ငံရေးသမားများသည် အမျိုးသားများထက် ပို၍မိသားစုနှင့်ခင်ပွန်းအပေါ် မှီခိုကြရသည်။ အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာ မိသားစုထောက်ပံ့မှုမပါဘဲ နိုင်ငံရေးတွင် အသက်မွေးရပ်တည်နိုင်ကြပြီး အလားတူအခြေအနေသည် နိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းပေါ်တွင် နှစ်အတော်ကြာလျှောက်လှမ်းရန် ဇနီးမယားများက ခွင့်မပြုဟုဆိုသည့် အမျိုးသားအချို့အတွက်လည်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လွှတ်တော်များတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို သော်လည်းကောင်း၊ တခြားသော လွှတ်တော်ဝန်ထမ်းများကိုသော်လည်းကောင်း ကလေးသူငယ်စောင့်ရှောက်ရေးအတွက် လိုအပ်သည့်အထောက်အပံ့များ မပေးထားသည့်အတွက် ကလေးရှိသည့်အမျိုးသမီးများအတွက် ထိုအချက်သည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်လာရန် အတားအဆီးဖြစ်နေပါသည်။

မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ၏ (၄၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် ၎င်းတို့၏ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၏ အကျိုးဆက်ကြောင့် အိမ်တွင်းဘဝတွင် အခက်အခဲအချို့ (သို့မဟုတ်) စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင် ရကြောင်းဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အခက်အခဲများ၏စိန်ခေါ်မှုများကို အမျိုးသားများထက် ပို၍ရင်ဆိုင်ရနိုင်ခြေရှိသည်ဟု ဖော်ပြပါသည်။ ထို့အပြင် အခက်အခဲများ (သို့မဟုတ်) စိန်ခေါ်မှုများရှိသည်ဟု ဖြေဆိုခဲ့သည့် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများတွင် မတူညီသည့် အခက်အခဲများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများရှိပါသည်။ အမျိုးသား (၈၅) ရာခိုင်နှုန်းခန့်နှင့် အမျိုးသမီး (၄၅) ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် မိမိတို့၏ စီးပွားရေး သို့မဟုတ် ဝင်ငွေအပေါ်တွင် သက်ရောက်သော ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာပြဿနာများရှိသည်ဟု ဖော်ပြကြသော်လည်း အမျိုးသား (၅၀) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသမီး (၃၀) ရာခိုင်နှုန်းအောက်သည် မိသားစုဘဝ၊ လူမှုဘဝတို့တွင် အချိန်နည်းပါးသွားခြင်း (သို့မဟုတ်) ပုံမှန်ထက် အလုပ်ချိန်ပိုများခြင်းစသည်တို့ကို ဖော်ပြကြပါသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကိုဖြေကြားခဲ့သည့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်အများစုက ရပ်ရေးရွာရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် မိသားစုဘဝ (သို့မဟုတ်) လူမှုရေးဘဝတွင် အချိန်နည်းပါးခြင်း၊ ပုံမှန်အလုပ်ချိန်ထက် ပို၍အလုပ်လုပ်ရခြင်း (နှင့်/သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်ခြင်းစသည့် ရလဒ်များကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီး ထိုရလဒ်များကြောင့် စိုးရိမ်သောကနှင့် နောင်တကို ခံစားကြရသည်။ သို့သော် ဖြေဆိုသူ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်အချို့က ထိုပြဿနာနှင့်ပတ်သက်၍ မိသားစုဝင်များ၏ ဆန့်ကျင်ခြင်းနှင့်ရင်ဆိုင်ရခြင်း (သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့နှင့် အပြင်းအခန့်ဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပါသည်။ ထိုဆန့်ကျင်မှုသဘောသဘာဝကို အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများ မိသားစုအတွင်းတာဝန်ယူရမည့် ကျား၊ မကဏ္ဍများက ပုံဖော်ပါသည်။ မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ အမျိုးသား (၄) ဦးက ၎င်းတို့၏စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် ဝင်ငွေရရှိသည့်အလုပ်များကို အဆုံးရှုံးခံလျက် ရပ်ရွာ

ခေါင်းဆောင်မှုများတွင် အချိန်များစွာ ကုန်ဆုံးနေခြင်းကြောင့် ဇနီး၊ မယားများက ၎င်းတို့အား ပြစ်တင်ဝေဖန်ခြင်း (သို့) ၎င်းတို့နှင့် ငြင်းခုံခြင်းများအကြောင်းကို အထူးတလည်ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ သို့သော် မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ အမျိုးသမီးတစ်ဦးကမူ သူမ ဆယ်အိမ်မှူးဖြစ်လာသည့်အခါ အိမ်မှုကိစ္စများအတွက် အချိန်မပေးနိုင်ဖြစ်လာတော့မည်ဟု မိသားစုဝင်များက ထင်မြင်ကြပြီး သူမကို ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ကြသည်။ အခြားအမျိုးသမီး ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်က သူမသည် ကလေးများကို လျစ်လျူ ရှုထားသဖြင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းအလုပ်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဝေဖန်ပြစ်တင်ခံရကြောင်း ဖြေကြားထားသည်။ မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူများတွင် စီးပွားရေး (သို့မဟုတ်) ဝင်ငွေရသည့်လုပ်ငန်းများအား လျစ်လျူရှုသည်ဟု မိသားစုဝင်များ၏ ဝေဖန် ပြစ်တင်မှုခံရသည့် အမျိုးသမီးမရှိသကဲ့သို့ အိမ်မှုကိစ္စများနှင့် ကလေးပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်းတွင် လစ်ဟင်းနေသည်ဟု မိသားစုဝင် များ၏ ပြစ်တင်ဝေဖန်မှုခံရသည့် အမျိုးသားလည်းမရှိပေ။ ဤအကြောင်းအရာတွင် ကျား၊ မ ရေးရာ စိစစ်တွေ့ရှိချက်သည် နိုင်ငံရေး နှင့် ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲလျက် ဖော်ပြထားသည့်အရာသည် ဖော်ပြထားသည့်အရာကဲ့သို့ ပေါ်ထွက်လာပါသည်။

နိုင်ငံရေးအရ တက်ကြွစွာပါဝင်ရန် ၎င်းတို့၏ရွေးချယ်မှုသည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟုဖော်ပြပြီး လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးခြင်းသည် ကုန်ကျစရိတ်ကြီးမားနိုင်သည်ဟု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အများစုက ဖော်ပြကြသည်။ (အပိုဒ် ၄ (c) တွင် ကြည့်ရန်)။ အချို့သော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများက ၎င်းတို့၏နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် မိမိတို့၏ပုဂ္ဂလိကစီးပွားရေး သို့မဟုတ် ဝင်ငွေရသည့်အလုပ်များတွင် အချိန်မပေးနိုင်သည့် အကျိုးသက်ရောက် မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး မဲဆန္ဒရှင်များကိုစောင့်ရှောက်ရန်လည်း မျှော်လင့်သည်ဟုဖြေကြားခဲ့သည်။ တချို့သော အမျိုးသမီးအမတ် လောင်းများသည် ခင်ပွန်းနှင့်ဆွေမျိုးများ၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုအပေါ်တွင် လုံးဝမှီခိုကြရပြီး တစ်ခါတရံ ထိုကိစ္စသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများအတွက် လိုအပ်ချက်တစ်ခုဖြစ်နေသည်ဟု ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် အခန်း ၄ (c) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း တချို့သောလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက မိမိတို့၏လစာသည် လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက် အလွန် နည်းပါးသည်ဟု ယူဆကြသည်။

မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သည် ၎င်းတို့၏ရာထူးနေရာများအတွက် မိမိတို့ ကိုယ်ပိုင် ဘဏ္ဍာရေးအရေးအမြစ်များကို အသုံးပြုကြရသည်ဟု ဖြေဆိုကြသော်လည်း၊ ၎င်းတို့ထဲမှ ထက်ဝက်နီးပါးသည် ခေါင်းဆောင်ဖြစ် လာရန်အတွက် ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကို အသုံးပြုခဲ့ရသည်ဟုပြောကြသည်။ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး များ၏ (၆၀) ရာခိုင်နှုန်းကျော်နှင့် ၎င်းတို့ထဲမှ ရာအိမ်မှူး (၅၀) ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် ၎င်းတို့၏ဒေသဆိုင်ရာ ရာထူးများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကိုသုံးနေကြရသော အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများဖြစ်ပုံရပါသည်။ ၎င်းတို့ရာထူးများအတွက် သုံးစွဲခဲ့ ရသော ကုန်ကျစရိတ်များအကြောင်းပြောပြခဲ့သော ဖြေဆိုသူများ၏ကုန်ကျစရိတ်တွင် အသုံးအများဆုံးမှာ အစည်းအဝေးများ အတွက် ခရီးစရိတ်ကုန်ကျခြင်းနှင့် တခြားသောကိစ္စများအတွက်လည်း ပါဝင်သည်။

လေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ ထက်ဝက်ကျော်သည် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလအတွင်း ခြိမ်းခြောက်နှောင့်ယှက်မှုအချို့နှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်ဟုဖြေဆိုခဲ့ကြသည်။ ကိုယ်စားလှယ် လောင်းများကို နှောင့်ယှက်ခြင်း သို့မဟုတ် စော်ကားခြင်းသည် ကျား၊မ ကွဲပြားမှုများကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်ကို ကျွန်ုပ်တို့မတွေ့ရှိခဲ့ ရပါ။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် မတူညီသည့် နှောင့်ယှက်မှုပုံစံများကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရပုံပေါ်ပြီး အမျိုးသားများထက် အမျိုးသမီးများက ပို၍ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးနှင့်ဆိုင်သော စွပ်စွဲပုတ်ခတ်မှုများကို ခံစားခဲ့ရပုံပေါ်ပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေ၏ (၂၂) ရာခိုင်နှုန်း ခန့်သည် အင်တာနက်အသုံးပြုကြပြီး^{၁၁} မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလအတွင်း ကျွန်ုပ်တို့၏ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် အွန်လိုင်းတွင်စော်ကားခံရခြင်းများကို ပိုမိုတွေ့ကြုံလာရကြောင်း ဖြေကြားခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၅ နောက်ပိုင်းမှစ၍ အင်တာနက်အသုံးပြုမှု မြင့်တက်လာပြီး အွန်လိုင်းတွင် နှောင့်ယှက်စော်ကားခြင်းသည် လာမည့် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပို၍မြင့်မားလာဖွယ်ရာရှိပါသည်။ မြန်မာအစိုးရ၏ COVID - 19 ရောဂါ ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းမှုအဖြစ် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် မဲပေးသူများ၏ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးလှုပ်ရှားမှုများအား ထိန်းချုပ် ကန့်သတ်လိုက်သဖြင့် နိုင်ငံရေးနှင့်ပတ်သက်သော လှုပ်ရှားမှုအားလုံး အွန်လိုင်းပေါ်သို့ပြောင်းရွှေ့ဖွယ်ရှိနေပြီး အွန်လိုင်း အလွဲသုံးစားမှုသည်လည်း ပိုမိုဆိုးရွားလာနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအနည်းငယ်သည် နှုတ်ဖြင့် နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် အွန်လိုင်းမှနှောင့်ယှက်ခြင်းများကဲ့သို့ ကြုံတွေ့ရမှုများသော်လည်း ၎င်းတို့အား (သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့၏ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးတွင် အကူအညီပေးသူများအား အသက်အန္တရာယ်ခြိမ်းခြောက်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာတိုက်ခိုက်ခြင်း များ ကြုံတွေ့ ခဲ့ရသည်။

ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ၏ လေးပုံတစ်ပုံခန့်ကသာ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ နှောင့်ယှက်ခြင်းနှင့် ယှဉ်ပြိုင်မှု ပြင်းထန်ခြင်းများကို မိမိတို့၏ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် တွေ့ကြုံခဲ့ရသည်ဟု မေးမြန်းရာတွင် ဖြေဆိုခဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် အကြမ်းဖက်ခြိမ်းခြောက်မှုများ (သို့မဟုတ်) ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်ဟု မည်သည့်ဒေသန္တရ ခေါင်းဆောင်ကမျှ ဖြေကြားခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များသည် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးဖြစ်စဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း

ဖြစ်သော ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် နှောင့်ယှက်ခံရခြင်းကို လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် အနည်းငယ်သာ တွေ့ကြုံခဲ့ရပုံရပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပွားခဲ့လျှင်လည်း အဆိုးရွားဆုံးခြိမ်းခြောက်မှုများ (သို့မဟုတ်) ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအန္တရာယ်ပြုမှုများ ဖြစ်ပွားရန် အလားအလာနည်းပါးပုံပေါ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များသည် အမျိုးသားခေါင်းဆောင်များထက် ပို၍နှောင့်ယှက်ခြင်းများကို မလျော်မကန်ခံစားခဲ့ရပုံရပြီး အချို့သောပြဿနာများတွင် ခြိမ်းခြောက်မှုသည် ကျား၊ မ ကွဲပြားမှုအပေါ် လုံးဝမူတည်နေသည်ကို သတိပြုမှတ်သားရပါသည်။ ဥပမာ- မွန်ပြည်နယ်မှ အမျိုးသမီး ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး တစ်ယောက်က “တချို့လူတွေက ကျွန်မကို နှောင့်ယှက်စော်ကားကြတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ သူတို့က အမျိုးသား အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကိုပဲ လိုချင်ကြလို့ပါ။ အဲဒါကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲမှာ ပြဿနာတွေ ကြီးကြီးမားမားရှိခဲ့တယ်” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။

၇။ နိဂုံး

၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများကို ပြန်လည်စတင်ခဲ့သည့်အချိန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနေရာ များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲများစတင်ကတည်းက အမျိုးသမီး ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအရေအတွက်မှာ တိုးတက် လာခဲ့သည်။ သို့သော် ၂၀၁၆-၂၀၂၁ ခုနှစ်အတွင်း လွှတ်တော်တွင်းရှိ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းသာ အမျိုးသမီးများဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီး ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအရေအတွက်မှာ (၁) ရာခိုင်နှုန်းအောက် လျော့နည်း နေပါသေးသည်။ တိကျသောအချက်အလက်မရှိသော်လည်း နိုင်ငံရေးပါတီများတွင် ဗဟို၊ မြို့နယ်နှင့် အခြားသောအဆင့်များရှိ အဓိကကျသော ခေါင်းဆောင်ရာထူးနေရာများ၊ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ (သို့မဟုတ်) ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ များ၏ ခေါင်းဆောင်ရာထူးများ (သို့မဟုတ်) ရပ်ကွက်ကျေးရွာအကြီးအကဲများ (သို့မဟုတ်) ရာအိမ်မှူးများစသည့် ရာထူးနေရာ များတွင် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်ကိုသာ တွေ့ရပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ဆယ်အိမ်မှူးနှင့် ပါတီကော်မတီ၏ သာမန်အဖွဲ့ဝင် များသာ ပို၍ဖြစ်လေ့ရှိသော်လည်း ထိုရာထူးများအတွက် အများစုက အမျိုးသားများသာ ဖြစ်နေတတ်သည်။ အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများထက်စာလျှင် ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့များနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများတွင် ခေါင်းဆောင်များ အဖြစ် ပို၍တွေ့ရလေ့ရှိသည်။

ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ တစ်မူထူးခြားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးသမိုင်းကြောင်းက သူမကို ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ နှောင်းပိုင်းကာလ တွင် မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီအရေးလှုပ်ရှားမှု၏ ပြယုဂ်၊ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် NLD ၏ ကာလရှည်ခေါင်းဆောင်၊ လက်ရှိတွင် ရွေးကောက်ခံမြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ ဩဇာအာဏာကြီးမားသည့် ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ဖြစ်လာရန် လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ မြန်မာပြည်သူအများစုအကြား ပြိုင်ဘက်ကင်းသော ထင်ရှားကျော်ကြားမှုနှင့် ကြည်ညိုမြတ်နိုးမှုတို့ကို အစဉ်တစိုက် သူမရရှိခဲ့စား ခဲ့သည်။ သို့သော် သူမ၏ကျော်ကြားမှုနှင့် နိုင်ငံခေါင်းဆောင်ဟူသည့်ရာထူးသည် မြန်မာနိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူညီမျှ ပါဝင်ခွင့်ရရှိနေပြီဟု ဆိုလိုခြင်းတော့မဟုတ်ပေ။ အကယ်၍ သူမ၏ဖခင်သည် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး သူရဲကောင်းတစ်ယောက် မဟုတ်ခဲ့ပါလျှင် သူမသည်လည်း လက်ရှိနေရာသို့ လျှောက်လှမ်းမည်မှာ မသေချာပါ။ အခန်း- ၄ (ခ) တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ထင်ရှားသော နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၏သမီးများ (သို့မဟုတ်) ဇနီးမယားဖြစ်သော မုဆိုးမများသည် နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များဖြစ်လာတတ်ကြသည်မှာတခြားနေရာများနှင့်ယှဉ်လျှင်အာရှတွင်ပို၍ဖြစ်လေ့ရှိသောဖြစ်ရပ်တစ်ခုဖြစ်သော် လည်း ဤသည်ကိုပင် နိုင်ငံရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့ အစည်းတွင် ကျား၊ မ မညီမျှမှုသည် ပြဿနာတစ်ရပ်မဟုတ်ဟုဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပေ။

၂၀၁၆-၂၀၂၁ လွှတ်တော်များ၏သက်တမ်းအတွင်း အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် လွှတ်တော် (၁၄) ခုမှ (၁၂) ခုရှိ နေရာအများစုကို NLD က ရရှိခဲ့သည်။ အခြားပြည်နယ်နှစ်ခုဖြစ်သည့် ရခိုင်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ပင် ဝန်ကြီးချုပ်ကို NLD က ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်နှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် ၂၀၂၀ တွင် NLD ၏ မဲရရှိမှုကျဆင်းနိုင်ဖွယ်ရှိသော် လည်း ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်များနှင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များတွင် အများစုအနိုင်ရရန် မျှော်လင့်နေ ကြသည်။^{၁၂} ထိုနည်းဖြင့် ၎င်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေးကို လွှမ်းမိုးထားသော အင်အားစုတစ်ရပ် ဖြစ်နေပါသည်။ ပျမ်းမျှအားဖြင့် NLD ၏ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ပါဝင်မှုရာခိုင်နှုန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိပါတီအားလုံးနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အနည်းငယ်မြင့်မားပါသည်။ သို့သော် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်မှတစ်ပါး ပါတီထိပ်ပိုင်းဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်သော ရာထူးများနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အလုပ်အမှုဆောင်ရာထူးများတွင် အသက်အရွယ်ရပြီဖြစ်သော ဗမာလူမျိုး အမျိုးသားအများစုဖြင့်သာ ပြည့်နှက်နေသည်။ NLD ၏ ပါမီနီအလိုက် အထက်မှအောက်သို့ ကြီးစဉ်ငယ်လိုက်သွားသောစလေ့ကို အလွန်အမင်းကျင့်သုံးခဲ့ သောကြောင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းများကို များသောအားဖြင့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့် သူမနှင့်နီးစပ်သူ သက်ကြီးဗမာလူမျိုး အမျိုးသားကြီးများကသာ ချုပ်ကိုင်ထားကြသည်။ မြန်မာ့အမျိုးသားနိုင်ငံရေးတွင် အဓိကကျသော အခြားအင်အားစုတစ်ရပ်မှာ တပ်မတော်ဖြစ်ပြီး အမျိုးသားများသာ အလုံးစုံဦးဆောင်ပြီး ၎င်းတို့ထဲမှ အများစုမှာလည်း ဗမာလူမျိုးများ ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားအများစုက အမျိုးသမီး နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုထက် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုကို ပို၍ဦးစားပေး ကြပြီး စီးပွားရေးခေါင်းဆောင်များအတွက်လည်း အမျိုးသားများကိုသာ အလားတူဦးစားပေးကြသည်ကို ကျွန်ုပ်တို့တွေ့မြင်ရပါ သည်။ ထိုအမျိုးသားခေါင်းဆောင်မှုကို ဦးစားပေးခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်နေရာများတွင် အမျိုးသမီးအရေအတွက် နည်းပါးခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းအရင်းမဟုတ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ နိုင်ငံရေးနှင့်မတူဘဲ စီးပွားရေးခေါင်းဆောင်နေရာများစွာ တွင် အမျိုးသမီးများကို တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုနည်းပါးခြင်းတွင် ပိုမိုဖြစ်နိုင်ခြေရှိသောအချက် များတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။

- အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးနှင့်ရင်းနှီးထိစပ်မှုနည်းခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးသမားဖြစ်လာရန်အတွက် အမျိုးသားများနှင့်ယှဉ်လျှင် ကိုယ့်ကိုကိုယ် ယုံကြည်မှုနည်းခြင်း။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

- အမျိုးသမီးများခရီးသွားခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ညအိပ်ညဉ့်နေခရီးသွားခြင်းကို တားမြစ်ကန့်သတ်ထားသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ။
- အမျိုးသမီးများသည် လစာရသောအလုပ်နှင့် နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ အိမ်မှုကိစ္စနှင့် ကလေးထိန်းရန် တာဝန်ဝတ္တရားများကိုလုပ်ဆောင်ရန် လိုလားမှုများကြောင့် အမျိုးသမီးများတွင် အချိန်အကန့်အသတ်ရှိခြင်း။
- အမျိုးသမီးများထက် အမျိုးသားများကို ဦးစားပေးသော မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်များနှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များရှိ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာအချက်များ။
- နိုင်ငံရေးပါတီအများစုသည် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် ခိုင်မာသောလမ်းစဉ်များ ချမှတ်မှုမရှိခြင်း။
- ၁၉၆၀-၂၀၁၀ ခုနှစ်များအတွင်း စစ်အုပ်ချုပ်ရေး၏ အမွေဆိုးများစွာဖြစ်သော- ဥပမာ- အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သောနေရာများတွင် အထွေထွေစစ်ပုံသွင်းခြင်း၊ လူမှုဝန်ထမ်းနှင့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်မှုတွင်ရှိသော ထိပ်တန်းရာထူးများကို တပ်မတော်သားများနှင့် အစားထိုးခြင်း၊ အတိုက်အခံနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုသည် အန္တရာယ်များသည်ဟု ရှုမြင်သောကြောင့် အမျိုးသမီးများအတွက် မသင့်လျော်ခြင်းနှင့် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၏တာဝန်များသည် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ် အလွန်တရာအလေးထားနေခြင်းများ။

၈။ အရေးကြီးအကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ

ဤအခန်းရှိ စာတမ်းအမှတ်စဉ် ၁ နှင့် ၂ သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အစိုးရ၊ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလှူရှင်များအား နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ခြင်းကဏ္ဍ၌ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု ပိုမိုတိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်သော အချက်များကို အကြံပြုထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုစာတမ်းများမှ အဓိကအရေးကြီးသော အကြံပြုချက်များနှင့် အကြံပြုချက်အသစ်အနည်းငယ်ကို အောက်တွင်အကျဉ်းချုံးဖော်ပြထားပါသည်။

နိုင်ငံရေးပါတီများ

- ပါတီတွင်းအရေးကြီးသည့် ထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင် ရာထူး၊ နေရာများအား ဖြည့်တင်းရန်နှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအဖြစ်အရွေးခံရန် မည်သို့လူရွေးချယ်သည်ကို ရှင်းလင်းသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများချမှတ်ရန်။ ယင်းစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ပါတီဝင်အားလုံးသို့ မခြွင်းမချန် အသိပေးရန်။
- လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း (၃၀) ရာခိုင်နှုန်း သတ်မှတ်ထည့်သွင်းရန်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်သည် ၂၀၁၅ နှင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ်အတွင်း ရည်မှန်းချက်ချမှတ်ပြီး အောင်မြင်အောင် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့၏အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရာခိုင်နှုန်းသည် သိသိသာသာ တိုးမြင့်လာခဲ့သည်။ အခြားပါတီများသည်လည်း ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ထိုနည်းလမ်းကို အတုယူနိုင်သည်။ ပါတီများသည် မိမိတို့၏ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများ (CECs)၊ ဗဟိုကော်မတီများ (CCs) နှင့် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများ (TECs) တွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုအတွက် ရည်မှန်းချက်များကို စတင်သင့်ပါသည်။
- အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအဖြစ် အမည်စာရင်းတင်သွင်းနိုင်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးများကို ဘဏ္ဍာရေးပံ့ပိုးမှုပေးရန်။
- မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလအတွင်း အထူးသဖြင့် ဝေးလံခေါင်ဖျားနေရာများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နေသောဒေသများတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ပါတီလက်ထောက်တစ်ဦး ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏လုံခြုံရေးကိုတိုးမြှင့်ပေးရန်။
- အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် လူမှုကွန်ရက်များဖြင့် မဲဆွယ်နိုင်ရန် အကောင်းဆုံးအလေ့အကျင့်များကို ချမှတ်ပေးရန်၊ သင်တန်းများပေးရန်နှင့် ၎င်းတို့ကို အွန်လိုင်းမှလေ့လာနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ရန်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၊ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုနှင့် ဘာသာရေးလူနည်းစု ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ထိုသင်တန်းများသို့ တက်ရောက်ခွင့်ရရှိအောင် သေချာစွာဆောင်ရွက်ရန်။

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ

- ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်ဆုံးရှုံးခဲ့သူများအတွက် မဲပေးခွင့်ကို ပြန်လည်ပေးအပ်ရန်။ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် နေထိုင်နေကြသောဒုက္ခသည်များ မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်လာရေး လွယ်ကူချောမွေ့အောင် ဆောင်ရွက်ရန်။
- အသက် ၁၈ နှစ်နှင့်အထက် ပြည်သူ့အားလုံးမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့်အညီ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရာထူးများအတွက် တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းကို စတင်ရန်။ ဆယ်အိမ်မှူးနှင့် ရာအိမ်မှူးရာထူးများ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းအတွက် ပြည်သူ့အားလုံး မဲပေးပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်။
- အမျိုးသားလူထုအခြေပြုစီမံကိန်းမှ ပြဋ္ဌာန်းထားသော အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုအတွက် အနိမ့်ဆုံးအဆင့်ခွဲတမ်းများကို မြို့နယ်၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စုနှင့် ကျေးရွာအဆင့်များရှိ အခြားသောကော်မတီများအထိ တိုးချဲ့ရန်။
- အမျိုးသမီးရဲအရာရှိအရေအတွက်ကို မြှင့်တင်နိုင်ရန်ကြိုးပမ်းခြင်းအပါအဝင်၊ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အဓိကတာဝန်ရှိသော ရာထူးနေရာများတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုကို အကြီးအကျယ်ဖယ်ကြဉ်ထားသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များကို ပြောင်းလဲရန်အတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရန်။
- ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များရှိ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် လွှတ်တော်ဝန်ထမ်းများအတွက် အဆင်ပြေချောမွေ့ပြီး အရည်အသွေးမြင့်သော ကလေးသူငယ်စောင့်ရှောက်ရေး အစီအမံများ ထောက်ပံ့ပေးရန်။

- မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးရှိ ရပ်ကွက်များနှင့်ကျေးရွာများတွင် အရည်အသွေးကောင်းမွန်သော မူကြိုကျောင်းများနှင့် မူလတန်း ကျောင်းများကို တိုးချဲ့ရန်။
- ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည့် မြို့နယ်အဆင့်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကို စတင်မိတ်ဆက်ပေးရန်နှင့် ယင်းအုပ်ချုပ်ရေးမှူး အဆင့်အတန်းနှင့်လျော်ကန်သည့် သိသာထင်ရှားသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာကောက်ခံခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာကို သတ်မှတ်ပေးရန်။

ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ

- ဒေသခံပြည်သူများအား မည်သည့်အချိန်တွင် အစည်းအဝေးကျင်းပမည်၊ မည်သည့်အကြောင်းအရာများ ဆွေးနွေးမည်ကို ရှင်းလင်းစွာအသိပေးရန်။
- အစည်းအဝေးတက်ရောက်သူများသည် ပေးလိုက်သည့်သတင်းအချက်အလက်များအပေါ် တုံ့ပြန်ပြောဆိုဆွေးနွေးခွင့်ရရှိ စေရေး သေချာစေရန်။ အမျိုးသမီးများအား၊ အထူးသဖြင့် ငယ်ရွယ်သည့် အမျိုးသမီးများအား ပြောဆိုဆွေးနွေးလာစေရန် အားပေးခြင်းကို အထူးဂရုပြုအာရုံစိုက်ရန်။
- လူထုစည်းဝေးပွဲများမှ အကြံဉာဏ်များနှင့် တုံ့ပြန်ချက်များကို ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် စနစ်တကျ ထည့်သွင်းရန်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန်အတွက် လက်တွေ့ကျသောနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ လူထုအစည်းအဝေးများမှ အကြံဉာဏ်များနှင့် တုံ့ပြန်အဆိုပြုချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်အတွက် ခေါင်းဆောင်များ၏အစည်းအဝေးများတွင် မပါမဖြစ် အစည်းအဝေး အစီအစဉ် (အာဂျင်တာ) တစ်ရပ်ကို ထည့်သွင်းရန်ဖြစ်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလှူရှင်များ၊ မြန်မာ့အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်းများ

အောက်ပါတို့အတွက် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ရန် -

- ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ် အမည်စာရင်းတင်သွင်းမည့် အမျိုးသမီးများအား ငွေကြေးအနည်းငယ် ထောက်ပံ့မည့် ပါတီငယ်များ။
- ပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် အွန်လိုင်းပေါ်မှ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် လူမှုကွန်ရက် များကို မည်သို့အကျိုးရှိရှိအသုံးပြုရမည်ကို သင်ကြားပေးသောသင်တန်းများ။
- ပါတီများနှင့်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၊ ဘာသာရေးလူနည်းစုများနှင့် အမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလတွင် သတင်းအမှားများ၊ အွန်လိုင်းပေါ်ရှိ အမုန်းတရားများနှင့် နှောင့်ယှက်မှုများကို မည်သို့မည်ပုံ တုံ့ပြန်ရမည်ကို သင်ကြားပေးသောသင်တန်းများ။
- ပါတီများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ အနိုင်ရရေးအတွက် လက်တွေ့ကျသောအခွင့်အလမ်းများ ရှိခြင်း/ မရှိ ခြင်းနှင့် ပါတီ၏ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ် ရှိခြင်း/မရှိခြင်း နှစ်ခုစလုံးတို့အပေါ်၌မူတည်၍ ထောက်ပံ့ရမည့်ပါတီများ နှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ဦးစားပေးရွေးချယ်မှုပြုသင့်သည်။ (ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ် ကြီးကြီးမားမားမရှိသော ပါတီ များကို ဦးစားပေးခြင်း)
- အဖွဲ့ဝင်များရွေးချယ်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျခြင်းနှင့် စနစ်တကျရှိခြင်း အတိုင်းအတာသည် ပါတီများကြားတွင်သာမက ပါတီတစ်ခုတည်းအတွင်းတွင်ပါ ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ဥပမာ- (NLD) သည် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီနှင့် ဗဟိုကော်မတီရွေးချယ်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျပြီး စနစ်တကျသောလုပ်ငန်းစဉ်ရှိသော်လည်း ၎င်းတို့၏ဗဟိုအလုပ် အမှုဆောင် ရွေးချယ်ခြင်းအတွက်မူ ထိုသို့မဟုတ်ပါ။ အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုကိုမြှင့်တင်ရန် ပါတီများနှင့်လက်တွဲလုပ်ဆောင်မည် ဆိုပါက ပါတီတစ်ခုချင်းစီ၏လုပ်ငန်းစဉ်များကို အထူးဂရုပြုရန်လိုအပ်ကြောင်းကို ထိုအချက်က မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။
- ပါတီများတွင် ပါတီဗဟိုမှထုတ်ပြန်သည့် ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာသော စနစ်တကျသည့် မြို့နယ်အဆင့်လုပ်ငန်းစဉ်ရှိ လျှင်၊ ယင်းညွှန်ကြားချက်များကို မြို့နယ်အများစုက တသမတ်တည်းလိုက်နာလျှင်၊ မြို့နယ်အဆင့်စည်းမျဉ်းများ၊ လမ်းညွှန် ချက်များ (သို့မဟုတ်) ရည်မှန်းချက်များကိုထုတ်ပြန်ရာတွင် ပါတီဗဟိုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အလားအလာမြင့်မား ပါသည်။

- ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီနှင့် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများ ရွေးချယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များအား သီးခြား ပါတီခေါင်းဆောင်အနည်းငယ်က လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ထားလျှင် ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီနှင့် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများ အပါအဝင် ပါတီဖွဲ့စည်းပုံများအတွင်း ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုကိုမြှင့်တင်ရန် အရေးကြီးကြောင်းကို ယင်းပါတီခေါင်းဆောင်များအား စည်းရုံးသိမ်းသွင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

ရည်ညွှန်းကိုးကား စာတမ်းများ

^၁ Netina Tan and others, *Party Building and Candidate Selection: Intraparty Politics and Promoting Gender Equality in Myanmar* (Yangon: Enlightened Myanmar Research Foundation, April 2020).

^၂ Minoletti, Paul, Pausa La Ring, and Elin Bjarnegård, *Gender and Local Politics in Myanmar: Women's and Men's Participation in Ward, Village Tract and Village Decision-Making* (Yangon: Enlightened Myanmar Research Foundation, September 2020).

^၃ Khin Myo Wai, Guillem Rimbau, and Minoletti, Paul, *Gender Differences in Political Attitudes and Behavior: Evidence from Myanmar* (Yangon: Enlightened Myanmar Research Foundation, Forthcoming, December 2020).

^၄ Inter-Parliamentary Union, *Women in Parliament: 20 Years in Review* (Geneva: Inter-Parliamentary Union, 2015), p.2; <https://data.ipu.org/women-averages> [Accessed 9th September 2020].

^၅ Amartya Sen, *Development as Freedom* (Oxford University Press, 1999), especially p.152; World Bank, *World Development Report 2012: Gender Equality and Development* (Washington: World Bank, 2011), pp.151-52.

^၆ For example, see, Amanda Clayton and Pär Zetterberg, 'Quota Shocks: Electoral Gender Quotas and Government Spending Priorities Worldwide', *Journal of Politics*, 80.3 (2018), Steffen Andersen and others, 'Do Women Supply More Public Goods Than Men? Preliminary Experimental Evidence from Matrilineal and Patriarchal Societies', *American Economic Review*, 98.2 (2008), p.379; Raghavendra Chattopadhyay and Esther Duflo, 'Women as Policy Makers: Evidence from a Randomized Policy Experiment in India', *Econometrica*, 72.5 (2004), p.1429; L. Edlund and R. Pande, 'Why Have Women Become Left-Wing? The Political Gender Gap and Decline in Marriage', *Quarterly Journal of Economics*, 2002, pp.917-2061; Patricia Funk and Christina Gathmann, 'Gender Gaps in Policy Making: Evidence from Direct Democracy in Switzerland', *Economic Policy*, 2015, pp.152-55, 159; J. R. Lott and L. W. Kenny, 'Did Women's Suffrage Change the Size and Scope of Government?', *Journal of Political Economy*, 107 (1999), p.1164; G. Miller, 'Women's Suffrage, Political Responsiveness, and Child Survival in American History', *Quarterly Journal of Economics*, 123, p.1287.

^၇ Myanmar Institute of Gender Studies, *Gender and Participation in Budgeting in Myanmar*, (forthcoming December 2020).

^၈ Kathleen A. Bratton, 'Critical Mass Theory Revisited: The Behavior and Success of Token Women in State Legislatures', *Politics & Gender*, 1.1 (2005), p.111; Chattopadhyay and Duflo, 'Women as Policy Makers', p.1431; Esther Duflo, 'Why Political Reservations?', *Journal of the European Economic Association*, 3.2-3 (2005), pp.674-75; Susan Franceschet and Jennifer M. Piscopo, 'Gender Quotas and Women's Substantive Representation: Lessons from Argentina', *Politics & Gender*, 4.3 (2008), pp.407-17; Jennifer L. Lawless, 'Female Candidates and Legislators', *Annual Review of Political Science*, 18.1 (2015), pp.38-59; Helena Svaleryd, 'Women's Representation and Public Spending', *European Journal of Political Economy*, 25 (2009), p.192; Irene Tinker, 'Quotas for Women in Elected Legislatures: Do They Really Empower Women?', 2004, p.539.

^၉ Working Paper 1. See also, Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar: Women and Men Candidates in the 2015 Elections* (Yangon: Gender Equality Network, August 2017), p.22.

^{၁၀} Lori A. Beaman and others, 'Powerful Women: Does Exposure Reduce Bias?', *The Quarterly Journal of Economics*, 124.4 (2009), pp.1518-20.

^{၁၁} Bina Agarwal, 'Gender and Forest Conservation: The Impact of Women's Participation in Community Forestry Governance', *Ecological Economics*, 68 (2009), pp.2788, 2793-95; Bina Agarwal, 'Participatory Exclusions, Community Forestry, and Gender: An Analysis for South Asia and a Conceptual Framework', *World Development*, 29.10 (2001), pp.1636-37.

^{၁၂} The Government of the Republic of the Union of Myanmar: Ministry of Planning and Finance, *Myanmar Sustainable Development Plan (2018-2030)* (Nay Pyi Taw: The Government of the Republic of the Union of Myanmar: Ministry of Planning and Finance, August 2018), p.iii.

^{၁၃} Government of Myanmar - Ministry of Planning, Finance and Industry, *National Indicator Framework: A Monitoring Framework against the Myanmar Sustainable Development Plan (MSDP)* (Nay Pyi Taw: Government of Myanmar - Ministry of Planning, Finance and Industry, September 2019), p.23.

- ^{၁၄} Cited in, Matthew J. Walton, *Buddhism, Politics and Political Thought in Myanmar* (Cambridge, 2017), p.80.
- ^{၁၅} Richard Batcheler, *State and Region Governments in Myanmar, 2nd Ed.* (Yangon: The Asia Foundation, October 2018), p.19.
- ^{၁၆} Richard Batcheler, *State and Region Governments in Myanmar*, p.19.
- ^{၁၇} Richard Batcheler, *Where Top-Down Meets Bottom-Up: Planning and Budgeting in Myanmar* (Yangon: The Asia Foundation, July 2019), pp.19, 21; Paul Minoletti and Nan Sandi, *Key Economic Issues for Myanmar's Peace Negotiations* (Yangon: International Growth Centre, June 2018), p.10.
- ^{၁၈} Gerard McCarthy, *Building on What Is There: Insights on Social Protection and Public Goods Provision from Central East Myanmar S-53308-MYA-1* (International Growth Centre, September 2016), p.8.
- ^{၁၉} Minoletti and Nan Sandi, *Key Economic Issues for Myanmar's Peace Negotiations*, pp.9, 17-18, 20-21.
- ^{၂၀} Kim Jolliffe, *Ethnic Armed Conflict and Territorial Administration in Myanmar* (Yangon: The Asia Foundation, 2015), pp.46-81.
- ^{၂၁} Thomas Carr, *Supporting the Transition: Understanding Aid to Myanmar Since 2011* (Yangon: The Asia Foundation, February 2018).
- ^{၂၂} Transnational Institute, *Myanmar: Ethnic Politics and the 2020 General Election* (Amsterdam: Transnational Institute, September 2020), pp.22-24; Transnational Institute, *The 2015 General Elections in Myanmar: What Now for Ethnic Politics?* (Transnational Institute, December 2015), p.5.
- ^{၂၃} Renaud Egretreau, 'Legislators in Myanmar's First "Post-Junta" National Parliament (2010-2015): A Sociological Analysis', *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 33.2 (2014), pp.99-101; Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.11.
- ^{၂၄} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.12; Paul Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar* (MDRI-CESD and The Asia Foundation, June 2014), p.11.
- ^{၂၅} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.12.
- ^{၂၆} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.11; Corazon H. Ignacio and others, *2018 Myanmar By-Elections: Building the Foundation for Successful 2020 Elections* (Yangon: ANFREL, 2019); 'Results of 2017 By-Elections', *The Global New Light of Myanmar* (Nay Pyi Taw, 3 April 2017).
- ^{၂၇} Paul Minoletti, 'Women's Participation in Burma/Myanmar's Political Systems, 1920s-2010s', in *Global Handbook on Women's Political Rights*, ed. by Susan Franceschet, Mona Lena Krook, and Netina Tan (Palgrave, 2019), pp.658-663.
- ^{၂၈} <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm> [Accessed 25th September 2020]. Please note that the IPU database itself ranks Myanmar in position 157. However, this is based on incorrect figures for MPs elected in November 2015. N.b. the ranking we calculate in the text is based on the percentage of MPs in the Pyithu Hluttaw that were female following the 2018 by-elections.
- ^{၂၉} <http://archive.ipu.org/wmn-e/world.htm> [Accessed 25th September 2020].
- ^{၃၀} <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm> [Accessed 25th September 2020]; <https://www.iseas.edu.sg/media/commentaries/women-mps-in-the-2019-thai-parliament-by-punchada-sirivunnabood/> [Accessed 25th September 2020].
- ^{၃၁} Enlightened Myanmar Research, *Important Data of 2015 General Election Myanmar* (Yangon: Enlightened Myanmar Research, October 2015), p.9; International Foundation for Electoral Systems, *Elections in Myanmar: 2015 General Elections - Frequently Asked Questions* (Washington, D.C: International Foundation for Electoral Systems, November 2015), p.2.
- ^{၃၂} Preliminary EMReF analysis of the candidate list published by UEC on 8th September 2020, indicates that women are 15.6% of all candidates.
- ^{၃၃} Author's calculations based on database supplied to authors by International Republican Institute (IRI), that was taken from the candidate lists published by UEC in September 2020. We would like to thank IRI for sharing this data with us.
- ^{၃၄} Phan Tee Eain, *Report on Observing Women's Participation in Myanmar's November 2015 General Election*, 2016, n.p.
- ^{၃၅} Batcheler, *State and Region Governments in Myanmar, 2nd Ed.*, p.44; Paul Minoletti, *Gender (in)Equality in the Governance of Myanmar: Past, Present, and Potential Strategies for Change* (Yangon: The Asia Foundation, April 2016), p.8.

- ^{၃၆} Paul Minoletti, *Gender Budgeting in Myanmar* (Yangon: ActionAid, CARE, Oxfam and WON, Unpublished 2015), pp.16-17.
- ^{၃၇} People's Alliance for Credible Elections, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government* (Yangon: People's Alliance for Credible Elections, July 2016), p.31; UNDP, *The State of Local Governance: Trends in Myanmar* (Yangon, 2015), p.51.
- ^{၃၈} People's Alliance for Credible Elections, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government*, p.30.
- ^{၃၉} Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar: Experiences of Women Parliamentarians 2011-2016* (Yangon: The Asia Foundation & Phan Tee Eain, April 2017), p.19.
- ^{၄၀} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar: Women and Men Candidates in the 2015 Elections*, p.16.
- ^{၄၁} Author's estimate based on 2014 census data presented in, Ministry of Immigration and Population - Department of Population, *The Union Report: Census Report, Volume 2* (Nay Pyi Taw: Ministry of Immigration and Population - Department of Population, May 2015), p.93.
- ^{၄၂} Government of Myanmar, 'Constitution of the Republic of the Union of Myanmar (2008)', 2008, paragraphs 120a, 152a, 232a; Government of Myanmar, *The Ward or Village Tract Administration Law*, 2012, paragraph 5b.
- ^{၄၃} Government of Myanmar - Department of Population, *The 2014 Myanmar Population and Housing Census: Thematic Report on Education* (Nay Pyi Taw, June 2017), p.51.
- ^{၄၄} Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar*, p.37.
- ^{၄၅} Government of Myanmar - Department of Population, *The 2014 Myanmar Population and Housing Census: Thematic Report on Gender Dimensions* (Nay Pyi Taw, August 2017), p.55.
- ^{၄၆} Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar*, p.49.
- ^{၄၇} Central Statistical Organisation, UNDP, and WB, *Myanmar Living Conditions Survey 2017: Socio-Economic Report* (Nay Pyi Taw & Yangon: Ministry of Planning, Finance and Industry, UNDP and WB, 2020), p.72.
- ^{၄၈} Central Statistical Organisation, UNDP, and WB, *Myanmar Living Conditions Survey 2017: Socio-Economic Report* (Nay Pyi Taw & Yangon: Ministry of Planning, Finance and Industry, UNDP and WB, 2020), p.77; Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar*, p.49.
- ^{၄၉} PACE, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government*, pp.30; UNDP, *The State of Local Governance: Trends in Myanmar* (Yangon, 2015), p.51.
- ^{၅၀} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, pp.14-15.
- ^{၅၁} Frontier Myanmar Daily Briefing, 24th July 2020.
- ^{၅၂} Transnational Institute, Myanmar: *Ethnic Politics and the 2020 General Election*, p.28; Transnational Institute, *The 2015 General Elections in Myanmar*, p.12.
- ^{၅၃} Nwe Ni Soe and Sung Chin Par, *Most Farmers Do Not Know about the Vacant, Fallow and Virgin Land Management Law as the Grace Period to Register Closes* (Yangon: Namati & My Justice, August 2019), p.2.
- ^{၅၄} Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, 2nd edn (London, 1999), p.441; Matthew J. Walton, *Buddhism, Politics and Political Thought in Myanmar* (Cambridge, 2017), pp.33-34.
- ^{၅၅} The Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.34.
- ^{၅၆} Mark R. Thompson, 'Female Leadership of Democratic Transitions in Asia', *Pacific Affairs*, 75.4 (2002), pp.539-41. N.b. since Thompson's article was published Yingluck Shinawatra (sister of exiled Thaksin Shinawatra) became prime minister of Thailand, and Park Geun-hye (daughter of the assassinated Park Chung-hee) became president of South Korea. One exception to the general trend is Tsai Ing-wen, who was elected prime minister of Taiwan in 2016 and continues to hold this position – she does not come from a political dynasty.
- ^{၅၇} N.b. this analysis was not included in Working Paper 2, but has been added here.
- ^{၅၈} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, pp.23-24, 30-31, 32-33, 37, 41-42; Gender Equality Network, *Taking the Lead: An Assessment of Women's Leadership Training Needs and Training Initiatives in Myanmar* (Yangon, September 2013), pp.9-10; Gender Equality Network, *Raising the Curtain: Cultural Norms, Social Practices and Gender Equality in Myanmar* (Yangon, 2015), pp.59-63; Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar*, pp.25-32; People's Alliance for Credible Elections, *Citizens' Political Preferences for 2020* (Yangon: People's Alliance for Credible Elections, July 2019), p.20; People's Alliance for

Credible Elections, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government*, pp.26-27; The Asia Foundation, Myanmar 2014: *Civic Knowledge and Values in a Changing Society* (Yangon, 2014), pp.52, 78-79; Bridget Welsh and others, *Myanmar: Grappling with Transition - 2019 Asian Barometer Survey Report* (Selangor: Strategic Information and Research Development Centre, 2020), pp.26-27, 40, 42, 43-44.

^{၅၉} This finding is based on our local interview and FGD data, and a large number of existing sources – please see, Section 3 of Working Paper 2 for further detail and original citations.

^{၆၀} World Indicators data on male and female alcohol consumption, <https://data.worldbank.org/indicator/SH.ALC.PCAP.FE.LI?locations=MM> [Accessed 17th July 2020]; Paul Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar* (MDRI-CESD and The Asia Foundation, June 2014), p.27.

^{၆၁} Paul Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar* (MDRI-CESD and The Asia Foundation, June 2014), pp.21-22.

^{၆၂} <https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploretopics/gender> [Accessed 25th September 2020]

^{၆၃} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.40.

^{၆၄} See e.g. Matland, Richard. 'Enhancing Women's Political Participation: Legislative Recruitment and Electoral Systems', in Julie Ballington & Azza Karam (eds) *Women in Parliament: Beyond Numbers* (Stockholm: international IDEA (2005); Mc Allister, Ian and Studlar, Donley T. 'Electoral Systems and Women's Representation: A Long-Term Perspective', *Representation* 39(1), 3-14 (2002), Paxton, Pamela. 'Women in National Legislatures: A Cross-National Analysis', *Social Science Research* 26, 442-462 (1997); Rule, Wilma. 'Electoral Systems, Contextual Factors and Women's Opportunity for Election to Parliament in Twenty-Three Democracies', *The Western Political Quarterly* 40(3), 477-498 (1987).

^{၆၅} Jessica Harriden, *The Authority of Influence: Women and Power in Burmese History* (Copenhagen: NIAS Press, 2012), especially pp.175-79; Zin Mar Aung, 'From Military Patriarchy to Gender Equity: Including Women in the Democratic Transition in Burma', *Social Research*, 82.2 (2015), pp.543-45.

^{၆၆} N.b. although note that a recent academic article explores internal party dynamics within the NLD in some detail. See, Richard Roewer, 'Three Faces of Party Organisation in the National League for Democracy', *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 38.3, 286–306.

^{၆၇} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.42.

^{၆၈} Christine Cheng and Margit Tavits, 'Informal Influences in Selecting Female Political Candidates', *Political Research Quarterly*, 64.2 (2011), 460–71.

^{၆၉} Elin Bjarnegård, *Gender, Informal Institutions and Political Recruitment: Explaining Male Dominance in Parliamentary Representation*, 2013 edition (Hampshire, United Kingdom: Palgrave Macmillan, 2013).

^{၇၀} Tània Verge and Sílvia Claveria, 'Gendered Political Resources: The Case of Party Office', *Party Politics*, 24.5 (2018), 536–48 <<https://doi.org/10.1177/1354068816663040>>; Elin Bjarnegård and Meryl Kenny, 'Revealing the "Secret Garden": The Informal Dimensions of Political Recruitment', *Politics and Gender*, 11.4 (2015), 748–53; Carmen Geha, 'The Myth of Women's Political Empowerment within Lebanon's Sectarian Power-Sharing System', *Journal of Women, Politics & Policy*, 40.4 (2019), 498–521 <<https://doi.org/10.1080/1554477X.2019.1600965>>.

^{၇၁} Elin Bjarnegård and Meryl Kenny, 'Comparing Candidate Selection: A Feminist Institutional Approach', *Government and Opposition*, 51.3 (2016), 370–92 <<https://doi.org/10.1017/gov.2016.4>>.

^{၇၂} Christine Cheng and Margit Tavits, 'Informal Influences in Selecting Female Political Candidates', *Political Research Quarterly*, 64.2 (2011), 460–71.

^{၇၃} Tali Mendelberg, Christopher F. Karpowitz, and Nicholas Goedert, 'Does Descriptive Representation Facilitate Women's Distinctive Voice? How Gender Composition and Decision Rules Affect Deliberation', *American Journal of Political Science*, 58.2 (2014), 291–306 <<https://doi.org/10.1111/ajps.12077>>; Amanda Clayton and Pär Zetterberg, 'Quota Shocks: Electoral Gender Quotas and Government Spending Priorities Worldwide', *The Journal of Politics*, 80.3 (2018), 916–32 <<https://doi.org/10.1086/697251>>; Ana Catalano Weeks, 'Quotas and Party Priorities: Direct and Indirect Effects of Quota Laws', *Political Research Quarterly*, 72.4 (2019), 849–62 <<https://doi.org/10.1177/1065912918809493>>.

^{၇၄} Annami Löfving, *Women's Participation in Public Life in Myanmar* (Yangon: ActionAid, CARE and Oxfam, 2011), p.30. N.b. the highly patriarchal nature of Pa-O society was noted by one of our interviewees.

^{၇၅} Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar*, pp.19, 20, 25.

-
- ^{၇၆} Minoletti, *Gender (in)Equality in the Governance of Myanmar: Past, Present, and Potential Strategies for Change*, p.6.
- ^{၇၇} Hein Myat Soe, 'Shan Party Emphasises Women, Youth Candidates', *The Myanmar Times*, 2020 <<https://www.mmtimes.com/news/shan-party-emphasises-women-youth-candidates.html>> [accessed 25 September 2020]; Swe Lei Mon and Min Wathan, 'Two Ethnic Parties Begin Candidate Search', *The Myanmar Times*, 2020 <<https://www.mmtimes.com/news/two-ethnic-parties-begin-candidate-search.html>> [accessed 25 September 2020].
- ^{၇၈} Author's calculations based on database supplied to author by IRI.
- ^{၇၉} Author's calculations based on database supplied to author by IRI.
- ^{၈၀} Brenda Belak, *Gathering Strength: Women from Burma on Their Rights* (Chiang Mai: Images Asia, 2002), pp.267-70.
- ^{၈၁} <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?locations=MM> [Accessed 11th September 2020].
- ^{၈၂} Transnational Institute, Myanmar: *Ethnic Politics and the 2020 General Election*, p.28.

